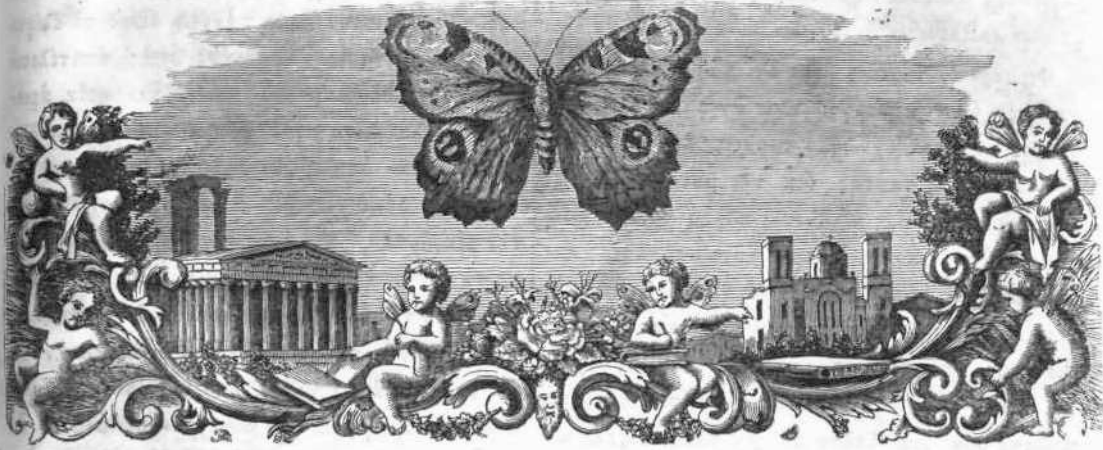

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1865.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 64.

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. (1)

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ, δύναται τις νὰ εἶπῃ, ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἡ ζωὴ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἔργου, ὑπερ διεύθυνε μέχρι τῶν μικροτάτων λεπτομερειῶν του. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐξῆρξεν τὴν πρῶτον θεμέλιον λίθον μέχρι τῆς πανηγυρικῆς ἐγκαινιάσεως τῆς βασιλικῆς κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν χριστουγέννων τοῦ ἔτους 538 ὁ ἐνθουσιασμός αὐτοῦ οὐδόλως ἐψυχράνθη οὐδ' ἡ δραστηριότης ἐγκαρῶθη. Ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ, φλογίζοντος τοῦ ἡλίου, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ παρεδίδοντο εἰς τὸν μεσημβρινὸν ὕπνον, ἐβλεπέ τις τὸν Ἰουστινιανὸν ἐνδεδυμένον χιτῶνα ἐκ χονδροῦ ὑφάσματος φέροντα φάβδον καὶ τὴν κεφαλὴν ἔχοντα κεκαλυμμένην δι' ἐριούχου, διευθύνοντα, ἐνθαβρύνοντα, βιάζοντα τοὺς ἐργάτας, παρορμῶντα τοὺς φιλοπόνους διὰ γενναίων δώρων, καὶ ἐπιτιμῶντα τοὺς βλαβέτους. Μεταξὺ τῶν μηχανημάτων εἰς τὰ ὁποῖα κατέφυγε τὰ μάλιστα περιεργά εἰσι τινὰ ἐξ ὧν μᾶς ἀναφέρει ὁ χρονογράφος. Οὕτω π. χ.

ὅπως ἐπισπέυση τὰς ἐργασίας ἔπρεπε νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς ἐργάτας ἵνα ἐργάζωνται περισσότερον τῶν συμπεφωνημένων ὥρων· τὸ φυσικὸν λοιπὸν μέσον τοῦ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο ἦτο νὰ τοῖς προσφέρῃ ἀνάλογόν τινα ἐπαύξεισιν τοῦ μισθοῦ· ἀλλ' ὁ Ἰουστινιανὸς προετίμησε μᾶλλον νὰ ἐπιτύχῃ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα δι' ἑτέρας ὁδοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐσυνήθιζεν, ἐὰν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὸν συγγραφέα, νὰ σκορπίζη εἰς τὰ περίεξ τῆς οἰκοδομῆς ποσὸν νομισμάτων, οἱ δὲ ἐργάται φοβούμενοι νὰ ζητῶσι ταῦτα τὴν ἡμέραν ἠναγκάζοντο νὰ παρατείνωσι τὰς ἐργασίας αὐτῶν μέχρι τῆς νυκτός, ὥπως δύνανται ἀσφαλέστερον νὰ φέρωσι τὸ εὔρημα αὐτῶν ὑπὸ τὸ σκότος.

Μεθόδους τινὰς ἐπίσης τὰς ὁποίας μετεχειρίσθη διὰ τὴν οἰκοδομὴν εἶναι ἄξιον νὰ ἀναφέρωμεν καθὼς ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς περιγράφει ταύτας. Ἴνα προσφύηται μᾶλλον ἢ ἀμμοκονία κατεσκευάζεν αὐτὴν μετὰ ὕδατος ἐκ κριθῆς. Τὰ θεμέλια ἐγένοντο διὰ καταπληπτικῶν ὄγκων πεντήκοντα ποδῶν τὸ μῆκος ἐξ ἑνὸς πηλοῦ συγκειμένου ἐξ ἀσβέστου καὶ ἄμμου μετὰ ὕδατος κριθῆς καὶ ἄλλου τινος κολλητικοῦ ὕγρου, καὶ συνεδέθησαν πρὸς ἀλληλία διὰ κλάδων ἰτέας. Αἱ πλίνθοι, αἵτινες ἐχρησίμευσαν εἰς οἰκοδομὴν τοῦ θόλου ἐγένοντο μετ' ἀργίλου τῆς ῥόδου· ἦσαν δὲ τοσοῦτον

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 63.

ελαφράι ὡςτε δώδεκα τοιαῦται ἰσοῤῥόπουν πρὸς μίαν τῶν συνήθων. Οἱ στῦλοι καὶ αἱ ἀντηρίδες ἦσαν κατασκευασμένοι ὑπὸ λίθων ἀκατεργάστων κυβικῶν καὶ τριγώνων κεκολλημένων διὰ τινος μίγματος ἀσβέστου καὶ ἐλαίου καὶ συνδεσμένων ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν δι' ὀγκῶν σιδηρῶν.

Φανερόν ἐν τούτοις εἶναι ὅτι τὰς λεπτομερείας ταύτας, ὅσον περίεργοι καὶ ἀν φαίνονται, δὲν πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τυφλῶς, ἐὰν τοῦλάχιστον κρίνῃ τις ταύτας διὰ τῆς μετρίας ἐκείνης πίστεως τῆς ὁποίας ἀξιῶνται πολλά τοῦ συγγραφέως τούτου. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τὸ ὑπερφυσικὸν κατέχει θέσιν ἰκανῶς μεγάλην. Κατὰ τὸν χρονογράφον ὁ αυτοκράτωρ εἶδε κατὰ τρεῖς διαφόρους περιστάσεις ὀπτασίας καθ' ἃς ἄγγελοι ἤλθον πρὸς αὐτὸν, ὅπως δῶσωσιν ὀδηγίας, πρῶτον μὲν ἵνα βελτιώσῃ τὸ σχέδιον τῆς οἰκοδομῆς, εἶτα ἵνα ἐπισπεύσῃ τὰς ἐργασίας καὶ τέλος ὅπως εὖρῃ τὰς ἀναγκαίας χορηγίας πρὸς ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ. Νέος τις, ἀπόντων τῶν κτιστῶν, ἐφύλαττε τὰ ἐργαλεῖα αὐτῶν αἴφνης ἐμφανίζεται ἀνθρωπὸς τις ἐνδεδυμένος στολὴν λευκὴν, τὸν ὅποιον ἐκεῖνος ἐξέλαβεν ὡς ἓνα τῶν εὐνούχων τοῦ παλατίου, καὶ διατάσσει αὐτὸν νὰ προσκαλέσῃ πάραυτα τοὺς ἐργάτας, διότι τὸ ἔργον τοῦ οὐρανοῦ δὲν ἀνέχεται βραδύτητα. Ἐπειδὴ ὁ νέος ἤρνεϊτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ μέρος, ὕπερ αὐτῷ ἐνεπιστεύθησαν, ὁ νομιζόμενος εὐνούχος προσνήχθη νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του καὶ ὠρκίσθη εἰς τὴν θεῖαν σοφίαν νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ αὐτὸ μέχρι τῆς ἐπανόδου του. Ὁ Ἰουστινιανὸς διέταξε νὰ παραταχθῶσιν ἅπαντες οἱ εὐνούχοι τοῦ παλατίου ἐνώπιον τοῦ νέου ἐκείνου, ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς διεκλήρυξεν ὅτι οὐδεὶς τῶν εὐνούχων ἐκείνων ἦτο ὁ ἐμφανισθεὶς εἰς αὐτὸν, ὁ αυτοκράτωρ ἀμέσως συνεπέρανεν ὅτι ἡ ἐμφάνησις ἦτο ὑπερφυσική. Ἀλλὰ παραδεχθεὶς ὅπως τὴν προτροπὴν πρὸς ἀνάπτυξιν περισσοτέρου ζήλου καὶ σπουδῆς εἰς τελείωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, ὠφελήθη προσέτι ἰδιοζήντως ἐκ τοῦ ὅρκου τὸν ὅποιον ὠρκίσθη ὁ ἄγγελος τοῦ ὅτι δὲν ἤθελε ἐγκαταλείψει τὴν ἐκκλησίαν μέχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ νέου ἀπεσταλμένου. Ὁ Ἰουστινιανὸς ὄχι μόνον δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ παρὰ τὴν οἰκοδομὴν ἀλλ' ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὰς Κυκλάδας διὰ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς του, ὅπως ἐξασφαλίσῃ οὕτως εἰς τὴν οἰκοδομὴν τὴν αἰωνίαν παρουσίαν καὶ προστασίαν τοῦ ἀγγέλου, διότι οὗτος ἦτο ὑπόχρεως νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του πρὶν ἢ ἤθε-

λεν ἐπιστρέψῃ ὁ νέος ἐκεῖνος ἵνα τὴν ἀναλάβῃ. Ἄλλ' εἶναι μάταιον νὰ ἐνδιαθρίβωμεν περισσότερο εἰς λεπτομερείας συναξαρίων, ἀφοῦ θέλομεν εὐρῆ ἰκανὰ θαύματα εἰς τὰ γενόμενα, ὅποια παριστᾷ ἡμῖν ἡ πραγματικὴ ἱστορία τῆς οἰκοδομῆς. Τὸ μέγιστον ἴσως πάντων εἶναι τὸ ὀλίγον τοῦ χρόνου, ὅστις ἐδαπανήθη πρὸς ἀποτελεσθαι ἔργου τοσοῦτον μεγάλου, διότι ἡ ἐκκλησία ἀφιέρωθη εἰς λατρείαν μετὰ χρονικὸν διάστημα ὀλιγότερον τῶν ἑπτὰ ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ἐμπροσμοῦ. Δέκα χιλιάδες ἐργατῶν ἠσχολοῦντο εἰς τὴν οἰκοδομὴν, ἐὰν ἦναι ἀληθές ὅτι ἠρίθμει τις εἰς τὰ ἐργοστάσια ἑκατὸν ἀρχικτίστας, ὧν ἕκαστος εἶχεν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του ἑκατὸν ἀνθρώπους. Εἰς τὸν ἐρευνῶντα τὴν ἱστορίαν ὑπὸ φιλοσοφικὴν ἐποψίν ὑπάρχει ἀντικείμενον βαθείας σπουδῆς ἐν τῇ ἀπλῇ καταριθμῆσει τοῦ συναχθέντος ὕλικου διὰ τὸ μέγα τοῦτο χριστιανικὸν ἔργον, καὶ τῶν διαφορῶν τόπων ἐξ ὧν τοῦτο παρήχθη. Δὲν ἀπόκειται ἡμῖν μόνον νὰ σημειώσωμεν τὴν πλοσίαν συλλογὴν τῶν πολυτίμων μαρμάρων. Τὸ λευκὸν καὶ ἀκηλίδωτον μάρμαρον τῆς Πάρου· τὸ πράσινον τῶν Κροκεῶν, τὸ κυανοῦν τῆς Λιθύης· εἶτα ποικιλίαν ἀπαραδειγμάτιστον μέχρι τοῦδε μαρμάρων διαφόρων χρωμάτων. Τὸ λευκὸν μάρμαρον τῆς Φρυγίας μετὰ βροδοχρῶν φλεβῶν, τὸ μέλαν τῆς Γαλλίας καὶ τὰ ἀναρίθμητα εἶδη τοῦ πορφύρου καὶ τοῦ γρανίτου τῆς Αἰγύπτου—ἀλλ' ὕπερ μάλλον ἐνδιαφέρει ἡμῖν εἶναι, νὰ παρατηρήσωμεν τὴν μέριμναν καὶ ἐπιμέλειαν, μεθ' ἧς ἐγένετο ἡ ἐκλογή τοῦ ὕλικου τούτου οὕτως, ὡςτε νὰ παρασταθῇ δι' αὐτῶν τούτων σειρά τροπαίων μαρτυρούντων τὸν θρίαμβον τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπὶ πασῶν τῶν πλέον ὑπερηφάνων μορφῶν τῆς λατρείας τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ κόσμου. Μεταξὺ τοῦ δάσου τῶν στηλῶν, οἵτινες περικυκλοῦσι τὸν δόμον καὶ ἐφ' ὧν στηρίζονται οἱ χαρίεντες θόλοι τοῦ γυναικωνίτιδος δύναται τις εἰσεῖτι νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ λάφυρα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡλίου τῆς Βαλθέκης, τοῦ ἐξόχου ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφέσου, τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς Δήλου, τῆς Ἀθηνᾶς τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κυβέλης τῆς Κυζίκου καὶ πολλῶν ἄλλων κατωτέρων ναῶν τοῦ ἐθνισμοῦ.

Ἄμα τις ὑπολογίσῃ τὰς δαπάνας τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν μετακομίσεως τοῦ ὕλικου τούτου, καταπαύει πᾶς θαυμασμὸς ἀπέναντι τῆς καταπληκτικῆς ποσότητος τῶν ἐξόδων, ἅπερ λέγεται ὅτι ἐγένοντο διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς οἰκοδομῆς. Εὐκόλως δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἀπρὶν

ἢ οἱ τοῖχοι ὑψωθῶσιν ἐπὶ δύο πήχεις ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐδαπανήθησαν 45,200 λίραι. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγήσῃ τις τοὺς βαρεῖς καὶ παράνομους φόρους, τὴν ἐλάττωσιν τῶν μισθοδοσιῶν τῶν δικαστῶν καὶ καθηγητῶν, εἰς τὰ ὅποια κατέφυγον ὅπως ἀντιταχθῶσιν ἀπέναντι τῆς μυθώδους γενικῆς δαπάνης, καὶ σχεδὸν δύναται τις νὰ εἴῃ μᾶθημα οἰκονομίας ἐν τῷ συναξαρίῳ ἐκείνῳ πᾶς ἐμφανίσεως τοῦ ἀγγέλου, ὅστις, ὅτε τὸ οἰκοδομητικὸν ὑψώθη μέχρι τῆς στέγης, ὠδήγησε τὸν αυτοκρατορικὸν ταμίαν εἰς τι ὑπόγειον, ὅπου τῷ ἀνεκάλυψεν 80 κεντινάρια χρυσοῦ ἔτοιμα πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν ἐργασιῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν αὐτῆς κοσμημάτων, ἡ ἀξία τῶν ἱερῶν σκευῶν τῆς λατρείας ὑπερέβαινε πᾶν ὅ,τι εἶχε τις πρότερον φαντασθῆ. Αἱ ἕδραι τῶν ἱερῶν καὶ ὁ θρόνος τοῦ Πατριάρχου ἦσαν ἐξ ἀργύρου κεχρυσωμένοι. Ὁ δόμος τοῦ θυσιαστηρίου ἦτο ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ κεκοσμημένος διὰ χρυσῶν κρίνων καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἕκειτο χρυσοῦς σταυρὸς 75 λίτρων βάρους, μετὰ πολυτίμων λίθων. Ὅλα τὰ ἱερά σκεύη, ποτήρια, κύπελλα, πρόχους, δίσκοι καὶ δισκάρια ἦσαν χρυσαῖα. Ἐπίσης αἱ λυχναίαι, αἵτινες ἦσαν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος καὶ τοῦ ἀνωτάτου γυναικωνίτιδος· αἱ δύο κολοσσαῖαι λυχναίαι κείμεναι ἑκατέρωθεν τοῦ θυσιαστηρίου, ὁ ἁμβων, οἱ διάφοροι σταυροὶ, οἱ στῦλοι τῶν εἰκονοστασιῶν, τὰ κιβώτια τῶν ἱερῶν βιβλίων, πάντα ταῦτα τὰ ἀντικείμενα ἦσαν ἐκ χρυσοῦ καὶ πλεῖστα τούτων πλοσίως κεκοσμημένα ὑπὸ μαργαριτῶν, ἀδαμάντων καὶ ἀνθράκων. Τὰ ὑπεράνω τοῦ θυσιαστηρίου, αἱ θήβαι τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ τὰ ποτηροκαλύμματα ἦσαν χρυσοκέντητα καὶ διὰ μαργαριτῶν κεκοσμημένα. Ἄλλ' ἅμα ἐφθάνε τις εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ τοῦ ἀνωτάτου θυσιαστηρίου παρετήρει ὅτι οὐδὲν τῶν βαρυτίμων ἐκείνων σκευῶν ἐθεωρεῖτο πλέον ὡς πολύτιμον. Ἡ εὐσέβεια ἐσοφίσθη πάντα τρόπον ὅπως ἐφεύρη νέον τι καὶ πλοσιώτερον ἀντικείμενον, καὶ ἡ τράπεζα τοῦ πρώτου τούτου θυσιαστηρίου ἤνωσεν ἐν ἑαυτῇ πᾶσαν ποικιλίαν πολυτίμου ὕλης. Ἐπὶ σωροῦ χρυσοῦ ἐγχυθέντος εἰσέτι ὑγροῦ ἐβρίψαν μαργαρίτας, κρυστάλλους, ὄνυχας, τοπάξια, ἀμεθύστους, σαπφείρους, ἀνθράκας καὶ πᾶν ὅ,τι ἐδύνατο νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ δόξαν ἀντικειμένου ἔτοιμου, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ἐπίγειος θρόνος τοῦ Ἰψίστου Θεοῦ. Ἐν τῇ ἐνώσει ταύτῃ παντὸς, ὕπερ ὑπάρχει

πολύτιμον ἐν τῇ φύσει, ἡ τέχνη προσέθηκεν ὅλους τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς, τὰ πλοσιώτερα τορεύματα καὶ τὰ λεπτότερα σχέδια.

Ἄλλοι ἄλλως ἐξετίμησαν τὸ κεφάλαιον τῶν ἐξόδων τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἁγίας Σοφίας. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀναριθμοῦσιν αὐτὰ εἰς 350,000 λίτρας, ἀλλὰ δὲν δρίζουσιν ἐὰν ἦσαν χρυσαῖ ἢ ἀργυραῖ. Ὁ Γίββων ἀφήνει ἕκαστον ἀναγνώστην, κατὰ τὸ μέτρον, ὡς λέγει, τῆς εὐπιστίας του, ἵνα ἐκτιμήσῃ τὸ κεφάλαιον τοῦτο κατὰ τὸ ἐν ἡ κατὰ τὸ ἕτερον μέταλλον· πλὴν ὁ Κ. Neale οὐδόλως ἀποτρέπεται διὰ τοῦ σκωπτικοῦ τόνου τοῦ Γίββωνος ἵνα ἐκφράσῃ τὴν ἰδίαν γνώμην, ἡ δὲ γνώμη του αὕτη εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν τὸ ποσὸν εἰς λίτρας χρυσοῦ. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν λοιπὸν ταύτην, αἱ δαπάναι, ἐὰν ἦναι δυνατὸν, ἀνέβησαν εἰς τὸ καταπληκτικὸν ποσὸν τῶν 13 ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν εἴτε 32 ἢ ἑκατομμυρίων φράγκων.

Ὁ Ἰουστινιανὸς, μετὰ δέκα σχεδὸν ἐτῶν ἀνυπομονησίαν καὶ κόπους, ἔλαβε τὴν ἀγγελίαν τῆς ἀποπεράτωσεως τοῦ μεγάλου καὶ εὐσεβοῦς ἐπιχειρήματος μετὰ βαθέος συναίσθηματος τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀτομικῆς ἱκανοποιήσεως. Διὰ τῆς εἰδικῆς αὐτοῦ συστάσεως αἱ τελευταῖαι ἐργασίαι ἐπεταχύνθησαν μετ' ἐκτάκτου σπουδῆς, ὅπως τὰ πάντα δύνανται νὰ ὦσι ἔτοιμα διὰ τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως τοῦ ἔτους 538, καὶ ὁ ἀρχιτέκτων αὐτοῦ δὲν ἐματαιώσε τὰς ἐλπίδας του. Καὶ δὲν εἶναι μὲν βεβαία ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία τῶν ἐγκαινίων, εἶναι ὅμως πιθανὸν ὅτι ἡ ἑορτὴ διήρκεσε πολλὰς ἡμέρας, καὶ διὰ τοῦτο διάφοροι ὑπὸ τῶν διαφόρων συγγραφέων ἡμερομηνία ἐσημειώθησαν. Ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς πανηγύρεως ταύτης (πιθανὸν ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων 25 Δεκεμβρίου 538) ὑπῆρξεν ἡμέρα θριάμβου διὰ τὸν Ἰουστινιανόν. Διένειμαν εἰς τοὺς πτωχοὺς 4000 βόας, 4000 πρόβατα, 600 δορκάδας, 10,000 πτηνὰ καὶ 30,000 μέτρα σίτου. Τὰ δὲ εἰς τὸν λαὸν δοθέντα δῶρα ἀνέβησαν εἰς μυθώδη ποσότητα. Ὁ αυτοκράτωρ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ πάντων τῶν ἐν τέλει μετέβη ἐν πομπῇ ἀπὸ τῶν μεγάρων μέχρι τῆς εἰσόδου τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐκείθεν, ὡς εἰ ἀπῆται νὰ ἦναι μόνος εἰς τὴν τελικὴν πράξιν τῆς προσφορᾶς, ὁ Ἰουστινιανὸς ἔδραμε χωρὶς συνοδείας μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ ἁμβωνος καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας προσέφερε γεγωνίᾳ τῇ φωνῇ τὰς λέξεις ταύτας, τὰς ὁποίας ἡ περίστασις ἀξιωματικῶς

τους κατέστησε. «Δόξα τῷ Θεῷ τῷ εὐρόντι με ἄξιον τοιαύτης ἐπιχειρήσεως! Ἐνίκησά σε ὦ Σολομών!»

Αἱ ἐργασίαι ὅμως αἱ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γινόμεναι διὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν δὲν ἦσαν προωρισμένοι νὰ παύσωσιν ἄμα τῇ ἀποπερατώσει τῆς οἰκοδομῆς. Εἰ καὶ κατέβαλε πᾶσαν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ δόμου, ἐκλογὴν ποιησάμενος τῆς ἐλαφροτέρης πρὸς τοῦτο ὕλης, σεισμὸς ἐπελθὼν τῷ 558 ἀνέτρεψε τὸν ἡμίδομον πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἄκρην τῆς Ἐκκλησίας· ἡ δὲ πτώσις αὐτοῦ ἐπήγαγε τὴν τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμίσεως αὐτοῦ τοῦ μεγάλου δόμου, καὶ ἡ καταστροφή περιέζωσε τὸ θυσιαστήριον καὶ ὀλόκληρον τὸ βῆμα μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ σκευῶν καὶ κοσμημάτων. Ἡ ζημία αὕτη διήγειρε πάλιν τὸν ζῆλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ Ἀνθέμιος καὶ οἱ συνεργάται αὐτοῦ εἶχον ἀποθάνει· ἀλλὰ τὸ ἔργον τῆς παλινορθώσεως ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν νέον Ἰσιδώρον, ἀνεψιὸν τοῦ Ἰσιδώρου ἐκείνου, ὅστις εἶχεν ἐργασθῆ μετὰ τοῦ Ἀνθемίου ἐν τῇ πρώτῃ κατασκευῇ τῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἐπισκευὴ ἐτελείωσε τὸ δεύτερον τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 561 καὶ οὐδόλως ἤθελε τις ἀμφισβᾶλει ὅτι ἡ μεταβολή, τὴν ὁποῖαν ὁ Ἰσιδώρος ἐπήνεγκεν εἰς τὴν συμπλοκὴν τοῦ δόμου αὐξήσας αὐτὸν κατὰ εἴκοσι πέντε πόδας, οὐδὲν προσέθεσε εἰς τὴν κομψότητά αὐτοῦ, εἰς τὴν καθολικὴν καλλονὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν ἁρμονίαν τῶν καθ' ἕκαστα μερῶν.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἰουστινιανοῦ, οὕτως ἀποπερατωθεῖσα, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ αὐτὸ πραγματικῶς οἰκοδόμημα, ὅπερ εἶναι σήμερον ὁ καθολικός ναὸς τοῦ Ἰσλάμ. Θέλουμεν ἀναφέρει μετὰ βολῆς τινὰς τὰς ὁποίας ὑπέστη· ἀλλ' ἀρμόζει βεβαίως, πρὶν ἢ ἀκολουθήσωμεν τὴν ἱστορίαν νὰ περιγράψωμεν τὴν οἰκοδομὴν τοιαύτην, ὁποία ἐξῆλθε τῶν χειρῶν τοῦ πρώτου αὐτῆς θεμελιωτοῦ. Ἡ Ἁγία Σοφία, ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῆς μορφῇ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ τύπος τῆς ἐκκλησιαστικῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς καθ' ὅλα σχεδὸν αὐτῆς τὰ καθέκαστα. Ἔς καὶ τὰ τεῖχη αὐτῆς περιβάλλουσιν ὡς ἔγγιστα τετράγωνον 211 ποδῶν, τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς δύναται μετ' ἀκριβείας νὰ παραβληθῆ πρὸς ἑλληνικὸν σταυρὸν, τοῦ ὁποῦ ὁ νάρθηξ καὶ τὰ ἐκατέρωθεν τούτου μέρη σχηματίζουσι τοὺς βραχίονας, ἐν ᾧ τὰ κάτω μέρη ἐπὶ τῶν ὁποίων κεῖται ὁ γυναικωνίτης, ἀποτελοῦσιν οὕτως εἶπειν τὸ τετράγωνον, ἔνδον τοῦ

ὁποῦ εἶναι ἐγγεγραμμένος ὁ σταυρός. Ἡ κεφαλή τοῦ σταυροῦ ἐκτείνεται πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον, ὅπου σχηματίζει ἀψίδα ὀλίγον τι προέχουσαν. Τὰ κάτω μέρη ἐνοῦνται εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἄκρην διὰ διπλοῦ νάρθηκος πλάτους ὅσον τὸ τοῦ οἰκοδομήματος καὶ ὕψους 400 περίπου ποδῶν, οὕτως, ὥστε τὸ ὅλον μῆκος τῆς οἰκοδομῆς, ἀπὸ τῆς ἀψίδος τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου μέχρι τοῦ τοίχου τοῦ ἐξωτερικοῦ νάρθηκος περιλαμβάνει 340 περίπου πόδας.

Ἐν τῷ κέντρῳ, ἐπὶ τεσσάρων ὀγκωδεδστάτων εἰθέρων ὑψοῦται ὁ μέγας δόμος ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἀνορθοῦνται πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς δύο μεγάλοι ἡμίδομοι, ὧν ὁ μὲν ἀνατολικὸς διὰ τριῶν, ὁ δὲ δυτικὸς διὰ δύο ἐτέρων ἡμιδόμων μικροτέρων ἐρείδονται, καὶ ὁ ἀνατολικὸς, ὅστις κεῖται ἐν τῷ κέντρῳ, σχηματίζει τὴν κεφαλὴν τῆς ἀψίδος. Τὰ βάρη τοῦ δόμου, διαφέροντα ἐκείνων τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ῥώμης, ἔχουσιν εἰς τὰ ἔνδον σφραγίδα τινὰ ἀξιοπαρατήρητον κομψότητος καὶ λεπτότητος· ἀλλ' οὐχ ἦσαν ἰσχυρῶς καὶ εὐσταθῶς στηρίζονται διὰ τεσσάρων ἀντηρίδων, αἵτινες πρὸς τὰ ἔξω ἀναβαίνουσι μέχρι τῆς βάσεως τοῦ δόμου καὶ ἔχουσι δύναμιν ἰκανὴν νὰ κρατῶσι τὰς ἐξωτερικὰς κλίμακας τοῦ γυναικωνίτου. Ἡ διάμετρος τοῦ δόμου ἐν τῇ βάσει του εἶναι 400 ποδῶν, τὸ ὕψος αὐτοῦ εἰς τὸ κέντρον 179, τὸ δὲ ἀρχικὸν ὕψος πρὸ τῆς ἀνοικοδομῆς τοῦ 561 εἶχε τοῦλάχιστον 25 πόδας.

Τὰ ἔνδον ἦσαν κεκοσμημένα ὑπὸ πλουσίων μωσαϊκῶν. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ὑπὸ τὸν δόμον ἦσαν τέσσαρα κολοσσαῖα ἀγάλματα τῶν σεραφείμ καὶ τὸ ἄκρον τοῦ θόλου παρήγε τὸ μεγαλοπρεπὲς πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀνωτάτου κριτοῦ, ὅπερ μένει εἰσέτι τὴν σήμερον διὰ τὴν βυζαντινὴν σχολὴν ὁ ἔξοχος τύπος τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ Σωτῆρος. Ἐξωθεν ὁ δόμος καλύπτεται ὑπὸ μολύβδου· ἐπ' αὐτοῦ ἔκειτο κατ' ἀρχὰς μέγας σταυρὸς, τὸν ὁποῖον ἀντικατέστησεν ἐπὶ τοῦ νέου τσαμίου γιγαντικῆς ἡμισέληνος 50 μέτρων διαμέτρου. Μουράτης ὁ Ε' εἰδπάλησε 50,000 δουκᾶτων ὅπως ἐπιχρυσώσῃ τὸ κόσμημα τοῦτο, καὶ λέγεται ὅτι ἡ ἐκ τῶν ἀκτίων τοῦ ἡλίου λάμψις αὐτοῦ φαίνεται ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὀλύμπου, κειμένου ἑκατὸν μίλια μακρὰν· δι' ὀφθαλμὸν εἰθισμένον εἰς τὴν καμπυλότητα τοῦ θόλου τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς τὸ ἐσωτερικὸν ὕψος τοῦ δόμου τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐξαπατᾷ ἴσως ὀλίγον φανταζόμενος πρὸ πάντων τὸ ἐπίθε-

τον ἀναέρσις, ὅπερ ἀποδίδουσιν αὐτῷ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς. Ἀλλ' ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος δὲν ἔχει σκοπὸν τοσοῦτον ἵνα ἐκφράσῃ τὴν ἰδέαν τῆς ἐναερίου οὕτως εἶπειν λεπτότητος τῆς οἰκοδομῆς, ἥσων ἵνα ἀνακαλῆ εἰς τὴν μνήμην ὅτι αἱ ἀναλογίαι τῆς οἰκοδομῆς κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ ἀρχιτέκτονος, ἦσαν προωρισμένα νὰ παριστώσιν τὴν ὑποτιθεμένην καμπυλότητα αὐτοῦ τοῦ ἐναερίου θόλου.

Μετὰ τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀρχεῖται ἡ δευτέρα περίοδος, ἡ μᾶλλον ἡ κλασσικὴ περίοδος τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας. Δὲν εἶναι λοιπὸν μάταιον, νομίζομεν, νὰ περιγράψωμεν ἐν ὀλίγοις τὰς διατάξεις καὶ τοὺς κυριωτέρους χαρακτηριστῆρας τῆς ἐξόχου ταύτης βασιλικῆς.

Ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων αἱ ἑλληνικαὶ ἐκκλησιαὶ τῆς πρώτης περιόδου (ἐνταῦθα περιλαμβάνονται ἡ ἀρχαία βασιλικὴ τῆς Ἁγίας Σοφίας, τοσοῦτον ἢ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τὸ πρῶτον οἰκοδομηθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπισκευασθεῖσα, ὅσον καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου ἀνακαινισθεῖσα) εἶχον τὸ ἐπίμηκες ἐκείνο σχῆμα ὅπερ οἱ μὲν Ἕλληνας ἐκάλουν δρομικὸν ἐν δὲ τῇ Δύσει θεωρεῖται ὡς τύπος τῆς βασιλικῆς. Ἡ δὲ ἐνεστῶσα Ἁγία Σοφία τὸναντίον δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τύπος τῆς κατασκευῆς ἐν εἰδει σταυροῦ· πλὴν τὸ σταυροειδὲς τοῦτο σχῆμα καθὼς ἐξηγήσαμεν αὐτὸ ὀρίζεται μόνον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς, ἐνῶ τὸ ἐξωτερικὸν παριστᾷ τὴν πρόσοψιν τετραγώνου ἢ, θεωρουμένης καὶ τῆς στοᾶς ὡς ἀναποσπάστου μέρους τῆς ἐκκλησίας, ἐπιμήκους εὐθυγράμμου.

Ἄς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τοῦ νάρθηκος. Ὁ τῆς Ἁγίας Σοφίας εἶναι διπλοῦς, συνιστάμενος εἰς τὸν ἔξω νάρθηκα καὶ εἰς τὸν ἔσω. Τὸ πλεῖστον τῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν ἕνα μόνον ἄπλοῦν νάρθηκα ἔχουσιν, ὅστις συνήθως στηρίζεται πρὸς τὸν δυτικὸν τοῖχον· εἰς τινὰς δὲ ἕλλειπει ἐντελῶς ὁ νάρθηξ. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Σοφίας ὁ νάρθηξ ἀποτελεῖ ἐν μετὰ τῆς ὅλης οἰκοδομῆς, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὀροφὴ τῆς ἐκκλησίας εἶναι θολωτὴ σχηματίζει τὸ ὑπόβαθρον τοῦ δυτικοῦ γυναικωνίτου, ἢ χοροῦ τῶν γυναικῶν, ὅστις ἐρείδεται ἐπίσης ἐπὶ τινος σειρᾶς ἀμιμήτων θόλων βασταζομένων ὑπὸ στηλῶν τῶν ὁποίων τὸ πλεῖστον μέρος φέρει ἱστορικὰ γεγονότα, καὶ αἵτινες περιβάλλουσι τὰς βορεινὰς καὶ μεσημβρινὰς πλευρὰς τῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἐξωτερικὴ στοὰ ἢ ὁ νάρθηξ εἶναι συγκριτικῶς ἥττον κεκοσμημένος· συγκοινωνεῖ δὲ μετὰ τῆς ἐσωτερικῆς διὰ πέντε μαρμα-

ρίνων κόλπων (ὁ εἰς εἶναι ἤδη κεκλεισμένος), τῶν ὁποίων αἱ ὀρειχάλκινοι θύραι ἐκοσμοῦντο δι' ὠραίων σταυρῶν, τοὺς ὁποίους δύναται τις εἰσέτι νὰ διακρίνῃ, ἂν καὶ ὑπέστησαν βαρεῖς ἀκρωτηριασμοὺς ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἡ δὲ ἐσωτερικὴ στοὰ εἶναι πολὺ πλουσιωτέρα. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἐκ κυματώδους μαρμάρου, ὡς ἐπίσης οἱ τοῖχοι ἐκ μαρμάρου ποικίλων χρωμάτων καὶ ἀλαβάστρου μεγαλοπρεπῶς ἐγκεκολλημένου. Τὸ πρόναον τοῦτο φέρει εἰς τὴν ἐκκλησίαν δι' ἑννέα ὀρειχάλκινων θυρῶν πλουσίας κατασκευῆς. Ἐπὶ τοῦ μεταξὺ κόλπου κεῖται μωσαϊκὸν καλῶς διατηρημένον, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην «Εἰρήνη ὑμῖν. Ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου» καὶ παριστῶν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τῆς Παρθένου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ἔχων ὑψωμένην τὴν δεξιὰν ἀπονέμει τὴν εὐλογίαν εἰς τινὰ αὐτοκράτορα (ἀναμφιδόλως τὸν Ἰουστινιανόν) γονυπετῆ πρὸ τῶν ποδῶν του. Τὸ σύμπλεγμα τοῦτο ἐλήφθη ἐκ τινος χαλκογραφίας τοῦ K. Salzenberg, ὅστις πολὺ ἐνδιαφέρεται νὰ σχολιάσῃ τὸ στάσιμον τοῦ Κυρίου ἐν τινι ποιήματι τοῦ Παύλου Σιλεντσαρίου. Κατ' αὐτὸν ἡ διάταξις τῶν δακτύλων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ παριστᾷ κατὰ τὴν τότε ἐν χρῆσει συμβολικὴν γλῶσσαν τὰ ἀρχικὰ καὶ τελικὰ γράμματα τοῦ θεοῦ ἐνόματος ΙΣ ΧΣ (Ἰησοῦς Χριστός).

Ἔοικε δὲ δάκτυλα τείνειν

Δεξιτερῆς ἄτε μῦθον ἀειζώντα πεφάνοικεν.

Ὁ λιχανὸς ἐκτεινόμενος δηλοῖ Ι, ὁ δεύτερος δάκτυλος Σ, ὁ τρίτος κεκλεισμένος ἐπὶ τοῦ ἀντίχειρος Χ, καὶ ὁ μικρὸς Σ. Δύναται τις ἐπίσης νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἐν τῷ περιέργῳ τούτῳ συμπλέγματι ὁ Ἰουστινιανὸς παρίσταται περιβεβλημένος τὴν κεφαλὴν ὑπὸ φωτεινοῦ στεφάνου. Τὸ μωσαϊκὸν τοῦτο ἀνεκαλύφθη γινομένων τῶν ἐπισκευῶν τῆς οἰκοδομῆς κατὰ τὸ ἔτος 1847 καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλήφθη ἀκριβὲς ἀντίτυπον· ἀλλὰ καθὼς ὅλα τὰ λοιπὰ μωσαϊκὰ τὰ περικλείοντα εἰκόνας ἀνθρωπίνου σχήματος, ἦτο καὶ τοῦτο κεκαλυμμένον δι' ὑφάσματος καὶ ἐπιμελῶς κεκρυμμένον ὑπὸ τινὰ σωρὸν τιτάνου. Ἐπὶ δὲ τῆς πηγῆς τοῦ ἔξωθεν πυλῶνος τοῦ νάρθηκος ἔκειτο ἡ περιφανὴς κερκινικὴ ἐπιγραφὴ.

ΝΙΦΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ.

Τὸ ἔσωθεν τῆς Ἁγίας Σοφίας, μὴ συμπεριλαμβανομένου τοῦ χοροῦ τῶν γυναικῶν, συνέκειτο ἐκ τριῶν μεγάλων διαμερισμάτων· τῆς νηὸς ἥτις ἦτο τὸ μέρος τῶν λαϊκῶν, τοῦ χοροῦ διὰ

τὸν κλῆρον, περιλαμβάνοντος διαφόρους βαθμούς, καὶ τοῦ βήματος ἢ θυσιαστηρίου, ἡμικυκλίου ἀψίδος πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν, ὅπου ἐτελοῦντο τὰ ἅγια μυστήρια καὶ ὕπερ ἐχωρίζετο τοῦ χοροῦ διὰ τοῦ εἰκονοστασίου καὶ προεβάλλετο διὰ δύο ἡμικυκλίων μυῶν μικροτέρων, τοῦ διακοινοῦ ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ νῦν σκευοφυλάκιον, καὶ τῆς προθέσεως, ὅπου παρεσκευάζοντο ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος τῆς ἁγίας Εὐχαριστίας καὶ ὀπίθεν μετεκομίζοντο κατὰ τὴν λεγομένην Μεγάλην Εἴσοδον εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, κειμένην εἰς τὸ ἐσώτατον τοῦ βήματος.

Δύναται τις προσέτι νὰ δώσῃ λόγον περὶ τῆς θέσεως τῶν διαφόρων τούτων μερῶν. τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ νέῳ τζαμίῳ, ἃν καὶ συνεπέα τῆς καταστροφῆς τῶν διαμερισμάτων τούτων, διάφοροι ὑπάρχουσι γνώμαι ὡς πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα.

Τὸ μέρος, ὅπερ λέγεται ναὺς κατέχει φυσικῶς τὴν δυτικὴν ἄκραν καὶ ἐκεῖ εἰσέρχεται τις ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ νάρθηκος. Τοῦτο ἐχωρίζετο ἀπὸ τοῦ χοροῦ διὰ τοῦ ἁμβωνος, ὅστις ἐχρησίμευεν οὐ μόνον διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, ἀλλὰ προσέτι διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, τὰς ἐκκλησιαστικὰς διακοινώσεις καὶ διατάγματα καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ διὰ τὴν στέψιν τοῦ αυτοκράτορος. Ὁ ἁμβων τῆς Ἁγίας Σοφίας ἦτο κατασκευη στερεὰ ἐκ πλουσίου καὶ πολυτίμου ὕλικου καὶ λεπτῆς ἐργασίας. Ἔσπευγάζετο δὲ ὑπὸ οὐρανίσκου ἐφ' οὗ ἔκειτο μέγας σφυρὸς βάρους ἑκατὸν λιτρῶν. Πᾶν ἴχνος τοῦ ἁμβωνος τούτου ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐξέλιπεν ἐκ τοῦ τζαμίου, ἀλλ' ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τοῦ κλήρου, ἱερέων, διακόνων, ὑποδιακόνων, ἀναγνώστων, ψαλτῶν (ὅστις καὶ μετ' αὐτὰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γενομένης ἐλαττώσεις περιλάμβανεν ἔτι 385 πρόσωπα) τοὺς ὁποίους τὸ μέρος τοῦ χοροῦ ἦτο ὠρισμένον νὰ περιέχη, νομίζεται ὅτι ὁ ἁμβων ἔπρεπε νὰ κείται ὑπὸ τὸν δόμον ὀλίγον τι πρὸς ἀνατολὰς τοῦ κέντρου. Ὁ θρόνος τοῦ αυτοκράτορος ἔκειτο πρὸς ἀριστερὰ τοῦ χοροῦ ἀμέσως μετὰ τὰς ἑδρας τῶν ἱερέων, πλησιέστατα τοῦ ἁμβωνος καὶ ἀπέναντι τοῦ θρόνου τοῦ πατριάρχου. Αἱ ἐν τῇ νῦν πατριαρχικῇ Ἐκκλησίᾳ ἑδραὶ διὰ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας κείνται ὅπως ἄλλοτε ὁ θρόνος τοῦ αυτοκράτορος καὶ ἀντικρίζουσιν ἀκριβῶς εἰς τὸν θρόνον τοῦ πατριάρχου. Ἐκτὸς τῶν ἱερῶν τελετῶν πρὸς αἷς ἦτο χρήσιμος ὁ ἁμβων τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἐγένετο τὸ θέατρον πολλῶν ἐπεισοδίων. Ἀναφύρομεν τὴν δραματικὴν ἐκείνην σελίδα ἐν ἣ ὁ

ἱστορικὸς Γίββων δεικνύει ἡμῖν τὸν Ἡρακλέονα βιασθέντα ὑπὸ τοῦ πλήθους, ἵνα ἐμφανισθῇ ἐπὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας φέρων ἐν χερσὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, βρέφος ἔτι ὄντα, τὸν ὅποιον οἱ στασιασταὶ ζητοῦσι νὰ χαιρετίσωσιν ὡς αὐτοκράτορα ἢ τὴν ἔτι συγκινητικωτέραν διήγησιν τῆς ἱστορίας τῶν πέντε υἱῶν τοῦ Κοπρωνύμου, τῶν ὁποίων ὁ πρεσβύτερος Νικηφόρος ἀνωρύχθη τοὺς ὀφθαλμούς, οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες ἐκόπησαν τὰς γλώσσας δραπετεύσαντες τῆς εἰρκτῆς καὶ καταφυγόντες εἰς τὸ θυσιαστήριον τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ὀλίγα ἱστορικὰ γεγονότα ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν αἵματηρῶν χρονικῶν τοῦ Βυζαντίου οἰκτρότερα τῆς τυφλώσεως ταύτης τοῦ Νικηφόρου μεταχειρισθέντος τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, τῆς ὁποίας μόνης δὲν ἐστερήθη, ὅπως ἐπικαλεσθῇ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἁμβωνος εἰς βοήθειαν τῶν ἀφῶνων αὐτοῦ ἀδελφῶν τὸ ἔλεος καὶ τὴν προστασίαν τοῦ λαοῦ!

Καθὼς εἶδομεν ὁ Ἰουστινιανὸς ὅπως κοσμήσῃ πρὸ πάντων τὸ βῆμα τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐπεδαψίλευσε τοὺς θησαυροὺς καὶ ἐδιπλασίασε τὴν εὐσεβῆ αὐτοῦ μεγαλοδωρίαν. Τὸ βῆμα ἦτο κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ χοροῦ διὰ τοῦ εἰκονοστασίου, ὅπερ κατὰ τὴν βυζαντινὴν τέχνην συνίσταται εἰς παραπέτασμα τι ὅμοιον πρὸς σταυροειδῆ θύραν ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τῆς δύσεως καὶ λαμβάνον τὸ ὄνομα ἐκ τῶν ἁγίων εἰκόνων, αἵτινες τὸ κοσμοῦσι. Τὸ εἰκονοστάσιον τῆς Ἁγίας Σοφίας ἦτον ἀργυροῦν, τοῦ ὁποίου τὰ ἔσω ἦσαν κεκολλημένα ὑπὸ σμιλευμάτων ἀραβικῶν, τὸ δὲ ὕψος συνέκειτο ἐκ δώδεκα στηλῶν συζευγμένων ἀνά δύο καὶ κεχωρισμένων διὰ φατνωμάτων, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐζωγραφημένοι ἐπὶ ὠσειδῶν νομισματοσήμων αἱ εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς Παρθένου Μαρίας, τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων. Τὸ βῆμα εἶχε τρεῖς θύρας ἢ μέση καλουμένη ἁγία θύρα ἔφερεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἢ δεξιὰ εἰς τὸ διακοινικόν, καὶ ἢ ἀριστερὰ εἰς τὴν πρόθεσιν. Αἱ εἰκόνες ἐκατέρωθεν τῆς μέσης θύρας κατὰ τὸν γενικὸν ὡς φαίνεται κανόνα, ἦσαν αἱ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παρθένου, ἄνωθεν δὲ τῆς θύρας ὑψοῦτο μέγας χρυσοῦς σταυρὸς. Τὸ σύνθρονον ἢ ἡ σειρά τῶν στασιδίων διὰ τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἀνωτέρους κληρικούς ἔκειτο ὀπίσθεν τοῦ θυσιαστηρίου. Αἱ ἑδραὶ αὐταὶ ἦσαν ἐξ ἀργύρου ἐπικεχρυσωμένου, τὰ δὲ χωρίσματα αὐτῶν ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ. Ἐνοεῖται δὲ ὅτι ἡ διαλάμπουσα αὕτη διάταξις, ἥτις τοσοῦτον ἐτιμήθη, ὀλοτελῶς ἐξηφανίσθη ἐκ τοῦ νέου τζαμίου. Σήμε-

ρον δὲ ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῆς βασιλικῆς θύρας, μέχρι τῶν μυχιτάτων τοῦ βήματος τὰ μόνα ἄξια προσοχῆς ἀντικείμενα εἰσιν ἢ στοὰ τοῦ Σουλτάνου κειμένη πρὸς ἀριστερὰ ἢ πρὸς βορρᾶν τοῦ βήματος τὸ μίμβερ ἢ ὁ ἁμβων διὰ τὴν προσευχὴν τῆς παρασκευῆς, κείμενος πρὸς δεξιάν ἢ πρὸς τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τοῦ ἀρχαίου εἰκονοστασίου, τὸ μαχφιλ ἢ ὁ τῆς συνήθους προσευχῆς ἁμβων, κείμενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τζαμίου καὶ τὸ μιράθ, κουβούκλιον ἱερὸν, κείμενον μεσημβρινῶς τοῦ βήματος.

Δύσκολος ἀπέβαινε ἢ εἰς τσαμίον μεταποίησις τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἢ ἐξιστόρησις τῶν ἀναριθμῶν χρυσῶν καὶ μωσαϊκῶν ζωγραφῶν καὶ ἀναγλύφων, ἄπερ ἐκόσμου τοὺς τοίχους καὶ θόλους. Πρὸς τὴν κατόρθωσιν τούτου, ἀντὶ νὰ ἀπαλείψωσι καὶ καταστρέψωσιν αὐτὰ, οἱ πορθηταὶ μουσουλμάνοι τῆς ἐκκλησίας ἠρκέσθησαν νὰ καλύψωσι δι' ἐπιστρόματός τινος ὅλας ταύτας τὰς χριστιανικὰς εἰκονογραφίας. Τοῦτο ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα κατὰ τὰς γενομένας νέας ἐπισκευὰς τοῦ τζαμίου, νὰ λάβῃ ἀντίτυπα ὅλων τῶν συμπλεγμάτων ἄπερ εἰσέτι διατελοῦσιν ἄθικτα. Ὁ Κ. Salzenberg ἔδωκε πανομοιότυπα τῶν κυριωτέρων. Ἐπὶ τοῦ μεγάλου δυτικοῦ θόλου παριστάνετο ἢ παρθένος Μαρὶα μετὰ τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου. Ἐπὶ τῶν πλαγίων τῶν τοίχων τῆς νηὸς τοῦ ναοῦ κάτωθεν τοῦ χοροῦ τῶν γυναικῶν ἦσαν ἐκατέρωθεν εἰκόνες, ἐν μέρει σήμερον ἠφηνισμέναι, τῶν προφητῶν, μαρτύρων καὶ ἐτέρων ἁγίων. Ὁ Κ. Salzenberg παριστᾷ ἐν τῇ βιβλίῳ αὐτοῦ τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων Ἀθανασίου, Βασιλείου, Γρηγορίου, Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, Νικολάου, τοῦ ἀποστόλου τῆς Ἀρμενίας καὶ τῶν προφητῶν Ἰερεμίου, Ἠσαίου καὶ Ἀβραάμ. Ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἀνατολικοῦ θόλου ὑπῆρχε σύμπλεγμα τι ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ τοῦ αυτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ τελευταίου χριστιανοῦ ὅστις ἐπεσκύασε τὸ οἰκοδόμημα, ἀλλ' αἱ εἰκόνες αὐταὶ καὶ πρὸ πάντων τὸ σύμπλεγμα, ὅπερ ἐκόσμει τὸν θόλον τοῦ βήματος (ὁ Ἰησοῦς, ἢ Παρθένος καὶ ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ) εἶναι ἤδη λίαν βεβλαμμέναι. Ἀλλ' ὅμως, πρέπει νὰ εἰπώμεν, πρὸς ἔπαινον τοῦ τελευταίου Σουλτάνου ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐπέτρεψε νὰ ἐξαλειφθῶσι τὰ λείψανα ταῦτα τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς τέχνης, ἀλλ' εἰσέτι ἐξακολούθει νὰ διατάσῃ ὅπως λαμβάνωνται ὅλα τὰ μέτρα πρὸς διατήρησιν αὐτῶν, ἐπικαλύπτων τὰ

πάντα ὡς πρότερον δι' ἐπιστρόματος, τοῦ ὁποίου ἢ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια φέρει διάφορα κοσμήματα εἰς ἀρμονίαν πρὸς τὰ μέρη τῶν ἀρχαίων μωσαϊκῶν, ἄπερ οὐδὲν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν μωαμεθανικὴν λατρείαν περικλείοντα ἐπανωρθώθησαν ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν καταστάσει. Οὕτω διετηρήθησαν τὰ σεραφεῖμ εἰς τὰς γωνίας τῶν ἀντηρίδων, ἐφ' ὧν ἐρεῖδεται ὁ δόμος καὶ τῶν ὁποίων ἢ παρουσία ἐν τῷ μουσουλμανικῷ τσαμίῳ ἀποτελεῖ παράδοξον ἀντίφασιν πρὸς τὰς μεγάλας ἐκεῖνας χρυσοῦ καὶ ποικιλοχρόους ἀραβικὰς ἐπιγραφὰς, αἵτινες πανταχόθεν τοῦ ναοῦ σταματοῦσι τὸ βλέμμα καὶ εἰς προωρισμέναι, ἵνα διαωνίζωσι τοὺς τέσσαρας συνεταίρους τοῦ προφήτου, Ἀβουβέκηρ, Ὁμάρ, Ὀσμὰν καὶ Ἀλῆ.

Τοιαύτη ἦταν ἢ Ἁγία Σοφία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δόξης τῆς, θέατρον ἄξιον ὑπερηφάνου τελετουργίας ἀποτελούσης ἐν τῶν ἰδιαζόντων χαρακτηριστικῶν τῆς αὐτῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου. Καθ' ὅλας τὰς μεγάλας ἐορτὰς τοῦ ἔτους, τῶν Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Βαῶν, τοῦ Πάσχα, τῆς Πεντηκοστῆς, τὴν ἡμέραν τῆς στέψεως τοῦ αυτοκράτορος, τῶν βασιλικῶν γάμων καὶ τῶν σπανιωτέρων τῶν στρατιωτικῶν Οὐράμβων, ὁ αυτοκράτωρ συνοδουόμενος ὑφ' ὅλης τῆς οἰκογενείας καὶ αὐτῆς τοῦ ἐπορεύετο ἐν μεγάλῃ πομπῇ εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν καὶ παρίστατο εἰς τὴν τελετὴν τῶν θείων μυστηρίων. Ὁ αυτοκράτωρ διακρινόμενος διὰ τῶν πρασίνων αὐτοῦ ὑποδημάτων καὶ τῆς κλειστῆς αὐτοῦ τιάρας ὁ Καῖσαρ καὶ βραδύτερον ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐπίσης φέρων πράσινα ὑποδήματα καὶ ἀνοικτὴν τὴν τιάραν, οἱ Δεσπότες, ὁ Πανυπερσέβαστος, καὶ ὁ Πρωτοσεβαστός ἢ μακρὰ σειρά τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑπαλλήλων κλιμακῶδῶν προβαίνουσα κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἱεραρχίας, ὁ Κουροπαλάτης, Λογοθέτης καὶ ὁ μέγας Λογοθέτης, ὁ Δομῆστικός καὶ ὁ μέγας Δομῆστικός, ὁ Πρωτοστράτωρ, ὁ Στρατοπεδάρχης, ὁ Πρωτοσπαθάρης καὶ οἱ λοιποὶ μετὰ τῆς διαφόρου θεραπείας αὐτῶν ἀνήκοντες εἰς ἕκαστον διαμέρισμα τῆς διοικήσεως συνέτρεχον ὅπως ἀποτελέσωσι μεγαλοπρεπεστέραν τὴν πομπὴν τῆς ὁποίας ἀνάλογόν τι δυσκόλως ἐδύνατό τις νὰ εὕρῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐθιμοταξίας. Ἐὰν εἰς ταῦτα προστεθῶσιν οἱ καθαρῶς ἐκκλησιαστικοὶ ὑπάλληλοι, τοσοῦτοι τὸν ἀριθμὸν, ὥστε τὸ εὐρὺ διάστημα, ὅπερ ἐπὶ τούτῳ ἐπεφυλάχθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἦτο ἀνεπαρκὲς ἵνα τοὺς συμπεριλάβῃ, δύναται τις νὰ συλλάβῃ

ιδεάν του μεγαλείου τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, αἵτινες ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας παρέσχον εἰς τὸν ἔξοχον τοῦτον ναὸν ζωὴν καὶ σημασίαν, τῆς ὁποίας οὐδ' ἐλάχιστον ἀνευρίσκει τις τὴν σήμερον ἐν τῇ λατρείᾳ, ἣτις ἀφῆρασε τὴν θέσιν ἐκείνων. Πιθανὸν ὅτι καθὸς τελεταὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικαὶ καὶ τινες τῶν τελευμένων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ῥώμης ὑπερτεροῦσι κατὰ τὴν λαμπρότητα τινος τῶν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὡς ἐκείνης τῆς Μεγάλης Εἰσόδου καθ' ἣν ἡμέραν παρίστατο ὁ αὐτοκράτωρ, πλὴν αὕτη ἦν τῆς περισσότερον μεγαλεῖον ἐκ τῆς παρουσίας αὐτῆς ἀπαρμιλλοῦ διὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς ἐθιμοταξίας.

(Ἔπεται συνέχεια).

Ο ΣΤΕΦΑΝΩΘΕΙΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ. (1)

Ὁ Λεονῆς ἐσταμάτησεν εἰς τινὰ παλαιὰν οἰκίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσῶ, ἐνοικιασθεῖσαν δι' αὐτὸν, ὑπὸ τοῦ φίλου του Σάνδερ. Ἡ Γεσουάλλη, εἰς ἣν τὸ ὄνομα μόνον τῶν Παρισίων ἐπροξένει ἀπερίγραπτον χαρὰν, ἠνοιξε τὸ μικρὸν τῆς παράθυρον ὅπως θαυμάσῃ τὴν μεγαλόπολιν ταύτην, τὴν ὁποίαν πρὸ μικροῦ ἐν καιρῷ νυκτὸς εἶχε διέλθει· ἀλλ' ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν τῇ ἐπροξένησεν ὁ ὀλίγον διασκεδαστικὸς ὄριζον, ὁ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς, καὶ ἡ σκοτεινὴ ὁδὸς, ἡ πλήρης λάσπης, ἐν ἧ ἔκειτο ἡ οἰκία τῆς, δὲν ἦτο παντάπασι εὐχάριστος. Ὁ ἔρωσις ὅμως τῇ παρίστα εἰσέτι ἐν τῇ φαντασίᾳ τῆς τὰς μεγάλας γραμμάς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς φῶς τῆς προσφιλοῦς τῆς Ῥώμης. Ἐμειδία ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ παραθύρου τῆς θεωροῦσα τὸ δυσῶδες χάος τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἐκτυλισσόμενον, ὡσεὶ ἔβλεπεν ὑπὸ τὰ δένδρα τοῦ Monte-Pincio τὴν σειρὰν ἐκείνην τῶν κωδωνοστασίων καὶ τῶν θύλων τῶν ἐκτεινομένων μέχρι τοῦ Βατικανοῦ, τοῦ ὀγδόου τούτου λόφου τοῦ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου προστεθέντος εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ῥωμύλου.

Ὁ Σάνδερ ὡς φίλος καὶ ζωγράφος ἐνταυτῷ ἐθαύμασε τὴν ὠραιότητα τῆς Γεσουάλλης, καὶ μεγάλως ἐχάρη διὰ τὴν ἀφίξιν τῆς.

— Πῶς εὐρίσκεις τὴν κατοικίαν ταύτην, ἦν σοὶ ἐξέλεξα; ἠρώτησε τὸν Λεονῆν.

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 63.

— Ὁμοίαν φωλεᾶς ἐπὶ στέγῃς, εἶπεν ὁ νέος μουσικὸς ἐναγκαλισθεὶς τὴν Γεσουάλλη.

— Φωλεᾶ! οἰκία διακοσίων φράγκων, εἶπεν ὁ Σάνδερ. Τὰ ἐνοικία, φίλε μου, εἶναι ἀκριβώτατα ἐνταῦθα ἀπὸ τὸ 1830, καὶ ἠθέλησα νὰ σοὶ κάμω οἰκονομίαν μέχρις ὅτου δοθῇ ἡ πρώτη πράστασις τῆς Κλεοπάτρας σου.

— Ἔστω, ἀπήντησεν ὁ Λεονῆς μετὰ θλίψεως, θὰ ζήσωμεν ὀλίγον στενοχωρημένα, ἀλλ' ὅταν τις ζῆ ἐν τῷ ἔρωτι καὶ τῇ ἐλπίδι ζῆ ὡς ἑκατομυριοῦχος.

— Δὲν ἐνόησες τὸν σκοπὸν μου; εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν μαντεύσῃς, ὅθεν καὶ σοὶ τὸν φανερόν· ἐξελεξάμην τὴν κατοικίαν σου ἐν τῇ ὁδῷ ὕπου ὁ περίφημος μουσικὸς Ἰωάννης Ἰακώβος Ρουσσῶ κατῴκει μετὰ τῆς συζύγου του.

— Εἶναι ἀληθές; εἶπεν ὁ Λεονῆς.

— Ἀληθέστατον, ἐπανέλαθεν ὁ Σάνδερ. Στοιχηματίζω ὅτι κατῴκησεν εἰς τὸ τέταρτον τοῦτο πάτωμα καὶ ὅτι συνέθετο ἐνταῦθα μετὰ τῶν δύο τούτων παραθύρων τὸ μελοδράμα του.

— Εἶναι δυνατόν, ἐφώνησεν ὁ Λεονῆς, θεωρῶν περίξ αὐτοῦ, ὁ Devin du Village νὰ συνετέθη ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ὑπερώου!

— Τέλος ἂν δὲν συνετέθη ἐδῶ, θὰ συνετέθη ἐντὸς τοῦ γειτονικοῦ, καὶ ἦτον εὐτυχέστερος ἐνταῦθα παρ' ἐὰν κατῴκει εἰς Τριάνον.

— Τίς σοὶ τὸ εἶπεν;

— Ὁ ἴδιος! ὁ ἴδιος! Ἰδοὺ τὸ σύγγραμμά του, ἐπιγραφόμενον Confession, τὸ ὁποῖον περιέχει ἐνθουσιώδη διθύραμβον ἀναφερόμενον εἰς τὸν ὁδὸν Platriere, αὐτὴν ἣτις φέρει σήμερον τὸ ὄνομά του... Ἀνάγνωσον τὸ χωρίον... Εἶναι ἐξάισιον, ὡς παρηγορία διὰ τοὺς νέους μουσικούς· δὲν εἶναι ἀληθές;

— Μάλιστα ταῦτα ἐνθαρρύνουν, εἶπεν ὁ Λεονῆς κλείων τὸ βιβλίον.

— Ὁ καλὸς ἐκεῖνος Ρουσσῶ, ἐπανέλαθεν ὁ Σάνδερ, ὅστις ἀναφέρει μεθ' ἡδονῆς τὰ γεύματα, ἅπερ μετὰ τῆς συζύγου του ἐλάμβανε, θεωρῶν διερχόμενον τὸ πλῆθος, ἐδῶ μάλιστα ἐπακουμβῶν, ἐπὶ τοῦ παραθύρου τούτου, καὶ ὁποῖα γεύματα! Τὴν περιγραφὴν ἔχομεν εἰς τὰς ἐξομολογήσεις του· τεμάχιον τυροῦ, κεράσια καὶ ἡμίσειαν φυάλην οἴνου! Ὡ μεγάλε ἄνερ! Ἐνῶ ἕτερο περὶ διὰ τοῦ ἀριστουργήματός του τὴν αὐλὴν καὶ τοὺς πολίτας ἀντέγραφε μουσικὴν διὰ νὰ ζῆσῃ! ἔτρωγεν ὡς ἐπαίτης! ἀλλ' ἡ ἀνάμνησις τῶν ἀρθλιῶν αὐτοῦ δειπνῶν τῷ ἐπροξένει μεγαλειτέραν

ἐθαυμονίαν μετὰ εἴκοσιν ἔτη! Καὶ ἔπειτα τοῦ μῶμεν νὰ παραπονώμεθα ἡμεῖς, ἀφοῦ ὁ συγγραφεὺς τῆς Νέας Ἐλοῖσῆς ἐξώδεξε δέκα λεπτὰ ὅπως δεκτικὴ μετὰ τῆς συζύγου του, ψάλλον στίχους τοῦ μελοδράματός του.

— Καὶ ὁ φιλόσοφος ἔθετεν εἰς πρᾶξιν τὴν φιλοσοφίαν του, εἶπεν ὁ Λεονῆς, πρᾶγμα δύσκολον παρὰ τοῖς φιλοσόφοις.

— Ὄφείλεις ὅθεν νὰ ἦσαι εὐγνώμων πρὸς ἐμὲ, εἶπεν ὁ Σάνδερ, διότι σοὶ ἐπρομήθευσα ἕνα ὑπερώον, ἐμπερικλείων μίαν τόσῃ ὑψηλὴν ἠθικότητα. ἂν θὰ τολμήσῃς πλέον νὰ παραπονεθῆς οὔτε διὰ τὴν τύχην σου, οὔτε διὰ τὸ γεῦμά σου, διότι οἱ τέσσαρες οὗτοι τοῖχοι ὑπῆρξαν ὁ πύργος τοῦ μεγαλειτέρου μουσικοῦ τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος...

— Σὰς παρακαλῶ, διέκοψεν ὁ Λεονῆς, ὁ Ρουσσῶ δὲν συνέθεσεν εἰμὴ τὸ Diven Village, ἐνῶ ὁ Γρετρὺ ἐδώκεν ὀγδοήκοντα τέσσαρα μελοδράματα, ἐκτὸς δὲ αὐτοῦ ἔχομεν τὸν Φιλίδωρον, τὸν Μονισιὸν, τὸν Δαλαιηράκ...

— Οἵτινες ἀπέθανον ὅλοι πένητες, ἐπὶ τῶν ὑπερώων κατοικοῦντες, διότι ἐλάμβανον ἐξ μόνον λίρας δι' ἕκαστον ἔργον των, ἀνέκραξεν ὁ Σάνδερ· ἐπέθανον ὡς ὁ Ἰδὸς χωρὶς ποτὲ νὰ παραπονεθῶσι. Τὸ παράπονον εἶναι νέον πρᾶγμα παρὰ τοῖς καλλιτέχναις· ἐγεννήθη τὸ 1830 μετὰ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἑκατομυριοῦ. Ἄλλοτε οἱ ζωγράφοι, οἱ μουσικοὶ, οἱ ποιηταὶ ἐγνωρίζον ὅτι ἐγεννήθησαν μόνον διὰ νὰ δοξασθῶσι, καὶ ὅταν ἐφημερίς τις ἀφιέρου τέσσαρας μόνον γραμμάς πρὸς ἔπαινον των ἐκοιμῆντα νύσταις καὶ δὲν ἔβλεπον εἰμὴ τὴν μετὰ θάνατον δόξαν· ἡ προῦσα ζωὴ οὐδὲν ἤξιζε πλέον παρ' αὐτοῖς. Σήμερον ὅμως οἱ καλλιτέχναι ἄλλως ἀπέπονται· ἡ ζωὴ θεωρεῖται παρ' αὐτῶν ὡς τι πολυτίμητον, καὶ τὰ χρήματα ὡς ἀνεγκατὸν πρᾶγμα. Οἱ μεταγενέστεροι οὐδέλλως φροντίζουν περὶ αὐτῶν. Καὶ ἐγὼ δὲ ἀκολουθῶ τὰς σκέψεις τοῦ αἰῶνος μου. Ἐπεθύμουν νὰ εἶμαι πλούσιος καὶ νὰ διατηρῶ τράπεζαν ἀνοικτήν ὡς ὁ Βαλτάσαρ· καὶ σὺ δὲ, Λεονῆ, τὰ αὐτὰ ὡς ἐμὲ πιστεύω σκέπτεσαι· εἰπέ μοι εἰλικρινῶς, δὲν ἐπεθύμεις καλλίτερον ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων εἰσόδημα ἢ ὅλα τὰ χειροκροτήματα τῶν μεταγενεστέρων;

— Φίλε μου, τῷ εἶπεν ὁ Λεονῆς, εἶσαι μόνος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλ' ἡμεῖς εἴμεθα δύο. Μόνος ἔαν ἤμην, ὡς σὺ, ἤθελον ὑποφέρει ἀγογγύστως καὶ ἀπαρξάμενος ὅλας τὰς στερήσεις τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ τὸν ἠρωτισμὸν τοῦτον δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλω

καὶ εἰς τὴν νεανίδα ταύτην, τὴν ἐγκαταλείψασαν τὰ πάντα ὅπως με ἀκολουθήσῃ· με ἠκολούθησε δὲ ὅχι διὰ νὰ εὕρῃ τὴν δυστυχίαν καὶ ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης εἰς τὰ ὑπερῶα. Οἱ μὴ ἔχοντες γυναῖκας ἐκεῖνοι δὲν παραπονοῦνται. Τὸ ὑποφέρειν εἶναι εὐκόλον ὅταν ἦναι τις μόνος· νὰ βλέπῃ ὅμως ἄλλον ὑποφέροντα εἶναι σπαραξικάρδιον. Ἴδὲ τὴν ὠραίαν Ῥωμαίαν μου πῶς πηγαινοέρχεται με ἀξιόζηλευτον ἀμεριμνησίαν! διασκεδάζει διακοσμοῦσα τὸ ὑπερῶον τῆς καὶ ψάλλουσα εὐχαριστηρίους δεήσεις πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ καρδία μου σπαράσσει ὅταν τὴν βλέπω τόσῃ ἀφωσιωμένην εἰς τὸ μέλλον τῆς, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ὀφείλω νὰ τῇ παρασκευάσω. Πιστεύει εἰς τὸ ἔργον μου, ἡ δὲ πίστις τῆς αὕτη θὰ ἀπέσπασα τὰ δάκρυά μου, ἂν δὲν τὰ ἐμποδίζον νὰ βρεύσωσιν. Ἀφιερῶται καθ' ὅλοκληρίαν εἰς ἐμὲ, οὐδέλλως τὴν ἀνησυχοῦν αἱ στερήσεις μας. Λύριον ὅμως πρέπει νὰ τῇ προσφέρω ὅτι σήμερον τῇ ἔλλειπει.

— Καὶ στερεῖται πολλῶν πραγμάτων; ἠρώτησεν ὁ Σάνδερ.

— Εἶναι εἰσέτι ἐνδεδυμένη ὡς ἦτον ἐν τῷ ἐν Ῥώμῃ κήπῳ τῆς. Πρέπει νὰ τὴν ἐνδύσω κατὰ τὸν συρμὸν μὲν, ἀλλὰ με ἀπλότητα.

— Ὅα εὐρῆς εἰς τὸ Temple ἔνδυμα καλὸν καὶ εὐθηνόν, καὶ πῖλον δέκα φράγκων· ἐκεῖ βοστρυχίζεται ἡ ἀρετή.

— Πτωχὴ κόρη! ἐπιθύρσειν ὁ Λεονῆς ἀπομάσσων ἐν δάκρυ.

— Καὶ ἔπειτα, εἶπεν ὁ Σάνδερ, θὰ ψάλλωμεν μαζί!

Κακὸν δὲν εἶν νὰ κατοικῇ ὁ νῆος εἰς ὑπερώον.

ὡς εἶπεν ὁ ποιητής.

— Ἄλλ' οἱ ποιηταὶ δὲν γνωρίζουν τί λέγουν, εἶπεν ὁ Λεονῆς· ἐν πάσῃ ἡλικίᾳ τὸ ὑπερώον δὲν εἶναι εὐχάριστον. Ἐὰν ἀκολουθήσωμεν τὰ ἀποφθέγματα τῶν, θὰ φυλακισθῶμεν εἰς τὰ κωδωνοστάσια τῶν χωρίων μας. Ὁ εἰκοσαετής καλὸν εἶναι νὰ διαπλῆ τὰς θαλάσσας ἐπὶ τοῦ καταστρώματος πλοίου τρέχοντος δεκατέσσαρα μίλια τὴν ὥραν καὶ προσορμιζομένου εἰς Κεϋλάνην, εἰς Μαδράς εἰς Ἰάβαν εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰνδικανοῦ καὶ εἰς πᾶν σημεῖον τῆς γῆς, καὶ μετὰ πενταετῆ ὑπερωκεάνειον θαλασσοπλοῖαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του πλήρης νέων ἰδεῶν. Οὗτος δύναται νὰ γίνῃ καλὸς καλλιτέχνης καὶ μουσικὸς, ὡς ἐξερχόμενος τοῦ ὠδείου τῶν Θεῶν.

— Βεβαιότατα, ταῦτα χορηγοῦν καλλιτέρας ἐμπνεύσεις ἀπὸ ἕνα ὑπερώον, εἶπεν ὁ Σάνδερ.

Ὁ Λεονῆς ἐνῶ ὠμίλει εἶχε τοὺς ὀφθαλμούς του προσηλωμένους ἐπὶ τῆς ὠραίας του Γεσουάλης, ἥτις, ἀφοῦ διηυθέτησε τὰς τέσσαρας ξυλίνας ἑδρας καὶ τὴν μικρὰν τράπεζάν της, τὰ μόνα ἑπιπλα τῆς μικρᾶς αἰθούσας της, εἶχεν ἀκοιμηθῆσαι ἐπὶ τοῦ παραθύρου καὶ περτήρει γελῶσα τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν μαύρων καπινοδόχων τῶν οἰκῶν.

— Καὶ ποῖαν ἡμέραν σκοπεύετε νὰ ἐπισκεφθῆτε τὸν διευθυντὴν τοῦ μελοδράματος; ἤρωτησεν ὁ Σάνδερ.

— Ὅ! ἴσως ἐβράδυνα πολὺ, εἶπεν ὁ Λεονῆς· κινδυνεύει τις νὰ χάσῃ ὀλόκληρον ὑπόθεσιν, ἀφῶν νὰ παρέλθωσιν εἰς μάτην ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας. Σήμερον θὰ μεταβῶ παρ' αὐτῶ, καὶ ἐὰν γίνω δεκτὸς, εὐκόλως θὰ εὔρω προκαταβολὰς ἐπὶ τοῦ ἔργου μου. Ὑπάρχουν μεσίται πρόθυμοι νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν τῶν πρώτων φορὰν παραστάντων εἰς τὸ θέατρον, τῶν ἐχόντων περισσοτέρας ιδέας παρὰ χρήματα. Ἐὰν εὔρισκον προκαταβολὴν χιλίων ταλλήρων ἐπὶ τῆς Κλεοπάτρας μου, δὲν θὰ ἠγόραζον ἑνδυμα καὶ πῖλον ἐκ τοῦ Temple, καὶ θὰ ἀνεχώρουν πάραυτα ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσῶ ὑπερφύου. Εὐτυχῶς εἶχον αἰκονομήσει ἐγὼ ἐν Ῥώμῃ τὴν ἑνδυμασίαν μου, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ στεφανωθῶ, διότι ἤμην πάντοτε περημελημένος. Πηγαίνω νὰ ἐνδυθῶ καὶ νὰ τρέξω εἰς τὸ θέατρον.

— Θὰ σὰς συνοδεύσω, εἶπεν ὁ Σάνδερ.

— Καλὰ, ἀλλὰ θὰ μὲ περιμείνης εἰς τὴν αἴθουσαν . . .

— Ἐννοεῖται, διότι δὲν τολμῶ νὰ παρουσιασθῶ ἐγὼ εἰς ἕνα ὑπάλληλον μὲ τὰ εὐτελῆ ταῦτα ἑνδύματα. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἔργου μου οἱ Γάμοι τῆς Θετίδος ἐπώλησα τὴν πολυτελῆ ἑνδυμασίαν μου, καὶ ἐκτοτε, ἐπειδὴ ζωγραφίζω πάντοτε τὰς μυθολογικὰς γυμνότητας, λησμονῶ νὰ ἐνδυθῶ.

Ἐνῶ ἔλεγον ταῦτα, ὁ Λεονῆς ἐνεδύθη τὴν θρικυβευτικὴν του ἀκαδημαϊκὴν ἑνδυμασίαν, καὶ ἀφοῦ ἐναπέθηκε τρυφερὸν ἀσπασμὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς Γεσουάλης, διευθύνθη εἰς τὴν τότε βασιλικὴν ἀκαδημίαν τῆς μουσικῆς.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου ἦτον ἄνθρωπος εὐφυῆς, εὐχαρῆς καὶ εὐπροσῆγορος. Ὁμοιάζει τὸν Μάγιστον ἐκεῖνον, τὸν φέροντα παντοῦ τὴν εὐτυχίαν, ἐν τῇ ιδιότητι τοῦ Λυρικοῦ. Δὲν εἶχε τὴν ὑπερφάνειαν τοῦ ὀψιπλοῦτου, ὡς πάντες οἱ νοήμονες ἄνθρωποι οἱ ἀναβάντες εἰς ὑψηλὴν τινα

θέσιν. Ἦτο εἷς ἐξ ἐκείνων τῶν πνευματωδῶν Παρισίων, τῶν προωρισμένων νὰ καθέξωσιν ἑδραν ὑπουργοῦ, διευθυντοῦ θεάτρου ἢ ἀκαδημαϊκοῦ. Ἀπέκρυπτε τὴν σφοδρότερον ἠδυπάθειαν ὑπὸ ἐξωτερικὸν νυσταλέον, καὶ τὰς ιδιοτρόπους ὀρέξεις τοῦ καλλιτέχνου ὑπὸ περικάλυμμα ἀπλοῦν. Ἦτο ἀγαθὸς ὡς ὅλοι οἱ ἐπισθοδρομοῦντες ἐνώπιον πυρετώδους ἐργασίας ἀπειτούσης μοχθηρίαν. Συμπητικὸς φύσει ἄνευ προμελέτης ἐλάτρευε τὰ πλοῦτη, ὅχι διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν ζωὴν ἐκεῖνην ὑπόληψιν τὴν συντροφεύουσαν τὰ χρήματα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνταλλάσῃ δι' αὐτῶν τὰς πλεονεξίας τῆς ζωῆς του στιγμῆς.

Ὁ θαλαμηπόλος ἀνήγγειλε τὸν Κ. Λεονῆν Π. πρωταγωνιστὴν τῆς Ῥώμης.

— Ἄς εἰσέλθῃ, εἶπεν ὁ διευθυντὴς ὀφφραϊνόμενος φύλλον ῥόδου.

Ὁ Λεονῆς εἰσῆλθε φέρων ὑπὸ μάλῃς τὸ μελοδράμα του, ὁ δὲ διευθυντὴς ἠγέρθη, ἔτεινε τὴν χεῖρά του εἰς τὸν νέον στεφανηφόρον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ καθίσῃ.

Ἡ ὑποδοχὴ αὕτη ἐνεθάρρυνε τὸν Λεονῆν ὅπως ἐξηγήσῃ ἐν ὅλῃ τῇ λεπτομερείᾳ τὰ περὶ τοῦ μελοδράματός του εἰς τὸν διευθυντὴν, ὅστις ἠκροῦζετο προσεκτικῶς καὶ μὲ ἐνδιαφέρον μάλιστα τὴν διήγησιν τοῦ νέου μουσικοῦ. Μειδιάμα θλιβερὸν ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῶν χειλῶν του, μειδιάμα προσκαλούμενον συνήθως ἐκ τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀπειρίας. Ὅταν δὲ ὁ Λεονῆς ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του ὁ διευθυντὴς τῶ εἶπε·

— Κύριε, δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς περὶ τῶν προτερημάτων τὰ ὁποῖα περιέχει τὸ μελοδράμα σας. Ὁ τίτλος σας, ὡς πρωταγωνιστοῦ, εἶναι ἀρκοῦσα ἐγγύησις περὶ τῆς ἀξίας τοῦ μουσικοῦ σας ἔργου· ἀλλ' ὅπως ἀναβῆ τις ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρέπει νὰ ὑποβληθῇ εἰς δοκιμασίαν· εἰς τὸ θέατρον τοῦτο παρίστανται τὰ ἔργα τῶν ὀνομαστοτέρων μουσικῶν, οἵτινες ἔρχονται νὰ καθιερώσουν τὴν φήμην των. Δαπάνη 100,000 φράγκων εἶναι ἀπαραίτητος ὅπως ἀναβιβάσῃ μελοδράμα ἐκ πάντε πράξεων ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ αὐτὸς μόνος ὁ λόγος ἐμβάλλει εἰς μεγάλας σκέψεις ἕνα διευθυντὴν μεσομνῶντα ὑπὲρ τῶν ὑποθέσεων του. Ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐχαράξατε μεγαλοπρεπεῖς καλλωπισμοὺς, λαμπρὸν ἱματισμὸν τῆς σκηνῆς, καὶ δὲν ἐξωδεύσατε οὐδὲ λεπτόν. Ἄν ὅμως θελήσω νὰ πραγματοποιήσω ἐγὼ τὰ ὄνειροπολήματά σας θὰ ἐξωδεύσω 100,000 φράγκα. Ἄγνοεῖτε τὰ καθ' ἕκαστα τῆς παραστάσεως, προπάντων δὲ τὰς

λεπτομερείας τῶν ἐξόδων. Διὰ μίαν τριήρη χρυσῶν, παραδείγματος χάριν, μὲ ἰσοῦς ἐλεφαντίνους, μὲ ἰστία ἐκ πορφύρας, οἷα πρέπει νὰ ἦναι ἡ τριήρης τῆς Κλεοπάτρας, θὰ χάσω ὅτι ἐκέρδισα ἀπὸ τῆς Ροβέρτου τὸν Διάβολον, ἐνῶ ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐξώδευσεν εἰμὴ ἐν φύλλον χάρτου. Θέλετε νὰ σὰς δώσω μίαν συμβουλήν λογικὴν, φίλτατε καλλιτέχνα;

Ὁ Λεονῆς ὄλως τεταραγμένος ἐνευσεν ἀρνητικῶς, ἀλλ' ὁ διευθυντὴς ἐξηκολούθησεν.

— Ἐπειδὴ δὲν μετεφράσατε εἰσέτι τὴν Κλεοπάτραν σας εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, δύνασθε νὰ συντομεύσητε τὸ ἔργον σας, περιορίζοντες τὰ μέρη του. Οὕτω δὲ περιορισμένον δύναται νὰ παρασταθῇ εἰς τὸ κωμικὸν θέατρον εἰς τὸ ὅποιον, ἐν καὶ ἦναι προωρισμένον διὰ τὰς κωμωδίας, παρεστάθησαν δύο ἀριστουργήματα τραγικὰ ἢ Zamra καὶ ὁ Pre-aux-Cleres.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ διευθυντὴς ἠγέρθη καὶ παρητήρησε τὸ ὠρολόγιόν του, ὅπως εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν εὐγενῶν δηλοῖ· «δὲν ἔχετε νὰ περιμένητε τίποτε, εἶναι καιρὸς ν' ἀναχωρήσητε. Ἐχω ἄλλην ἐργασίαν.»

— Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Λεονῆς ἐγειρόμενος μὲ ἀγωνίαν, δὲν δύναμαι νὰ ἐλπίζω ἄλλην ἀκρόασιν;

— Παρατηρήσατε, Κύριε, τὰ χαρτὰ ταῦτα. Ἐκεῖ εἶναι ὁ Σαουλ, ὁ Σαρδανάπαλος, ὁ Ἀνίβας, ὁ Βροῦτος, ἡ Κλητεμνίστρα, ἡ Ἰεριχώ, ὁ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος, ὁ Πρίαμος, ἡ Ζηνοβία, ὁ Μωάμεθ, τέλος ὅλη ἡ ἱστορία εἰς πέντε πράξεις, πεμμένονα ἀκρόασιν ἀπὸ τὸ 1812, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐτέθησαν τὰ βραβεῖα τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Ἰδείου. Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο δὲν πρέπει νὰ εἴπῃ ὡς εἰς τὴν ποίησιν, εἶμαι Ὁρέστης ἢ μᾶλλον Ἀγαμέμνων, ἀλλὰ εἶμι Ῥοσσίνι, Μάγιστερ, Ἐρόλδος. Σὰς ὁμιλῶ μὲ εὐλικρίνεια, ἥτις εἶναι προτιμότερα ἀπὸ μυρίους ματαίους καὶ ψευδεῖς ἐπαίνους. Εὐτυχῶς εἴσθε νέος καὶ τὸ μέλλον σας εἶναι εὐρὺ· ἔχετε πλεονεκτήματα, ἢ ἐπιτυχία θὰ ἐπέλθῃ.

Ὁ τόνος μὲ τὸν ὅποιον ἐπρόφερε τοὺς λόγους τοῦτους ἐμετρίασε τὴν πικρίαν τοῦ ἀτυχοῦς νέου, ὅστις ἐθλίψε τὴν ἐκταθεισάν του διευθυντοῦ χεῖρα καὶ ἐξῆλθε φέρων μαζί του τὸ μελοδράμα του.

Ἡ φωνὴ τῆς Γεσουάλης κατάρθρωσε νὰ ἐπαφῆρῃ τὴν γαλήνην εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀποπεμθέντος μουσικοῦ. Ὁμοιάζει αὕτη εἰς τὰς κρίσιμους ταύτας στιγμᾶς τὸν ἄγγελον τῆς ἐλπίδος·

τὸ γαληνιακὸν τῆς βλέμμα ἀπεμάκρυνε τὰς τρικυμίας, αἱ δὲ διαχύσεις τῆς τρυφερότητος ἀνεκούφιζον τὴν καρδίαν καὶ ἔφερον λήθην εἰς πᾶν ὅτι δὲν ἦτο ἐκεῖνη. Ἡ γυνὴ ἐνθαρρύνει συχνάκις τὰς ἀδυναμίας τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς κρίσιμους περιστάσεις τῆς ζωῆς, ἢ δὲ αὐτοχειρία εἶναι πράξις ἐσχάτης ἀπελπισίας, βοηθουμένη ὑπὸ τῆς ἐρημίας.

Ὁ Λεονῆς ἐπεδόθη ἀμέσως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς Κλεοπάτρας του, περιορίσας αὐτὴν εἰς τρεῖς μόνον πράξεις, ὅπως παρασταθῇ εἰς τὸ κωμικὸν θέατρον. Ὁ Βροῦτος θυσιάζων τὰ τέκνα του ἦτο ἡρωϊκώτερος ἢ τοῦ Λεονῆ. Ἡ μάχη τοῦ Ἀκτίου κατεστράφη ἐν τῷ ναυαγίῳ τούτῳ. Ἡναγκάσθη προσέτι νὰ θυσιάσῃ ἕνα χορὸν ἀξιόλογον, ἐν γεῦμα αἰγυπτιακῶν διδόμενον εἰς τὸν Μάρκον Αὐρήλιον, καὶ ὅλον τὸ μέρος τῆς Ταρσοῦ καὶ τοῦ Κύδνου.

Συνεχῶς ὁ Σάνδερ ἐπισκέπτετο τὸ ὑπερῶν τοῦ φίλου του καὶ ἐψιθύριζεν ἐρωτικὰ ἀσμάτια εἰς τοὺς τῆς Γεσουάλης, ἥτις ἐμειδία χωρὶς νὰ τὰ ἐννοῇ. Ὁ δὲ Λεονῆς ἐψάλλεν ἐνίοτε μελωδίας τινὰς μὲ λέξεις γαλλικὰς, καὶ τὸ κοινόν, ἀποτελούμενον ἐκ δύο προσώπων, ἐχειροκρότει ὡς εἰς ἄνθρωπος καὶ ἐθαύμαζε τὴν εὐφυίαν τοῦ συγγραφέως.

Ἐὰν ὁ τίτλος τοῦ πρωταγωνιστοῦ τῆς Ῥώμης δὲν ἀνοίγῃ πάντοτε εἰς νέον συγγραφέα μουσικῆς τὴν θύραν τοῦ θεάτρου, παρέγει ὅμως εἰσόδον ἐλευθέραν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ. Ὁ θαλαμηπόλος προσκλίνει ἐνώπιόν του ὁ δὲ θυρωρὸς τῶ μειδιᾷ. Τούτου ἕνεκα δὲν πρέπει νὰ ἀπορήσωμεν ἐὰν μάθωμεν ὅτι ὁ Λεονῆς εὔρε τὴν αὐτὴν εὐνοϊκὴν ὑποδοχὴν καὶ παρὰ τῷ διευθυντῇ τοῦ κωμικοῦ θεάτρου. Ὁμιλήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ διαφορῶν ἀντικειμένων τῆς Ῥώμης ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ μὲ πολλὴν οἰκειότητα, Ἐπὶ τέλους δὲ τῷ παρουσίασε τὸ ἔργον του, ἐκθέσας ἐν συντομίᾳ τὸν σκοπὸν του.

— Ἀφήσατέ μοι τὸ μελοδράμα σας, καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος σὰς περιμένω.

Μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἡμερῶν, ἃς διήλθεν ὁ Λεονῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν μειδιαμάτων τῆς Γεσουάλης, ἐπανέλαβε τὴν πρὸς τὸ κωμικὸν θέατρον ὁδόν. Πρὶν ὅμως φθίσει εἰς τὴν θύραν τοῦ γραφείου τοῦ διευθυντοῦ συνήτησε τὸν θυρωρὸν αὐτοῦ, ὅστις τῶ εἶπεν·

— Ἄ! Κύριε, μὰς ἐφέρατε ἀληθῶς κωμικὸν μελοδράμα! Εὐγε! πρέπει νὰ κάμητε δοκιμὰς, διότι δὲν ἔχομεν ἄλλο. Ὁ Κ. διευθυντὴς σὰς ἀναμένει.

Όταν ἡ εἰμωμένη διασκεδάζῃ κατατρέχουσα τινά, εἶναι πολὺ τοῦ Νέρωνος εὐφροσύνη, ὅπως συνθέσῃ τὸ μικρολογίον τῶν καλλιτεχνῶν της.

Ὁ Λεονῆς ἐχάρη ὑπερμέτρως μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ θυρωροῦ, ὅστις ἐγνώριζεν, ὡς ὅλοι οἱ τοῦ θεάτρου ἄνθρωποι, τὸ μυστήριον τῆς κωμωδίας. Γινώσκων δὲ ὅτι ποτὲ καλὴ τις εἰδήσις δὲν φθάνει ταχέως εἰς τὴν ἐπιθυμοῦντα νὰ τὴν μάθῃ, παρεκάλεσε στενωδῶς τὸν θυρωρὸν νὰ τῷ εὕρῃ ἄνθρωπον τινά, ὅπως τὸν ἀποστείλῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἡ παράκλησις ἐξετελέσθη ἀμέσως καὶ ὁ Λεονῆς ἔγραψε διὰ μολυβδοκονδύλου πρὸς τὴν Γεσουάλδην τὰ ἑξῆς.

« Ἄγγελέ μου! Ἀρχίζω τὰς δοκιμὰς τοῦ μελοδράματός μου· τὸ προσωπικὸν δλόκληρον τοῦ θεάτρου εἶναι ἐνθουσιασμένον ὑπὲρ τοῦ ἔργου μου. Ἐλπίζω μεγάλῃν ἐπιτυχίαν, ἥτις θὰ σώσῃ καὶ τὸ κωμικὸν θέατρον. Τέλος ἐπέτυχαι! »

Ἀφοῦ δὲ τὸ ἐσφοράρισεν ἔθεσε τὴν χεῖρά του εἰς τὸ θυλάκιόν του, ὅπως εὕρῃ νόμισμά τι, μὴ ὑπάρχον βεβαίως, διὰ τὸν ταχυδρόμον. Ἀλλ' οὐτος ἐνοήσας τὸν σκοπὸν του τῷ εἶπε

— Μὴ ἐνοχλήσῃς, θὰ μοὶ χορηγήσῃς ἐν εἰσιτήριον τοῦ ὑπερῶου εἰς τὴν πρώτην παράστασιν.

— Ὅα σὰς δώσω δύο, τῷ εἶπεν ὁ Λεονῆς καὶ διευθύνθη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ διευθυντοῦ, ἀναλογιζόμενος τὴν χαρὰν τῆς Γεσουάλδης εἰς τὸ καλὸν μήνυμα.

Ὁ διευθυντὴς ἤμα εἶδεν ἐρχόμενον τὸν Λεονῆν ἤρχισε νὰ ἀνακινή τὰ βιβλία, τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ παλαιόχρτά του τὰ ἐπὶ τῶν τραπέζων διασκορπισμένα. Ἐγκριέτησεν ὅθεν αὐτὸν μὲ ὕψος ἀπησχολημένου ἀνθρώπου καὶ προσποιουμένου ὅτι ζητεῖ πρᾶγμα τι. Ἡ ὑποδοχὴ αὕτη κατέστησε τὸν νέον μας μουσικὸν σκεπτικόν. Προητοιμασμένος ὢν νὰ δεχθῆ τοὺς ἐναγκαλισμοὺς τοῦ διευθυντοῦ, εἶχε σχεδιάσει ἐν τῷ νῷ του λογιδριὸν τι πλήρες συγκλητικῶν φράσεων. Μετὰ τινά εἰσέτι ἐξέτασιν ἀπελπισθεῖς ὁ διευθυντὴς νὰ εὕρῃ τὸ ζητούμενον, παρετήρησε μετὰ προσοχῆς τὸ θερμόμετρον καὶ εἶπεν,

— Εἰκοσιεπτὰ βαθμοί· ἡ θερμότης καταστρέφει τὰς εἰσπράξεις μας· οὔτε τὸ ἐνοίκιον δὲν εἰσπράττομεν· τριακόσια μόνον φράγκα εἶναι ἀπελπιστικόν. . . . Μόνον, φίλτατε Κ. Λεονῆ. . . πρέπει νὰ σὰς φανερώσω. . . Ἴδου ὁ καιρὸς κλίνει πρὸς τὴν βροχὴν καὶ πιστεύω. . . ἀπὸ τὴν ἑσπέρην τοῦ ἁγίου Βερνάρδου δὲν ἔβρεξε, καὶ τοῦτο ἀπελπίζει τοὺς διευθυντὰς τῶν θεάτρων. . .

Σὰς ἔλεγον λοιπὸν. . . ὅτι δὲν ἐξέτασα τὸ μελοδράμα σας. . . ποῦ εἶναι. . .

— Ἐκεῖ! εἶπεν ὁ Λεονῆς, δείξας τὸ ἔργον του μὲ ὕψος πατρὸς ἀναγνωρίζοντος τὸ τέκνον του.

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ διευθυντὴς ἀνοίγων τὸ βιβλίον. . . Καλὰ. . . Ἰπάρχουν μέρη τινά ὠραία ἐν αὐτῷ. . . ἀγαπῶ πολὺ τὴν ᾠδὴν. . . παρακαλῶ. . . πρᾶξις δευτέρη. . . Κλεοπάτρα.

Εὐτυχία ὑπερτάτη!

Ἵπεροβλικὴ παραφορά

Σὲ τὸν ὅποιον ἀγαπῶ

Θνητὲ σεβαστέ! . .

— Εἶναι ὀλίγον ἀρχαῖον τὸ ὕψος, ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἀγκυρᾶ τοῦτο, διότι τὸ ἐσυνήθισεν. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν μουσικὸν νὰ μεταβάλῃ. . . Ἐν γένει εἶναι ἀρκετὰ καλὴ μουσικὴ. . . ἀλλὰ δυστυχῶς. . . πολὺ, παρὰ πολὺ ἴσως συντεθειμένη εἰς τὸ ὕψος τῆς Ἰταλικῆς.

— Καλὰ! . . ἀνέκραξεν ὁ Λεονῆς, ἰδοὺ τέλος εἶναι Ἰταλικὴ ἡ μουσικὴ μου.

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ διευθυντὴς ὅστις μόνον τὰς τελευταίας λέξεις εἶχεν ἀκούσει, ἡ μουσικὴ σας εἶναι Ἰταλική. Διακρίνει τις καλῶς τὴν ἐπιβροχὴν τῆς Ῥώμης. Τὸ ὕψος τοῦτο τὸ ὑπεράλειον ἔπεσε σήμερον εἰς ἀχρησίαν· καὶ αὐτὸς ὁ Ῥοσίνι ἐνόησε τὴν πλάνην εἰς ἣν περιέπεσεν εἰς τὴν Σεμιράμιδα καὶ ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῆ τὴν γαλλικὴν μουσικὴν εἰς τὸν Γουλιέλμον Τέλλον. ἂν ἀπέτυχεν εἰς αὐτὸ τὸ μελοδράμα, πιστεύω νὰ ἐπιτύχῃ κατόπιν, διότι ἔχει πολλὰ προτερήματα.

Ὁ Λεονῆς ἠγέρθη πλήρης θλίψεως καὶ ἔλαβε τὸ ἔργον του.

— Ἀλλὰ, προσέθηεν ὁ διευθυντὴς, γνωρίζετε τὰ ἀγάλματά μου;

— Ὅχι, δὲν τὰ γνωρίζω, εἶπεν ὁ Λεονῆς, ἀπλῶς μόνον διὰ νὰ εἶπῃ τι.

— Εἰς μίαν μόνον πρᾶξιν τοῦ ἔργου σας δύναμαι νὰ συμφωνήσω. Ἵπάρχει εἰς τὴν Κλεοπάτραν σας ὅλη δυναμένη νὰ παρασκευάσῃ ἀξιολογώτατον μέρος. Στρέψατε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ κωμικόν· εἶναι πολὺ εὐκόλον ὁ Ἀντώνιος ν' ἀρπαθῆ ἀπὸ τὴν Κλεοπάτραν, ὅπερ συμφωνεῖ μὲ τὴν ἱστορίαν, ἂν καὶ ἀντίθετον εἰς ὅλας τὰς μέχρη τοῦδε ἀρπαγᾶς. Διδετε εἰς τὸν Μάρκον Ἀντωνίου τὸν χαρακτῆρα ἀνθρώπου. . .

Ὁ Λεονῆς ἀκούσας ταῦτα ἐξέβλε φωνὴν φρίκης καὶ ἐξῆλθεν, ἀφήσας τὸν διευθυντὴν ὄλωσ ἐκπεπληγμένον. Οἱ ἰδόντες αὐτὸν διερχόμενον τὴν

ὁδὸν τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσῶ ἔλεγον. « Ὁ αἰτυχὴς αὐτὸς νεανίας εἶναι τρελὸς, » καὶ τὸν ἠκολούθουν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν των σπεύδοντα. Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐσταματοῦσε καὶ ἐλάμβανε τὴν κεφαλὴν του μεταξὺ τῶν χερσῶν του, ὡσεὶ ἤθελε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ φεῦγον λογικόν του.

Εἰς τὸ ὑπερῶον του εἰσελθὼν ἔπρεπε νὰ ὑποστῆ τελευταίαν τινά δοκιμασίαν, τὴν τρομεροτέραν πασῶν. Ἡ Γεσουάλδη περιχαρὴς ἐκ τῆς καλῆς εἰδήσεως, ἣν εἶχε λάβει, περιπτύχθη τὸν Λεονῆν φωνάζουσα.

— Ἴδου τέλος εἶσαι εὐτυχής!

— Τὴν ἀπόθησεν ἡσύχως, ἐκάθησεν ἐπὶ τινος ἔδρας καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Τοῦτο ἰδοῦσα αὕτη ἐγονάτισεν ἐνώπιόν του, ἔλαβε τὰς χεῖράς του καὶ τὸν ἠρώτα ἐπικνεύημένως χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ἀπάντησιν. Μετὰ μακρὰν σιωπὴν ὁ Λεονῆς ἐξέθεσε μετὰ πολλῆς δυσκολίας ὡς ἐκ τῆς συγκινήσεως καὶ τῆς θλίψεως του τὴν μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεάτρου ὁμιλίαν του.

— Λοιπὸν τί λέγετε; ἀνέκραξε τελειόνων.

— Λέγω ὅτι σὲ ἀγαπῶ, ἀπεκρίθη ἡ νεανίς μὲ μειδίαμα, Χερουβειμ, καὶ τὸν ἐνηγκάλισθη περιπαθῶς.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές φυλλάδιον.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.

Ἰπὸ Ἰωάννου Σκαλισσοῦνη δικηγόρου.

Ἐν Ἑλλάδι, ὅπου τόσα τυποῦνται καὶ δημοσιεύονται καθ' ἑκάστην, οὐδὲν σπανιώτερον χρησίμου καὶ καλοῦ βιβλίου, καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σκαλισσοῦνη εἶναι ἐν τῶν σπανίων τούτων. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀναγγελλομένου βιβλίου εἶναι εἰς ἐκ τῶν ἀκαμάτων καὶ δραστηρίων ἑκείνων τῆς ἐπιστήμης θιασωτῶν, ὅστις δὲν καταναλίσκει τὸν χρόνον εἰς ἀγόνους πολιτικὰς θεωρίας, ἱκανὰς μόνον εἰς τὸ νὰ ταράξῃσι προσκαίρως τὰ πλήθη, ἀλλὰ θηρεῖται φιλοπόνως τί τὸ χρήσιμον ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τοιοῦτον ἐν τῷ ἐθνικῷ συσταίῳ προσφέρει ἡμῖν ἔρανον, ἄνευ κόμπου καὶ θυροῦ, ἄνευ ἀξιώσεων. Ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς δὲν εἶναι ἐπαναλέγομεν ἐκ τῶν ἐπιδικούντων τὴν δημοτικότητα διὰ πομπῶν περὶ ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος κηρυγμάτων· ἀκριβῆς παρατηρητὴς τῶν γινόμενων παρ

ἡμῖν, συνέλαβεν ἀληθεῖς περὶ τῶν πραγμάτων μας ἰδέας, καὶ τὰς περὶ τούτων κρίσεις του ἐκφέρει θαρραλέως ἄνευ δισταγμοῦ ὡς προσήκει ἀνεξαρτήτως καὶ φίλῳ τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας ἀνδρὶ. Τίς δύναται, λόγου χάριν, ν' ἀρνηθῆ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ συγγραφέως λεγομένων, ὅτι ὁ βωμαντικὸς τῶν λαῶν ἐνθουσιασμός διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους μεγίστην ὑπέστη ὕψος, ἐὰν μὴ τέλειον ἀπεσθέσθη, ἡ δὲ πλήρης τῶν ἐθνικῶν μας πόθων πραγματώσις δὲν ἐγκτεται οὔτε εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς διαπληκτισμοὺς, οὔτε εἰς τὸ ἰδανικὸν τῆς τῶν θεσμῶν τελειότητος, οὔτε εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀτόμου ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων διευθύνσεως; Μόνη ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ τοῦ λαοῦ μόρφωσις, ἐκφωνεῖ ὁ συγγραφεὺς, καὶ ἡ τῆς βιομηχανίας ἀνάπτυξις, καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ ἐξασφαλίσωσι καὶ τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα νὰ φέρωσιν εἰς πέρας καὶ συμπλήρωσιν. Ἐνὸσφ, ἐπὶ τέλους λέγει, ἅπανα ἡ τοῦ ἔθνους δραστηριότης ἐξαντλεῖται εἰς ἀτελετήτους καὶ ἀγόνους θεωρητικὰς περὶ τὴν πολιτικὴν συζητήσεως, πλεῖστον δὲ μέρος τῆς νεολαίας ἐποφθαλμιᾷ εἰς τὰς δημοσίας θέσεις ὡς τὸ προσφορώτερον μέσον πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐνεργότητός της καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν πόρων, ἡ Πατρίς καρκίνοβατοῦσα ἐξουδενούται καὶ παραλύεται. Ἐπιδοθέντες ἅπαντες εἰς τὴν ῥαψωδίαν ξένων θεσμοθεσιῶν, καὶ ἀνευδότης σπουδάζοντες πῶς νὰ ὑψώσωμεν αὐτὰς εἰς τὸ ἔπακρον τῆς τελειότητος, παρελείψαμεν τὴν βάσιν ἐφ' ἧς ὄφειλε ν' ἀνεγερθῆ τὸ νομοθετικὸν οἰκοδόμημα, παρημελήσαμεν τὴν κοινωνικὴν διάπλασιν ἐξ ἧς ἤρτηται ἡ τελεσφορία καὶ ἡ κατευόδωσις τῶν νομοθετικῶν καὶ πολιτευματικῶν διατάξεων καὶ θεσμῶν. Ἐὰν εἶχομεν κατὰ νοῦν νὰ ποιήσωμεν γνωστὰς ἀπάσας τὰς ἐν τῷ ὠραίῳ προλόγῳ τοῦ συγγραφέως περιεχομένας ἀληθείας, ὄφειλαμεν ν' ἀντιγράψωμεν δλόκληρον τὸ τελευταῖον αὐτοῦ μέρος· ἀλλὰ τοιαύτη δὲν εἶναι ἡ ἡμετέρα πρόθεσις· ἀπλῶς ἔχομεν σκοπὸν νὰ ἐκθέσωμεν δείγματα τινὰ τοῦ βιβλίου καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ συγγραφέως, ὁ βουλούμενος δὲ νὰ λάβῃ τελείαν γνῶσιν αὐτοῦ ἅς λάβῃ ἀνὰ χεῖρας αὐτὸν τὸν συγγραφέα. Ὁμολογητέον ὅτι τὸ κήρυγμα τοιοῦτων ὁρθῶν καὶ πρακτικῶν ἰδεῶν δὲν εὐαρεστεῖ εἰς τὴν σχολὴν τῶν ἰδανικολόγων πολιτικῶν μας. Ἄμοιροι οὔτοι ὅλωσ πρακτικοῦ πνεύματος, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ εἰσδύσωσιν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα ὅπως ἐξ αὐτῶν σχηματίσωσι τὰς

κρίσεις των, εξαρκούνται εις τὸ νὰ ἀναμασσῶσι ὅσα ποτὲ ἀνέγνωσαν ἐν τοῖς βιβλίοις δι' ἄλλους λαοὺς γραφέντα καὶ ἐν ἄλλαις ἐποχαῖς, νὰ κληρῶνται δὲ πάντας τοὺς σοβαρῶς καὶ σπουδαίως σκεπτομένους ὡς ἐχθροὺς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς προόδου. Αἱ ιδέαι τοῦ συγγραφέως καὶ αἱ πολιτικαὶ αὐτοῦ ἀρχαὶ ὡς ἀντικειμέναι ἀντικρῶς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς σχολῆς ταύτης, βεβαίως δὲν θὰ εὐρωσι παρά τοις φανατικοῖς ὁπαδοῖς αὐτῆς οὐδέμιαν ἤχώ. Ἡ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ πατριδι μάλιστα τοῦ συγγραφέως πολιτικὴ φαντασία, ἀπόσπασμα τῆς ἐν Ἀθήναις παραφόρου Σχολῆς, ἐξεκένωσε πολλάκις τὰ ἰσθόλα βέλη τῆς κατὰ τοῦ συγγραφέως, καὶ αἱ ὕβρεις καὶ αἱ κατ' αὐτοῦ συκοφανταίαι ἐπανελήφθησαν καὶ ἐντὸς τῆς Βουλῆς ὑπὸ φθονερῶν ρητόρων καὶ ἀναιδῶν σοφιστῶν, ἐποφθαλιμίωντων τὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ πολιτείᾳ ἐνδεχομένην περιφανῆ τοῦ συγγραφέως θέσιν. Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια, ἂν πρὸς ὀλίγον ἐπισκοπισθῇ διαλάμπει ὠραιοτέρα ἐπὶ τέλους· εὐχόμεθα δὲ ὅπως ἡ ἰδιαιτέρα ἡμῶν πατρις ἐκτιμῆσθαι ἐγκαίρως τὴν ἀξίαν τοῦ συγγραφέως. Ἡ Ἑλλάς πάσχει λειψανδρίαν τὸ νὰ στερεῖται αὐτὴν ἐνὸς ἐπιβλαβεροῦ ναυτίλου ἐν τῇ τρικυμίᾳ ἀδικεῖ μεγάλως τὴν Ἑλλάδα.

II

Βλέπων τις τὴν ἀνάγκαν τοῦ ἀνθρώπου κίνησιν, τοὺς ἀνάγκους μὸχθους τοὺς τε σωματικούς καὶ πνευματικούς αὐς καταβάλλει πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς τε βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, καὶ ἐπιπολαίως πως σκεπτόμενος ἠδύνατο ἴσως ἀπορῶν νὰ ἐρωτήσῃ, εἰς τί ἄρα γε ὠφέλησε τὸ ἀνθρώπινον γένος ἡ μεγάλη καὶ ὄντως κολοσσιαία αὕτη ἀνάπτυξις, καὶ ἴσως, ἐπόμενος ταῖς θεωρίαις φιλοσόφων τινῶν, νὰ θεωρήσῃ πάντα ταῦτα ὡς ἀνθρώπινον κενόσπουδιον χρήσιμον μόνον πρὸς πλήρωσιν τῆς πρὸς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἡδοναίαν ἐφάρσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οὐδὲν ἄλλο, βλαπτικὴν δὲ μάλλον ἢ λυσιτελεῖ πρὸς τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν. Πλὴν ἀλλ' ὅμως, ὁ τοιοῦτος ὀφείλει ἐπὶ μικρὸν νὰ ἀναστῆ τὴν καταδικαστικὴν ἐτυμηγορίαν του, καὶ νὰ συλλογισθῇ ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο, τὸ παρουσιαζόμενον ἀεὶποτε σταθερῶς ἐν πάσῃ ἐποχῇ καὶ ἐν παντὶ ἔθνει, ἔχει τελικὸν τινὰ σκοπὸν, ὑψηλὸν ὅσον μέγας εἶναι καὶ ὁ παγκόσμιος ἀγὼν ὁ καταβαλλόμενος πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ, εἶναι δ' οὗτος αὐτῇ ἡ ἐκπολίτευσις τῶν λαῶν. Ἐνῶ, παρατηρεῖ ὀρθότατα ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἐν τῷ περὶ βιομηχανίας κεφαλαίῳ, ἐνῶ τὸ ἄμεσον τῆς βιομηχανίας ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ δι' ὑλικῶν μέσων θεραπεία

τῶν ἡμετέρων ἀναγκῶν καὶ ἡ ἐπέκτασις τῆς εὐζωίας εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς εἶναι ὁ ἀναγκαῖος ὁρος τῆς θρησκευτικῆς, ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς τῶν λαῶν διαπλάσεως, εἶναι ὁ θεμέλιος λίθος τῆς ἐκπολιτεύσεως τῶν λαῶν.

Τῷ ὄντι, ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας θὰ ἦτο ἐν ἀνθρώπινον ἄθυρμα, δεικνύουσα ἴσως τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, οὐδόλωσ ὅμως καὶ ἀξία τσαυτῆς μερίμνης, ἂν μὴ ἔστεινε πρὸς τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν ἐν ἀνωτέρω ἀνεφέρμεν. Ὅπως ἀσχοληθῇ ἄτομον τι εἴτε ἔθνος τι εἰς ὑψηλότερα ἀντικειμένα, εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ ἀληθοῦς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξασφαλισθῇ κατὰ πρῶτον τὴν ὑπαρξίν του, τοῦτο δὲ γίνεται διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, δι' ὧν καὶ ἡ ὑπαρξις καὶ ἡ εὐζωία ἐπιτυγχάνονται, καὶ μετ' αὐτῶν ἡ τε ἰσότης καὶ ἐλευθερία.

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ἀγαθὰ εἰσὶ τὸ γέρας τῆς ἐργασίας, διότι οὕτως ἠδύνασεν ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός. *Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου*, λέγει ἡ Γραφή, καὶ ὁ νόμος οὗτος εἶναι γεγραμμένος ἀπ' ἄκρων ἕως ἄκρων τῆς γῆς ἀνεξίτηλοις γράμμασιν. Εἰς τὸ Γ' κεφάλαιον ὅπου ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τῆς ἐργασίας, ἀναπτύσσει τὴν ἀνάγκην αὐτῆς καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς προκύπτοντα καλὰ μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ, καὶ δι' ὅσους τέρποντος καὶ παρασύροντος τὸν ἀναγνώστην. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀντιστῶμεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα ὀλοκλήρους παραγράφους τοῦ κεφαλαίου τούτου, καὶ διὰ τὰς περιεχομένας ἐν αὐταῖς ιδέας, ἀλλὰ καὶ ὅπως παρουσιάσωμεν δείγμα τῆς τοῦ συγγραφέως καλλιπερίας.

«Ἡ φύσις ὄχι μόνον ἀπαρνεῖται τὰ εὐεργετήματα τῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐάν μὴ ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ ἀντικειμένων αὐτῆς καταβληθῇ ἡ ἐργασία του, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρατεύεται κατ' αὐτοῦ καὶ ἀναδεικνύεται ἀδιάλλακτος πολεμία καταστρέφουσα καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα του, ἐάν μὴ κατὰ καιρὸν σπουδαίως περὶ αὐτῶν προνοήται, ἐπαναλαμβάνων τὴν πρὸς συντήρησιν τῶν ἀπαιτουμένην ἐργασίαν του.

Ἐγκαταλείψατε εἰς ἑαυτὰ τὰ τιθασσευθέντα ζῶα ἄνευ τινὸς ἀνθρώπινης ἐπιστασίας, καὶ ἰδοὺ ματὰ μικρὸν ἐξαγριούμενα ἐπανερχονται εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν κατάστασιν.

Ἀμελήσατε τὴν καλλιεργηθεῖσαν καὶ φυτευ-

θεῖσαν γῆν, καὶ ἰδοὺ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ἡ γῆ ἀποχερσοῦται, αἱ ἄμπελοι ἐκρίζονται, καὶ τὰ δένδρα ἀποξηραίνονται.

Ἐγκλείσατε ἐπὶ τινὰ χρόνον οἶκημα διὰ πολυτελεστάτων ἐπιπέλων κεκοσμημένον, καὶ ἰδοὺ αἰφνης μετὰ ταῦτα ἐπανερχόμενοι ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ἤδη προσχώρησε, καὶ ὅτι ἐντομα μόλις δρατὰ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἀνθρώπου φθείρουσι τὰ μετὰ τσαυτῆς περιτεχνήσεως καὶ κομψότητος ἐξυφανθέντα ὑφάσματα.

Ὅποια παράδοξος ἀντίφασσις τῶν νόμων τῆς φύσεως! Διὰ τούτων ἡ φύσις εἶναι ὁ γενναῖος τοῦ ἀνθρώπου εὐεργέτης, δι' ἐκείνων εἶναι ὁ ἄσπονδος αὐτοῦ πολέμιος. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἐκ τῶν ἀντιθέτων τούτων νόμων πηγάζει ἡ θαυμαστὴ τοῦ κόσμου ἁρμονία! Ἰδοὺ, λέγει ὁ Δημιουργὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, θησαυροὺς ἔθηκα πρὸ τῶν ποδῶν σου, σὲ δὲ περιέβαλον διὰ τοῦ μεγαλείου τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, τῆς διανοίας, τῆς βουλήσεως, τοῦ πάθους. Ἐργάζου. Ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον ὠραῖοι καρποὶ καὶ ἄρθροισι συγκομιδαὶ ἀντικαθίστῳσι τὰς ἀκάνθας καὶ τὰ δηλητηριώδη χόρτα τῆς γῆς. Γὰ ἄμορφα ἐκεῖνα καὶ μελανὰ σώματα τὰ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς γῆς κατωρυγμένα, προσθέτουσι μυριάς δυνάμεις εἰς τὴν ὕλικὴν τοῦ σώματός σου δύναμιν. Ἐργάζου ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος ἐκείνη θάλασσα ἣτις ἐμποδίζει τὰς ἐλευθέρως κινήσεις σου καὶ διακινδυνεύει τὴν ὑπαρξίν σου ὡς ἄκιστος πλησιάζεις αὐτήν, καθίσταται εὐεργετικωτάτη διὰ σέ, εἶναι τὸ συντελεστικώτατον μέσον τῆς εὐζωίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ σου. Ἐργάζου ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον οἱ ἀνεπεξέργαστοι τῶν ὄρεων λίθοι μετατρέπονται εἰς τεράστια ἔργα, εἰς περικαλλῆ οἰκοδομήματα, εἰς μεγαλοπρεπεῖς ὁδοὺς, διὰ δὲ τούτων αἱ κινήσεις σου διευκολύνονται, τὸ σῶμά σου προφυλάττεται ἐκ τῆς δριμύτητος τῆς ἀτμοσφαιρας, ἡ ὕρσις σου θέλγεται, ἡ καλαισθησία σου ὀξύνεται, καὶ ἡ φαντασία σου ἐξαίρεται. Μάλιστα δὲ καὶ αὐταὶ αἱ ιδέαι σου προσλαμβάνουσαι πτέρυγας θέλουσι μεταδίδονται ἀτραπητῶν, ἀρκεῖ μόνον σὺ ἐργαζόμενος νὰ ἐπιφελῆσαι τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ὅστις ἐπὶ τσαυτῶν ἐκκαταπλήττει ὑπο τὴν μορφήν τοῦ κεραυνοῦ.»

Ἀκολούθως ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς πραγματεύεται εἰδικώτερον τοὺς διαφοροὺς τῆς βιομηχανίας κλάδους, οἷον τὴν Γεωργικὴν, χαιροτεχνικὴν καὶ ἐμπορικὴν. Ἰδίως δὲ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο

μέρος ἐπεκτείνων τὰς σχέσεις του καὶ ἀπαριθμῶν τὰ ἐκ τοῦ ἐμπορίου προκύπτοντα κοινωνικὰ ὠφελήματα, ἐξάγει τὴν ὠραίαν ἀλήθειαν ὅτι διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν ἡ ἐνωσις καὶ ἡ ἀμοιβαίότης τῶν διαφορῶν λαῶν κρατύνεται, ἡ δὲ μὲρφοσις κοινῶν συμφερόντων ὑπαγορεύει τοῖς λαοῖς τὴν διατήρησιν τῆς πρὸς ἀλλήλους εἰρήνης καὶ ὁμονοίας.

Ἐν τοῖς ἐπομένοις κεφαλαίοις ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὴν διοργάνωσιν τοῦ σημερινοῦ ἐμπορίου καὶ διευκρινεῖ τοὺς ἐπιστημονικοὺς λόγους ἐφ' ὧν βασίζονται οἱ διαφοροὶ τρόποι τῆς διεξαγωγῆς αὐτοῦ· ἐρευνᾷ δὲ συνάμα καὶ τίνα εἰσὶ τὰ μέσα δι' ὧν δύναται ἐπιτυχῶς καὶ ἐπιφελῶς νὰ διεξαχθῇ ἡ ἐμπορικὴ βιομηχανία, καὶ τίνα τρόπον ἀνεπτύχθησαν, διοργανώθησαν καὶ ἐκανονίσθησαν τὰ καθέκαστα τοῦ ἐμπορίου διὰ τῶν ἐθίμων καὶ νομοθετημάτων τῶν διαφορῶν ἐθνῶν.

Ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ γίνεται λόγος περὶ πραγμάτων καὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀξιομισώσεως τῆς ἀξίας αὐτῶν, περὶ φύσεως νομισμάτων, τῆς ἀξίας καὶ διακονίας αὐτῶν, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ ἀγοροπωλήσεων, περὶ ἐμπορικῆς πίστεως, περὶ συναλλαγῆς, περὶ τραπέζων, περὶ μετακομίσεων, περὶ Τελωνείων καὶ Ἀσφαλείων, καὶ ὡς συμπληρωτικὸν μέρος τὸ περὶ ἐμπορικῶν κρίσεων. Εἰς τὸ περὶ μετακομίσεων κεφάλαιον ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, πραγματευόμενος περὶ ἐσωτερικῶν συγκοινωνίας μέσων παραβάλλει δύο πρὸς ἀλλήλας χώρας, τὴν μὲν εὐμοιροῦσαν τῶν τῆς συγκοινωνίας μέσων, τὴν δὲ στερουμένην αὐτῶν, καὶ οὕτω δίδει πλήρη καὶ εὐκρινῆ ἰδέαν περὶ τῆς δραστηκῆς ἀποτελεσματικότητος τῶν μέσων τούτων ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πλοῦτος, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐκπολιτισμοῦ. Δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἀντιγράψωμεν καὶ τὴν παράγραφον ταύτην, διότι τὸ ἡμῶν τῆς περιγραφομένης εἰκόνας ἀπέβη ἀκουσίως ἴσως τοῦ συγγραφέως, πιστὴ τῆς ἡμετέρας χώρας ἀπεικόνισις.

Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ βλέπει τις ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰ προϊόντα μετακομιζόμενα ἐπὶ τῶν ἀχθοφόρων ζώων ἢ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπινων ὤμων καὶ ὡς ἐκ τούτου χρονίζοντα, ἀπαιτοῦντα ὑπερόγκους δαπάνας, καὶ περιοριζομένης τῆς μετακομίσεως τῶν μεταξὺ τῶν πλησιοχώρων τόπων καὶ πόλεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς γαίας ἐγκαταλειμμένας καὶ ἀκαλλιεργήτους, ὡς ἀνεπίκτου οὐσις τῆς διαπαρέσεως τῶν παραγωγίμων προϊόντων, τοὺς ἀν-

θρώπους καταδικασμένους εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ ἀδράνειαν, τὴν δὲ γεωργίαν καὶ τὸν ἀγροτικὸν βίον περιφρονούμενον, πάντας δὲ τοὺς κατοίκους ἐπιθυμοῦντας τὴν ἐν ταῖς πόλεσι διαμονὴν καὶ ἀναλαμβάνοντάς τὴν διεξαγωγὴν ἐλευθερίων ἔργων, μετερχομένους εἴτε τὴν δικηγορίαν ἄνευ πηλατῶν, εἴτε τὴν ἰατρικὴν ἄνευ ἀσθενῶν, εἴτε τὰ πολιτικά ἄνευ θέσεων, ἢ ἐν ταῖς ἀγυαῖς φωνασκοῦντας περὶ ἐλευθερίων καὶ δικαιωμάτων τῶν λαῶν μέχρις οὐ καθέξωσιν εὐτελῆ τινὰ δημοσίαν θέσιν. Ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ καθορᾷ διώρυγας σχηματισθείσας, δρόμους κατασκευασθέντας, ναῦς καὶ ἀμάξας μετακομιζούσας, διὰ τῆς ἐργασίας ἐνὸς ἐργάτου ποσότητα προϊόντων ἀπειράκις μείζονα τῆς διὰ τῶν ὤμων ἢ τῶν ζώων μετακομιζομένης, γαίας καλλιεργημένας εἰς ἀπωτάτην ἐκ τῶν πόλεων ἀπόστασιν, τοὺς κατοίκους κατὰ τὴν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου ῥοπὴν ἀκόπως φιλοπονοῦντας καὶ εἰς πικροειδῆ ἔργα τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις καταβάλλοντας, τὴν εὐζωίαν καὶ τὴν ἄνεσιν ἐπεκτεινομένην εἰς ἀπάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸν ἐμπολιτισμὸν ἐν γένει προαγόμενον καὶ γιγαντίους βήμασιν ἀναπτυσσόμενον.»

Τὴν ἀνωτέρω συμπαραβολὴν εὐχῆς ἔργου ἦτο ἂν εἶχον ἀείποτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των οἱ ἡμέτεροι πολιτικοί, συμπολιτευόμενοι καὶ ἀντιπολιτευόμενοι, οἱ τε κατέχοντες τὴν ἐξουσίαν καὶ οἱ ἐπιδιώκοντες αὐτήν, καὶ ἰδίως πάντες οἱ διαβροχνημένοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ὡς ἐρῶτάτα λέγει συγγραφεὺς τις, ὃν ἀναφέρει ὁ ἡμέτερος, δύναται ἐν στιγμῇ ἐνθουσιασμοῦ νὰ ψηφισθῇ ἐν τινι συνελεύσει δι' ἀναστάσεως καὶ θορύβου ἢ ἐλευθερία λαοῦ τινος, πᾶσα ὁμῶς διακήρυξις ἐλευθερίας μὴ παρακολουθουμένης ὑπὸ θετικῶν θεσμῶν γονιμοποιούντων καὶ βελτιούντων τὴν τε ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, εἶναι ἐλευθερία κατ' ὄνομα κηρυσσόμενη καὶ ἐπικίνδυνος μᾶλλον ἢ ὠφέλιμος καθισταμένη.» Ἀναγνώσκων τις τὸ χωρίον τοῦτο, ὑποπτύει μὴ τοι ὁ συγγραφεὺς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ πρὸ τινος συμβαίνοντα. Ἴσως, ἀφοῦ καὶ εἰ ἡμέτεροι φιλελεύθεροι καταβληθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀγῶνων οὐς καταβάλλουσι πρὸς ἀπόκτησιν τῆς κατ' ὄνομα ταύτης ἐλευθερίας, τραπῶσιν εἰς ἑτέρους ἀγῶνας, καταλλήλους πρὸς ἐπίτευξιν θετικῶν θεσμῶν, θεσμῶν γονιμοποιούντων τὴν τε ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, ὅτε δύναται νὰ εὕρωσι τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν.

Τοιοῦτον εἶναι τέλος τὸ σύγγραμμα τοῦ κυρίου Σκαλτσούνη, σύγγραμμα χρήσιμον τοῖς πᾶσι, καὶ τοῖς πᾶσι προσιτὸν καὶ τερπνὸν καθὼς μετέχον τῶν δύο λεκτικῶν ἀρετῶν τῆς τε σαφηνείας καὶ καλλιπεσίας. Ἀναντιβρότως ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς δὲν ἐξέφερεν, ὡς καὶ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, νέας οἰκονομικὰς θεωρίας, κατέστησεν ὁμῶς τὰς ὑπαρχούσας εὐλήπτους, κατέταξε τὴν ὕλην τοῦ συγγράμματός του μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης λογικότητος, καὶ ὑπήγαγε τὰ ἐμπορικὰ γεγονότα ὑπὸ τὴν ἐνότητα θεωρητικῶν ἀρχῶν καὶ γενικῶν νόμων, τοῦθ' ὅπερ δεικνύει συγγραφῆς εἰδήμονα τῆς τέχνης τοῦ συγγραφῆν, καὶ γινώσκοντα κατὰ βάθος τὴν ὕλην ἣν ἐπραγματεύθη.

F. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ.

ΤΑ ΡΟΔΑ ΤΟΥ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ.

Phantasia.

ὑπὸ Vulfran

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

I.

Ἡ Γερτρούδη εἶναι ἀνεψία τοῦ δημάρχου κ' ἐν ταυτῇ ἡ ὠραιότερα τοῦ χωρίου.

Ἡ Γερτρούδη εἶναι δεκαεπταετής καὶ ἀγαπᾷ θερμότερα τὸν Βιλέλμον, τὸν ἐξάδελφόν τῆς Βιλέλμου, τὸν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας μνηστήρᾳ τῆς.

II.

Ὁ Βιλέλμος εἶναι υἱὸς τοῦ σοβαροῦ δημάρχου' ἀλλ' ὁ υἱὸς σοβαρώτερος τοῦ πατρὸς ὑπάρχει.

Εἶν' ἐν τούτοις εἴκοσιν ἔτων καὶ ἀγαπᾶται!

Τί λοιπὸν τὸ κύπτον τὸ μέτωπον τοῦ νέου; Διὰ τὴν ἀπομακρυνόμενος τῶν ἡδονῶν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, πορεύεται τόσῳ συχνάκις πρὸς τὸ ταπεινὸν κοιμητήριον, ὅπερ ἐκτείνεται περὶ τὴν παλαιὰν ἐκκλησίαν, κεκαλυμμένην ὄλην ὑπὸ κισσοῦ;

III.

ὑπάρχει ἐν τῷ κοιμητηρίῳ ἐκεῖνον μαγνήτης ἔλκων αὐτὸν, ἀνεπίδεικτόν τι μνήμα, κεκαλυμμένον ὑπὸ λευκῶν βόδων ἀμαράντων.

Τὰ βόδα περιπτύσσονται διὰ τῶν θωπειῶν αὐτῶν μικρὸν σταυρὸν, ἐφ' οὗ δύναται τις ν' ἀναγνώσῃ.

Ἐνθάδε κεῖται ἡ Λευκὴ

Δεῖθητε ὑπὲρ αὐτῆς!!

IV.

Ἴδου πᾶν ὅ,τι λέγει ὁ σταυρός! Ἴδου ὁμῶς καὶ ὅ,τι δὲν λέγει.

Ἡ Λευκὴ ἦτο θυγάτηρ τοῦ εὐθύμου βιολιστοῦ. Ἡ Λευκὴ ἦτο περικαλλῆς καὶ γελόεσσα, εἰλικρινῆς πρὸ πάντων, ὡς τ' ἄνθη, ὧν ἔφερε τὸ ὄνομα.

Ἡμέραν τινα παρετήρησεν, ὅτι αὐτὴ ἡ θυγάτηρ τοῦ πτωχοῦ βιολιστοῦ ἐτόλμα νὰ ἐράται τὸν υἱὸν τοῦ πλουσίου δημάρχου, καὶ ὅτι ἀντηγαπᾶτο.

Ἐνόησεν, ὅτι ὁ ἔρως οὗτος θὰ τῇ ὑπάρξῃ ὀλέθριος.

Ἐνόησεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἤθελον ἐπιδοκίμασαι ὅ,τι ὁ Θεὸς εἶχε συγχωρήσει.

Ἦ! πῶς ἠγαπῶντο τὰ δύο ἐκεῖνα ὠραῖα παιδία!...

Ἐπὶ πολὺ ἀμφοτέροι τὸ ἠγνόησαν.

Τὸ χωρίον ὀλόκληρον ἐγνώρισε τοῦτο πρὶν αὐτῶν, καὶ ἐψιθύριζον πολλοὶ χαμηλοφώνως, ὅτε ἐβλεπον αὐτοὺς παρατηρουμένους μετὰ μειδιάματος, ὅπερ ἤθελε κάμει τοὺς ἀγγέλους τοῦ παραδείσου νὰ κλαύσωσιν ἐξ εὐτυχίας.

Ἡμέραν τινα ὁ σοβαρὸς δήμαρχος συνωμίλησεν ἐπὶ πολὺ μετὰ τοῦ προσχαροῦς βιολιστοῦ, ὅστις ἐξῆλθε τῆς συνεντεύξεως ταύτης περίλυπος καὶ σκεπτικός.

Ἐκτοτε δὲν ἐγέλασε πλέον.

Αἱ μελωδίαί του ὑπέφερον. Δὲν εἴλκυσαν πλέον, δὲν ἐχαροποίησαν πλέον τοὺς νέους χωρικοὺς καὶ τὰς νεάνιδας, ἐνῶ ἄλλοτε ὁ βιολιστὴς ἐγνώριζε κάλλιστα νὰ θέτῃ αὐτοὺς εἰς κίνησιν.

VI.

Μετὰ τινα καιρὸν περιεπτύχθη τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς καρδίας στενάζων. Συνήθροισε τὰ ἄλλα του βράχη εἰς μικρὸν τι δέμα, ὅπερ ἀνήτησεν εἰς τὴν ἄκρην τοῦ δοξαρίου του, καὶ ἔλαθε διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν ἀτυχῆ του κόρην, διὰ δὲ τῆς ἄλλης τὸ λιπῶδες βιολίον του.

Ἐξῆλθον τοῦ χωρίου ἀκολουθοῦντες σιωπηλῶς τὴν ἐπιμύκη δίοδον, τὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν κεκοσμημένην δι' αἰγίρων.

VII.

Ἡ Λευκὴ ἐνόησε τότε τὰ πάντα' ἡ καρδία τῆς συνεστάλη, καὶ ἐκλαυσε πικρότατα.

Ὁ πατήρ τῆς εὔρε δι' αὐτὴν τὰς εὐθυμοτέρας μελωδίας' ἀλλ' ἡ ἀθλία ἐξηκολούθησε νὰ κατατίκηται.

VIII.

Μετὰ τινὰς μῆνας, κατὰ τὴν πτώσιν τῶν φύλων, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χωρίον.

Αὐτὸς ἵνα σκάψῃ ἐν μνήμα εἰς γωνίαν τινα τοῦ κοιμητηρίου, αὐτὴ δὲ ἵνα κοιμηθῇ ἐντὸς αὐτοῦ.

Ἡθέλησεν ἡ δυστυχὴς νεάνις ν' ἀποθάνῃ ἐκεῖ, ὅπου ἠγάπησε τόσον!

IX.

Ὁ σοβαρὸς δήμαρχος οὐδόλως συνεκινήθη διὰ τὸ θλιβερὸν τέλος τῆς θυγατρὸς τοῦ βιολιστοῦ. Δὲν ἔπαυσε νὰ σκέπτηται πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ του, ὃν πρὸ πολλοῦ ἐθώπευε, νὰ ἐνώσῃ τὸν Βιλέλμον καὶ τὴν Γερτρούδην.

Ὁ Βιλέλμος εἶναι υἱὸς εὐπειθῆς, τί τῷ μέλει ἄλλως! Δὲν γνωρίζει ἄρᾳ γε, ὅτι θὰ εὐρεθῇ πάντοτε μία θέσις καὶ δι' αὐτὸν ἐν τῷ κοιμητηρίῳ οὐχὶ μακρὰν τῆς προσφιλοῦς αὐτοῦ Λευκῆς!...

X.

Τρεῖς Κυριακὰς ἀλληλοδιαδόχως ὁ σεβάσμιος ἐφημέριος ἀναγγέλλει ἐκ τοῦ ἄμβωνος τοῖς πιστοῖς συνηγμένοις τὸν μέλλοντα γάμον τοῦ Βιλέλμου καὶ τῆς Γερτρούδης.

Αἱ νέαι γελῶσιν — ἐκ πεισμονῆς.

Οἱ νέοι χωρικοὶ γελῶσιν — ἐκ ζηλοτυπίας.

XI.

Ἡ Γερτρούδη γελᾷ ὁσημέραι περισσότερον.

Ὁ ἔρως εἶναι τυφλός!

Δὲν διακρίνει ποσῶς τὴν λύπην τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς.

Ὁ Βιλέλμος καθίσταται ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν σκεπτικώτερος.

Ὁ ἔρως εἶναι τυφλός!

Δὲν βλέπει πόσον ἡ μνηστὴ του εἶναι εὐχαρις.

XII.

Ἡ μεγάλη ἡμέρα τέλος ἐφθασε. Τὸ χωρίον συγκινεῖται, τὸ πᾶν δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ δημάρχου εἶναι εἰς κίνησιν.

Ἐκτὸς ἡ χιών ἠπλωσεν ἐπὶ τῆς ὑπνωττοῦσης φύσεως τὸν ἐκλευκὸν αὐτῆς μανδύαν.

Ὁ βράχς περίλυπος ὅτι δὲν βλέπει κλίνοντα πρὸς αὐτὸν τὰ γλυκεὰ μὴ μὲ λησμόναι, ἔστη θλιβερός, καὶ τὸ ψύχος κατεκυρίευσεν αὐτόν. Τὰ μικρὰ παιδία μυκτρίζουσιν ἤδη αὐτόν, τὸν πατοῦσι καὶ λιθοβολοῦσι τὴν ἐκ πάγων φυλακὴν του.

Ὁ διαβάτης περιτυλίσσεται διὰ τῶν πτυχῶν τοῦ μανδύου του καὶ σπεύδει τὸ βῆμά του. Εἶναι ψύχος πολὺ' ὁ κενὸς ελαφρὸς καὶ φαιδρὸς ἐξέρχεται ἐν μεγάλοις στροβίλοις ἀφ' ὄλων τῶν κωνοδόχων.

Ἄσθονος πρὸ πάντων ἐξέρχεται τοῦ οἴκου τοῦ δημάρχου.

Πρέπει νὰ ἦναι καλὰ ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ ἡ ἑορτὴ θὰ ὑπάρξῃ ὠραία.

XIII.

Ἡ Ἄννα, ἡ γραία οἰκονόμος, ἀγνοεῖ πλέον ποῦ νὰ προφθάσῃ βιάζει, φωνάζει, ἐπιπλήττει ἀπὸ τῆς ἀποθήκης, διευθύνεται εἰς τὸ ὑπόγειον καὶ ὁ μέγας σωρὸς τῶν κλειδῶν, ὁ εἰς τὸ πλευρὸν αὐτῆς ἀνηρτημένος, κωδωνίζει φαιδρὰν μελωδίαν.

Ἡ Λισβέθ ἐπίσης, ἡ νέα καὶ κομψὴ θαλαμηπόλος, ἀγνοεῖ ποῦ εὐρίσκειται. Κτυπᾷ διὰ τοῦ μικροῦ φιλοταράχου ποδός της τὸ δάπεδον μετ' ἀνυπομονησίας· μόλις ἔλαβε τὸν καιρὸν ν' ἀφήσῃ νὰ τῇ ἀρπάσῃ δύο φιλήματα ὁ ἔρωμένος αὐτῆς Γοτλῆβ, ὁ Γοτλῆβ, ὁ ὑπέρφρων καὶ ὠραῖος κυνηγός.

Πτωχὴ μου Λισβέθ! ἡ Γερτρούδη εἶναι τόσον ἀπαιτητικὴ σήμερον!

XIV.

Ἡ ὦρα προχωρεῖ. Ἡ Γερτρούδη εἶναι τέλος ἑτοιμος.

Εἶναι κομψότερα καὶ θαυμάσιωτέρα παρά ποτε· τὸ λευκὸν χροῖμα τῇ ἀρμύζει τόσῳ καλῶς! δὲν ἀπολείπεται ἄλλο ἢ νὰ θέσῃ ἐπὶ τοῦ παρθενικοῦ μετώπου της τὸ συμβολικὸν στέμμα.

Τί περιμένει;

Διατί τόσον ἀνησυχεῖ; Πρὸς τί ρίπτει τόσῳ συχνὰ τεταραγμένα βλέμματα πρὸς τὰ κεκλεισμένα παραπετάσματα τοῦ παστοῦ αὐτῆς;

Στέλλει ἐκτὸς τὴν Λισβέθ, ἥτις θὰ ἐπροτίμα ἐν τούτοις νὰ μείνῃ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ἵνα βοηθήσῃ αὐτῇ, ὕπως θέσῃ ἐπὶ τοῦ μετώπου της τὸ στέμμα τὸ κεκλεισμένον ἐντὸς τοῦ παλαιοῦ κιβωτίου.

XV.

Ἡ Γερτρούδη εἶναι μόνη! τὰ δροσερὰ χρώματα τοῦ ἐπιχαριτοῦ προσώπου της διεδέχθη γλυκεῖα ὠχρότης.

Ἡ Γερτρούδη μένει κατηφής, ὄνειροπολοῦσα.

Δὲν ζητεῖ τὸ ὠραῖόν της στέφανον, τὸ κεκλεισμένον ἐν τῷ παλαιῷ κιβωτίῳ.

Προχωρεῖ πλήρης συγκινήσεως πρὸς τὸν πατρὸν αὐτῆς.

Εἰσέρχεται ἐντὸς. Ἐξέρχεται μετὰ μικρὸν κρατούσα εἰς τὰς τρεμοῦσας χεῖράς της ἐν στέμμα· ἀλλ' εἶναι ἐν στέμμα ἐκ βόδων λευκῶν.

XVI.

Ἐκ βόδων λευκῶν! διατί;... Χθὲς ἵνα ὁμιλήσῃ ὀλίγον μετὰ τοῦ μνηστῆρός της, ἠρώτησεν αὐτὸν ποῖα ἄνθη τῷ εἶναι προσφιλέστερα. Ὁ Βι-

λέλμος ἐκ φεμβασμῶν ἐξερχόμενος καὶ περὶ ἀνθέων ἀκούων, ὁ Βιλέλμος ἀπήντησε στενάζων. — Τὰ λευκὰ βόδα!

Ἡ Γερτρούδη ἀπέθηκε τότε τὸν ἄλλον στέφανον, τὸν ἐξ ἀνθέων πορτοκαλλέας.

XVII.

Βόδα λευκά! Ἡ Γερτρούδη ἐνεθυμήθη τότε, ὅτι ἦνθον κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν ἐπὶ ταπεινοῦ τινος τάφου, εἰς γωνίαν τινα τοῦ κοιμητηρίου.

Ἐφρικίασεν. Ἀλλ' ὁ ἔρωσις δίδει τὸ θάρρος.

Μὲ τρεμοῦσας χεῖρας, ὦ ἱεροσυλία! ὑπῆγε νὰ δρέψῃ εἰς τὸ κοιμητήριον ἐν στέμμα ἐκ τῶν ἀκριβοῦν τῷ μνηστῆρι αὐτῆς ἀνθέων.

XVIII.

Ἡ μνηστή! ἡ μνηστή!

Οἱ προσκεκλημένοι πάντες συνηθροίσθησαν καὶ καλοῦσιν αὐτὴν μεγαλοφώνως.

Δὲν ἔρχεται. Ὁ δήμαρχος σοβαρώτερος παρά ποτε, ὁ δήμαρχος βραδέως διευθύνεται πρὸς τὸ δωμάτιον τῆς μνηστῆς.

Τὴν φωνάζει. Ἡ Γερτρούδη δὲν ἀποκρίνεται. Θὰ εἰσέλθῃ;

Ἡ θύρα ἐνδίδει.

Ὡ Θεέ! τί λοιπὸν συνέβη; Φωναὶ ἀκούονται μεγάλαι.

XIX.

Οἱ προσκεκλημένοι πάντες καὶ οἱ τῆς οἰκίας θεράποντες εὐρίσκονται ταχέως ἐν τῷ δωματίῳ τῆς Γερτρούδης.

Ἡ δυσυχὴς εἶναι ἐξηπλωμένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ψυχρὰ καὶ ἀναισθητος.

Πόσον εἶναι ὠχρὰ! ἰδέτε ὠχροτέρα τῶν βόδων τῶν κοσμοῦντων τὸ ὠραῖόν της μέτωπον.

Ἀλλὰ φρίκη καταλαμβάνει ἀφνης ὄλους τοὺς παρόντας.

Συμβαίνει μαγεία τις;

Τὰ λευκὰ βόδα λαμβάνουσι κατ' ὀλίγον χροῖον πορφυρᾶν, καθίστανται δὲ ἐντὸς μικροῦ ἐρυθρά.

Ὡ θαῦμα! ἰδοὺ σταγόνες αἵματος ρέουσιν ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς ἀψύχου μνηστῆς. Εἶναι μαγεία! Ἀκούσατε!

XX.

Αἱ φυσικαὶ αἰτίαι παράγουσι συχνάκις τὰ μεγαλειότερα ἀποτελέσματα!

Ἐν τῷ στεφάνῳ, ὑπὲρ ἡ Γερτρούδη συνέλεξεν ἐν τῷ κοιμητηρίῳ μικρὰ τις ἔχιδνα εἶχεν εἰσδύσει, νεναρκωμένη ὑπὸ τοῦ ψύχους· ὅτε δὲ ἡ νεάνη ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ καίοντος αὐτῆς μετώπου τὸν στέφανον, ἡ ἔχιδνα, ἐντελῶς ζωογονηθεῖσα, ἐδύσεν αὐτὴν θανατηφόρος.

XXI.

Ὡ νεάνιδες! πιστεύσατέ με, μὴ λαμβάνετε ποτὲ τὴν θέσιν τὴν ὀρισθεῖσαν εἰς ἄλλην παρθένον, ἐξ ἑωυτοῦ ἀποθανούσαν.

Ἐκδικεῖται!

XXII.

Ἡ Γερτρούδη ἀναπαύεται ὑπὸ ὠραῖον λίθον ἐν μέσῳ τῷ κοιμητηρίου.

Ὁ Βιλέλμος, ὅστις δὲν ὤφειλε νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ σύζυγός της, ἀναπαύεται ἐγγὺς αὐτῆς· ἀλλὰ μάθετε τοῦτο, ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς πεφλημένης αὐτοῦ Λευκῆς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐπαύθησαν ἐκεῖ τὰ ἔκλυκα βόδα, τὰ ὁποῖα ἡ ἄφρων Γερτρούδη εἶχεν ὑποκλέψει!

Εὐτυχὴς ὁ Βιλέλμος!

Εὐτυχὴς ἡ Λευκὴ!

Αυστυχιασμένη Γερτρούδη!

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Γ. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΠΟΘΟΣ.

Ἦθελα τοῦ Πατέρα μου ν' ἀνοίξω τὸ μνημεῖο,

Νὰ σκάψω μὲ τὰ χεῖρά μου, νὰ βγάλω τὸ φορεῖο,

Νὰ ἴδω πῶς μοῦ τὸν ἔκαμαν τόσον καιρὸ ἐκεῖ πέρα

Ἡ νύχτα καὶ τὰ χρώματα τὸ γέρο μου Πατέρα!

Σφιχτὰ, σφιχτὰ ν' ἀγκαλιασθῶ τὸ σῶμά του τὸ κρῶ,

Στήθος μὲ στήθος, κεφαλή μὲ κεφαλή κ' οἱ δῶ.

Ἦθελα νάμουν σάβανο νὰ νύνω τὸ κορμί του,

Νὰ ἤμουνα προσκέφαλο νὰ γέρον' ἡ κεφαλὴ του.

Τῆς νεότητος τοῦ τὸ ὄνειρο στὸν ὕπνο του νὰ γένω,

Νὰ ἤμουνα τῆς μάνας του εὐχὴ νὰ τὸν ζεσταίνω.

Νὰ ἤμουν ὅσα ἔκανε καλὰ ὁπότεν ζοῦσε,

Κ' ἡ προσευχὴ τῶν ὄρφανῶν ὅπου παρηγοροῦσε.

Ἦθελα νάμουν οὐρανὸς στοὺς κόλπους νὰ τὸν ἔχω,

Νὰ ἤμουνα παράδεισο, μ' ἀκτίνας νὰ τὸν βρέχω.

Νὰ ἤμουν σύννεφο λευκὸ νὰ τὸνε ταξιδεύω,

Καὶ τοῦ Θεοῦ ἀρχάγγελος νὰ τὸνε συντροφεύω.

Νάμουν ἀστέρι τῆς αὐγῆς νὰ λάμπω στὰ μαλλιά του,

Τῆς Παναγίᾶς χαμόγελο ν' ἀνοίγω τὴν καρδιά του!

Ἦθελα νάμουν σταυρὸς στὸν τάφο του νὰ μένω,

Νάμουν δροσοῦλα τ' οὐρανοῦ τὸ χεῖμά του νὰ βραίνω.

Νὰ ἤμουν δένδρο φουντωτὸ σκιὰ νὰ τοῦ χαρίζω,

Πουλάκι νὰ τοῦ κηλαῖῶ, ἀνθὸς νὰ τοῦ μυρίζω.

Νὰ ἤμουν εἰς τὸ μνήμά του λαμπάδα ἀναμμένη,

Νὰ ἤμουν μνήμά του ἐγὼ μόναχος νὰ μὴν μένῃ.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΕΠΗΝΟΗΣΕΙΣ, ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ.

Εἰς τὸ Λονδίνον ἐγένετο περιεργὸν τι πείραμα κατ' αὐτάς, ὀφειλόγερον εἰς ἓνα τυφλὸν, Gale ὀνομαζόμενον. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐφευρε τρόπον ν' ἀφαιρῆται ἀπὸ τῆς πυρίτιδος ἡ ἰδιότης τοῦ ν' ἀνάπτῃ ὅλη διὰ μιᾶς μετ' ἐκρήξεως, καὶ πάλιν νὰ δίδεται εἰς τὴν πυρίτιδα ἡ αὐτὴ ἰδιότης μετὰ τινος στιγμῆς. Ἄν τοῦτο ὑπῆρχε κατορθωτὸν, ὀποιουδήποτε ποσοῦτος πυρίτις ἠδύνατο νὰ φυλάττεται ἀποτεταμιευμένη ἢ νὰ μετακομίζεται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀκινδύνως, ὡς οἱ ἄνθρακες. Ὁ Gale λοιπὸν τὸ κατόρθωσε ἀναμειγνύων τέσσαρα μερίδια ὑάλου κοπανισμένης εἰς κόνιν ἕσον τὸ δυνατὸν λεπτήν, μεθ' ἑνὸς μεριδίου πυρίτιδος. Ἀρόπως οὕτω δύναται τις νὰ χώσῃ ἐντὸς τοῦ τοιούτου μίγματος βράβδον σιδήρου πεπυρακτωμένου, ἢ νὰ ρίψῃ ἐντὸς αὐτοῦ ἀναμμένον φυσέκιον. Μάλιστα δὲ ἂν χωθῶσιν ἀναμμένοι δαυλοὶ ἐντὸς τοῦ μίγματος τούτου σβύνονται. Ὅταν δὲ ἔπειτα θελήσῃ τις νὰ μεταχειρισθῇ τὴν πυρίτιδα, ἀρκεῖ νὰ κοσκινίσῃ τὸ μίγμα τοῦτο. Οἱ κόκκοι τῆς πυρίτιδος μένουσιν εἰς τὸ κόσκινον, καὶ ἡ κόνις τῆς ὑάλου πίπτει ὅλη ὑπ' αὐτὸ, ὡς λεπτοτάτη.

Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπλούστατον καὶ κατ' αὐτάς ἐγένετο δοκιμαῖ ἐν τῷ γυμνασίῳ τῶν πυροβολιστῶν Wimbledon, πληρέστατα εὐδοκιμήσασαι. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἂν συμφέρῃ ἐν πολέμῳ ἡ μετακόμισις πενταπλασίου ποσοῦ καὶ βάρους ἢ ἡ ἀνάγκη τοῦ κοσκίνου, ἄλλος λόγος· εἰς πᾶσαν ἄλλην ὅμως χρῆσιν τῆς πυρίτιδος ἡ ἀνακάλυψις εἶναι λυσιτελής. Πρὸ τίνος καιροῦ εἶχε προτείνει τις τὴν πυρίτιδα ὡς μέσον προσωθήσεως τῶν ἀεροβατικῶν μηχανῶν. Ἄν μόνος ὁ κίνδυνος τοῦ φέρειν ἀποθήκην πυρίτιδος εἰς τὸν ἀέρα ἠμυπόδιζε τὴν ἐφαρμογὴν τῆς προτάσεως, ἰδοὺ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Gale ἀποτρέπει τὸν κίνδυνον τοῦτον, διότι τόση μόνον πυρίτις θὰ ἐκοσκινίζετο ἐκάστοτε ὅση θὰ ἐχρειάζετο πρὸς κατανάλωσιν.

Νέον εἶδος σιδηροδρόμου.

Ἐν τούτοις, ἐντὸς ὀλίγου προσδοκᾶται μεγάλη τις πρόοδος εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ταχυπορίαν.

Γάλλος τις, Girard ὀνομαζόμενος, καταγίνεται εἰς κατασκευὴν νέου τινὸς σιδηροδρόμου ἐπινοηθέντος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὑποσχομένου τάχος τοσοῦτον ὑπερτεροῦν τὸ τῶν νῦν σιδηροδρόμων, ὅσον ὑπερτερεῖ τὸ τάχος αὐτῶν πικραβιλλόμενον πρὸς

τό των κοινών άμαξών. Δεν πρόκειται πλέον περί κυλίσματος τροχών, αλλά περί *ολισθήματος* διά μέσων υδραυλικών· διότι εις τόν σιδηρόδρομον τούτον άντι τροχών ό έφευρετής μεταχειρίζεται τά λεγόμενα γαλλιστί *patins*, ήτοι *πατίδας*, όμοίας εκείνων τās όποιās φοροῦσιν έν Εύρώπη άντι πεδίλων όι όλισθαίνοντες επί του πάγου χάριν παιδιās. Τμήμα τοιούτου σιδηροδρόμου είναι ήδη κατασκευασμένον πλησίον των Παρισίων, μεταξύ των χωρίων *Bougival* και *Marly*, όπου κατά πάσαν κυριακή γίνονται δοκιμαί. Τώρα πρόκειται νά επεκταθῆ τό τμήμα τούτο, διά νά γίνωσιν αί δοκιμαί και επί μεγαλητέρας εκτάσεως.

Ο Μέγας Ανατολικός

Ο άγγλικός λαός ήτο κατά τās παρελθούσας ημέρας εις άκρον ανυπόμονος νά μάθῃ τί συνέβη εις τόν τηλεγραφικόν κάλων όστις εβάλλετο εις τόν Άτλαντικόν επί του «Μεγάλου Ανατολικού»· διότι, ώς ελέχθη ήδη υπό των εφημερίδων, είχε διακοπῆ αίφνιδίως ή διά του κάλω ήλεκτρική συγκοινωνία του άτμοπλόου τούτου μετά της ξηράς, και είδησις δέν υπήρχε περί του αίτιου επί πολλās ημέρας. Τήν 5/17 λήγοντος επέστρεψε ό «Μέγας Ανατολικός» εις *Crokhaven* της Ίρλανδίας, όπόθεν άνηγγέλησαν άμέσως εις τό Λονδίνον τά επόμενα.

«Ο Μέγας Ανατολικός» ανεχώρησεν έν Βαλεντίας (της Ίρλανδίας) τήν 3 Ιουλίου, άφου συνεδέθη ή άκρα του κάλω τόν όποιον έφερε μετά της άκρας του κάλω της ξηράς· επροχώρησε δέ εις τόν ώκεανόν μέχρι της 51.25 μοίρας πλάτους και 39 μοίρας μήκους (κατά τόν Ισημερινόν του *Greenwich*), ένθα απέιχεν από μέν της Βαλεντίας, 1,063 μίλια, από δέ του *Coeur-Content* του όρμου της Τριάδος επί της Τεββανόδας 600 μίλια. Μέχρι της θέσεως εκείνης είχαν άφίσει κάλων 1,212 μιλίων, ότε, 2 αύγούστου, παρελθόντων 35 λεπτών μετά μεσημβρίαν, ό κάλως εκόπη εις βάθος 3,900 ύάρδων, και ιδού πώς.

«Ανακαλυφθέντος ότι επηρεάζετο κατά τι ή μόνωσις του ήλεκτρικού σύρματος, ό «Μέγας Ανατολικός» εστάθη, διά νά παρατηρήσωσιν όι έν αύτῷ εις ποιον μέρος του κάλου υπήρχεν ή βλάβη. Κατά τά γενόμενα πειράματα ή βλάβη αύτη απέιχεν από του πλοίου περί τά δέκα μίλια. Ηρχησαν λοιπόν νά ανασύρωσι τόν κάλων από της πρόμνης, όπισθοπορῶντος του

άτμοπλόου. Άφου δέ άνέσυρον έως δύο μιλίων κάλων, εκόπη ούτος εις απόστασιν δέκα ύάρδων από του έργάτου της πρώρας· διότι θερμανθείς εκ της τριβῆς τήν όποιαν ύφίστατο επί της πρόμνης του πλοίου είχε φθαρή.

«Πριν ή κοπῆ ό κάλως είχαν παρατηρηθῆ επί πύτου δύο ελαττώματα· τό μέν επί βάθους 1000 ύάρδων περίπου, τό δέ 4100 ύάρδων, τά όποια και επιδιόρθωσαν επιτυχώς. Άφου λοιπόν εκόπη, εβρίθθη εις τά ύδατα σιδηρά τις άρπάγη, δεδεμένη εις καλώδιον σύνθηες, έχον μήκος 2 και ήμίσεως ναυτικῶν μιλίων· καταβίβασθείσης δέ της άρπάγης ταύτης μέχρι του πυθμένος, τό πλοιον έλαβε θέσιν τοιαύτην, ώστε ή άρπάγη νά σύρῃ τόν τηλεγραφικόν κάλων, τόν όποιον και συνέλαβε τήν 3 αύγούστου. Είχον ήδη ανασυρθῆ από των ύπάτων 2,200 ύάρδαί του καλωδίου της άρπάγης, ότε εκόπη εις εκ των κόμβων αύτου, και ούτως έχάθησαν 2,800 ύάρδαί του καλωδίου, άφου ό τηλεγραφικός κάλως είχαν ανασυρθῆ εις 1,200 ύάρδας από του πυθμένος του ώκεανού.

«Τήν 4 αύγούστου εβλήθη εις τά ύδατα εις σημαντήρ μετά σημαίας επί αύτου και πάλλας ό σημαντήρ ούτος εστάθη διά σχοινίου 500 ύάρδων προς φανέρωσιν της θέσεως όπου εκόπη ό τηλεγραφικός κάλως, ήτοι μεταξύ της 51°, 35' πλάτους, και της 38°, 42', 30" μήκους.

«Απ' εκείνης της ημέρας, ομίχλαι και άνεμοί έναντιοί εμπόδισαν πῶσαν νέαν απόπειραν, μέχρι της 7 αύγούστου, ότε καταβλήθη νέα προσπάθεια πλησιέστερον της άκρας του τηλεγραφικού κάλου· αλλά και αύτη ή απόπειρα απέτυχεν εκ της αύτης αίτίας, ένῶ ό κάλως είχαν ανασυρθῆ εις 100 ύάρδας από του πυθμένος. Τότε εβλήθη και άλλος σημαντήρ εις τήν 51°, 28' 30" πλάτους, και 38°, 56' 9" μήκους.

«Τήν 10 εγένετο και τρίτη απόπειρα, άλλ' απέτυχεν επειδή ή άλυσις της άρπάγης είχε φθείρει τούς όνυχας της άγκύρας της· άνεικλύθη λοιπόν ή άρπάγη και αί τελευταίαι 800 ύάρδαί της άλύσεως γέμουσαι βορβόρου. Τήν 11 περί ὡραν 3 μετά μεσημβρίαν εγένετο και τετάρτη απόπειρα· ήτις όσαύτως απέβη ματαιία, συντριβείσης της άλύσεως της άρπάγης, ένῶ ό τηλεγραφικός κάλως είχαν άνεκλυθῆ εις 600 ύάρδας από του πυθμένος του ώκεανού.

«Άφου μετῆλθον και τās άλύσεις, απέβη απολύτως άναγκαίον νά επιστρέψωσιν εις τήν Άγ

γλίαν, διά νά ζητήσωσιν εργαλεία δυνατώτερα και πλειότερα.

«Τά πρακτικά συμπεράσματα άτινα εκφέρουσιν εκ συμφώνου πάντες όι υπό διαφόρους τίτλους μετασχόντες εις τήν επιχείρησιν, είναι τά εξής.

«α. Τό άτμοπλοιο «Μέγας Ανατολικός», διά τε τήν χωρικότητα και τήν άκινήσιν αύτου έντός του σάλου του ώκεανού, καθώς και διά τās εύκολίας τās όποιās παρέχει τό σύστημα των τροχών και έλικών του, είναι τό καταλληλότερον και άσφαλέστερον παντός άλλου σνάφους, προς κατάδυσιν έν παντί καιρῷ τηλεγραφικού κάλω έντός του άτλαντικού.

β. «Η εκτυλικτική μηχανή τήν όποιαν κατασκεύασαν επί αύτῷ τούτῳ όι *KK. S. Canning* και *Cliffort* κυδοκίμησε κατά πάντα, και δύναται τις νά βασισθῆ εις αύτην έν πάση πίστει.

γ. «Η απόμόνωσις διά της γουτταπέρας ήτις περικαλύπτει τόν άγωγόν καθίσταται μετά τήν κατάδυσιν του κάλω εις τά ύδατα διπλάσις τελειότερα· και ό κάλως δέ αύτός απέδειχθη ως προς τήν απόμόνωσιν των έντός αύτου συρμάτων τελειότερος των όσοι κατασκευάσθησαν μέχρι τούδε· ώστε όι κατασκευασταί εξεπλήρωσαν τό χρέος αύτων ύπερ όσον υπερέσαν αυτοῦς τό συμβόλαιον. Αίτιον των δύο ελαττωμάτων άτινα επιδιωρθώθησαν υπήρχεν εις άμφοτέρας τās περιστάσεις, ότι ή γουτταπέρα είχε διατρυπηθῆ μέχρι του κυρίως άγωγού υπό σιδηρού τινος τεμαχίου, τό όποιον έτυχε νά εγγίξη εις τόν κάλων. Κατά τά ήλεκτρικά πειράματα, τό τρίτον ελαττωμα υπήρχεν άνάλογον του πρώτου. Εις τό εξής δύναται νά προληφθῶσι τά άπεικταία ταύτα.

δ. «Οί άνδρες εις τούς όποιους ανετέθη τό έργον της καταδύσεως του τηλεγραφικού κάλω διαθεσβαίουσιν, ότι ούδέν είδον ικανόν νά τοῖς παρεξῆ ελάχιστόν τινα διασταγμόν περί της επιτεύξεως του σκοπού· τούναντίον δέ μάλις άνιγχύθη μεγαλώς ή πεποιθίσις αύτων εκ της πείρας ήν έλαθον κατά τήν γενομένην δοκιμήν.

ε. «Εάν τό άτμοπλοιο «Μέγας Ανατολικός» υπήρχεν εφοδιασμένον δι' άλύσεων στερεωτέρων και διά μηχανής άνελευστικής άρμολίας διά βάρη 4,000 έως 5,000 ύάρδων, ελάχιστη ή μάλλον ούδεμία ύπάρχει άμφιβολία ότι δύναται νά σωθῆ τό απολωλός μέρος του κάλω και νά συμπληρωθῆ ή γραμμῆ, ήτις είναι ήδη τεθειμένη κατά τά δύο τρίτα.

«Ο «Μέγας Ανατολικός» άναχωρεῖ έντεῦθεν

κατ' εὐθείαν εις *Scheerness*. Τά πάντα έν αύτῷ κελῶς έχουσι.

«Κατά τό πλείστον της θαλασσοπορίας υπήρχεν άκρα γαλήνη· συνεχώς όμως συνέβη ομίχλη και βροχή, επί δύο δέ ημέρας επεκράτησε και σφοδρός τις άνεμος· ένῶ όμως τά κύματα έπιπτον επί του καταστρώματος του συνοδεύοντος τόν «Μέγαν Ανατολικόν» άτμοπλόου *Terrible*, μόλις εις τό πελώριον σκάφος καθίστατο σάλας τις έπαισθητός· τό μεγαλύτερον αύτου παρακύλισμα δέν υπερέβαινε κατά πλάτος τούς 7 1/2 βαθμούς, κατά δέ μήκος τόν 1 βαθμόν, έως 1 1/4. Ο κάλως εξετυλίσσετο θαυμασίως, χάρις δέ εις τήν διάμετρον και τήν ελαφρότητά του, ή πίεσις ή άναγκαιούσα διά νά εμποδίξη αύτόν του νά εκτυλίσσεται ύπερ τό δέον ταχέως, ούδέποτε υπερέβη τούς 14 τόνους. Η γωνία αύτου μετά του ορίζοντος, ένῶ εξετυλίσσετο, σπανίως υπερέβη 9 1/2 βαθμούς.

«Ούδεμία δέ δυσκολία άπηντήθη διά νά στηθῶσιν όι σημαντήρες εις τά μέγιστα βάρη του ώκεανού· δύο εξ αύτων έμειναν όπίσω, δεθέντες διά τεμαχίων του καλωδίου τό όποιον άνεκλύθη εκ βάθους δύο μιλίων εκ τούτων ό εις ύπέστη σφοδράν τρικυμίαν έαρινήν, και όμως ή θέσις του, μετά έννάς ημέρας, έμεινεν άμετάβλητος. Τά χρονόμετρα του πλοιάρχου *Morcraft* έυρον τήν αληθῆ θέσιν του πλοίου μέχρι κλάσματος ένός μιλίου ως έγγιστα.

«Τό συνοδεῦον τόν «Μέγαν Ανατολικόν» πολεμικόν πλοιον *Σπίξ* ανεχώρησεν εξ ήμῶν μετά τινας ημέρας. Τό δέ *Terrible* άπῆλθεν εις Τεββανόδων διά νά εφοδιασθῆ διά γαιανθράκων.»

Εκτός της επιστολής ταύτης, ό πράκτωρ της έταιρίας, *K. Varley*, έπεμψεν άλλην, επίσημον, έν ή περιγράφει τά τρία περιστατικά άτινα συνέβησαν επί της καταδύσεως του τηλεγραφικού κάλω. Νέον τι όμως δέν περιέχει ή επιστολή αύτη, μετά τά άνωτέρω. Η τελευταία αύτης παράγραφος φέρει τά επόμενα.

«Πάντες τρέφουσι τήν έλπίδα ότι δύναται νά σωθῶσι τά 1,200 μίλια του τηλεγραφικού κάλω και νά συμπληρωθῆ εύτυχώς ή γραμμῆ μέχρι της Τεββανόδας.»

Ο «Χρόνος» του Λονδίνου προσθέτει τά εξής: «Ο «Μέγας Ανατολικός» κυδοκίμησε θαυμασίως, άλλ' ή άνελευστική μηχανή δέν ήτον επιτηδεία, και δύναται τις νά εἴπῃ ότι εξ αύτης προήλθεν ὅλη ή άποτυχία.»

Γράφουσιν ἐκ Λονδίνου ἰδιαιτέραι ἐπιστολαί.
«Εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ ἀνυπομονή τῶν ἐν ταῦθα δημοσίου ὅταν ἠκούσθῃ ὅτι ὁ «Μέγας Ἀνατολικὸς» προσωμείσθῃ εἰς Crookhaven. Ἐβραχε βαγδαίως, καὶ ὅμως ὅλοι ἐξήρχοντο εἰς τὰς ὁδοὺς διὰ τὴν ἀγοράζουσαν τὰς ἐφημερίδας αἰτινες ἔδιδον πληροφορίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου δι' ἐκτάκτων παραρτημάτων.

«Τὸ δημόσιον σήμερον πέποιθεν ἐκ τῶν ὅσα ἀνέγνω, ὅτι τὸ πρῶγμα ὑπάρχει κατορθωτὸν, καὶ ὅτι ἡ ἀποτυχία αὐτῆ εἶναι πρόσκαιρος καὶ σχετικῆ. Ἐν τῷ Ἐπικαταλλακτικῷ, ὅταν ἐγνώσθῃ ὅτι ὁ «Μέγας Ἀνατολικὸς» ἀφίχθῃ εἰς Crookhaven ἐγκαταλείψας τὸν τηλεγραφικὸν κἄλων, αἱ μετοχαὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, αἰτινες τὴν προτεραίαν ἔπασχον ζημίαν 55 0/0 κατέβησαν εἰς 65 καὶ 70 τοῖς 100· ἀφοῦ ὅμως ἀνεγνώσθῃ ἡ ἀνωτέρω ἔκθεσις καὶ τὸ περιστατικὸν ἐξετιμήθῃ ἀποχωρώντως, πάλιν ἀνετιμήθησαν αἱ μετοχαὶ, ὥστε σήμερον δὲν ζημιοῦνται πλεονα τῶν 45, 42 μάλιστα δὲ καὶ 40 τοῖς 100.

«Ὡς ἐλπίζωμεν ὅτι οὐδὲ τὸ Ἐπικαταλλακτικὸν ἀπατάται, οὐδ' οἱ ἐπιστήμονες, καὶ ὅτι τὰ φανέντα ἐλαττώματα θὰ ἐπιδιορθωθῶσιν κατὰ πάσαν εὐχὴν.»

(ἐκ τῆς Ἡμέρας.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

Ἐν Πειραιῇ τῇ 14 Αὐγούστου 1865.

Ἐβράδυνα ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου ἕνεκα τοῦ ὑπερβολικοῦ καύσωνος καὶ ἄλλων τινῶν λόγων, ὅχι ὅμως καὶ ἐξ ἀμελείας, ὡς ἴσως ὑπέθεσας. Ἀπὸ τὰς πρώτας τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουνίου τὸ πτωχόν μου κρανίον παρ' ὀλίγον διεββάγη ὡς ὑπερθερμανθῆς λέβης, ὥστε μοι ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ συβράψω δύο ἰδέας.

Ἐφυγον λοιπὸν τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὸν κλασικὸν τῆς γῆς αὐτῆς κονιορτὸν, τὸν φοβερὸν καύσωνα καὶ τὰς ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς ἀγορεύσεις. Δὲν δύνασαι τῶν ἡμερῶν νὰ φαντασθῆς, φίλε ὅποια λύσσα ἀγορεύσεων κατέλαβεν τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας τῆς Κερκυρῆς μετὰ τὴν ἐνδοξὸν Ὀκτωβριανὴν μεταπολίτευσιν. Εἰς μάτην κλείεις τὰ ὠτά σου, εἶναι ἀδύνατον νὰ διαφύγῃς τὴν σαγήνην μαινομένου τινος ῥήτορος ἅμα δύο βήματα ἀπομακρυνθῆς τῆς οἰκίας σου καὶ τολμήσης ν' ἀναπνεύσης τὸν κονιορτὸν τῶν Ἀθηναϊκῶν περιπάτων, διότι οἱ

ῥήτορες ἐπολιόρκησαν κατὰ γράμμα τὴν πόλιν οἱ στύλοι τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ἡ πλάτεια τοῦ ψιμυθωμένου Πανεπιστημίου, ἡ τῆς Ὀμονοίας καὶ ἡ τοῦ Θεοσίου, τὰ τέσσαρα ἐν ἐνὶ λόγῳ ἄκρα τῆς πόλεως μετετρέπησαν εἰς Δημοσθενεῖους Πνύκας, ὅθεν κεραυνοβολοῦνται τὰ ταλαιπώρα ὠτά μας. Εἶναι τῶν ἄκατανόητος ἡ μανία αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Βασανίζονται καὶ συμβασανίζουσι καὶ τοὺς ἄλλους ἄνευ λόγου. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐξέφραζον τὴν περὶ τούτου ἀπορίαν μου εἰς φίλον, ὅστις μοι ἀπεκρίθη, ὅτι καθ' ἃ ἔμαθεν, εἰς τῶν ῥητόρων τούτων μετεχειρίζεται τὰς ἀγορεύσεις ἀντὶ ἀφαιμάξεων καὶ ἄλλων καταπραῦντικῶν μέσων κατὰ παραγγελίαν ἱατρικὴν! . . . Καὶ τὸ πιστεύω διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται τὸ παρά φύσιν τοῦτο φαινόμενον ἐκτὸς ἀν' ἐπιπέδου καὶ δευτέραν ἐπεξηγήσιν προσάπτουσαν ὀλίγον τινα μῶμον εἰς τὸν ἀμφίβολον πατριωτισμὸν αὐτῶν· λέγουσι δηλαδὴ αἱ κακαὶ γλῶσσαι ὅτι ὅσα τις μᾶλλον ἐν Ἑλλάδι φωνάζει τόσῳ ἀσφαλεστέραν ἀναμένει τὴν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀμοιβὴν καὶ ἐν μὲν τῇ Βουλῇ τὸ ἀξίωμα τοῦτο τῶν ἡμερῶν θριαμβεύει, διότι εἶδομεν καὶ βλέπομεν ὅτι οἱ πολὺλογοὶ καὶ οἱ τὴν βοήν ἀγαθοὶ καὶ ἔλαβον καὶ λαμβάνουσι ὅλον ἐξέσις· οἱ ὑπουργοὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἀείποτε μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν ἀγρεύονται. . . Ἐντούτοις ἄς ἐπανέλθω εἰς τὸ προκειμένον, ὅθεν ἀνεπαισθῆτως ἐξετρέπη. Ἐλέγον ὅτι ἐφυγον ἐκ τῶν Ἀθηνῶν διὰ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὸν καύσωνα, τὰς πολιτικὰς συζητήσεις καὶ τὰς ἀγορεύσεις, νὰ εὐρω δὲ ἀντὶ τούτων δρόσον ὑπὸ σκιερὰ δάση, ἀνάπαυσιν καὶ ὀλίγην ποίησιν ὅχι ἐννοεῖται ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἀκούομεν εἰς τοὺς ποιητικὸς διαγωνισμοὺς, ἀλλὰ ποίησιν φυσικὴν, ποίησιν τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται μόνον οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ καρδιά. Δυστυχῶς ὅμως ἄλλα ἀντ' ἄλλων εὐρον ἐμελέτων νὰ μεταβῶ εἰς Κηφισίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶμαι καταγοητευμένος· ἀλλὰ κακῆ μοῖρᾴ ὁ ὠραῖος αὐτὸς τόπος, καθὼς καὶ ἅπαντα ἡ Ἀττικὴ, ἔνα μὴ εἶπω ἡ Ἑλλάς διατελεῖ ἀπὸ δύο ἡδῆ ἐτῶν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ παντοδυνάμου ὀρεσιβίου ἱπποτοῦ Κίττου καὶ τῶν δέκα αὐτοῦ ὀπαδῶν. Θὰ θαυμάσης ἴσως πῶς εἶναι δυνατὸν δέκα ληστὰς νὰ μὴ ἐξοντώσῃ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ ἡ ἔμμοθος ἰθροφυλακὴ αὐτὸ φίλτατε ἴσια ἴσια εἶναι αἰνίγμα ἐκ τῶν ἀλύτων, ἐγὼ τοῦλάχιστον ὑποθέτω ὅτι θὰ κρατῆ ὁ τερατώδης αὐτὸς Κίττος τὸν δακτύλιον τοῦ Σολομῶντος τὸν ὅποιον ἅμα παρουσιάσῃ τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς διώκτας του!

Πρὸς ἀποφυγὴν μακρολογίας ἐν τούτοις ἄς σοὶ εἶπω ὅτι κατέβην εἰς τὸν Πειραιᾶ, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς κατὰ ποίαν ἐποχὴν, ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι τότε, πρὸ 15 ἡμερῶν, συνεζήτητο ἐν τῇ Βουλῇ ἡ ἀπάντησις εἰς τὸν Βασιλικὸν λόγον, μετὰ παρέλευσιν δ' ἐνός μηνὸς ἔμαθον ὅτι ἡ συζήτησις ἐξηκολούθει μετὰ πολλῆς ζέσεως ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως, ἐννοεῖται πάντοτε, καὶ κύριος οἶδε ἀν μέρους ὥρας δὲν ἐξακολουθεῖ!!! Ἐνόμισα λοιπὸν ὅτι θὰ σὲ εὐχαριστήσω παρέχων σοὶ μικρὰν περιγραφήν τῶν θελημάτων τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ διαμονῆς μου. Πρὶν ὅμως ἐπίτρεψόν μοι νὰ σὲ διαβεβαιώσω ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ ἀνοητότερον τῶν ἐπιγείων πλασμάτων καὶ ἄς λέγουν ὅ,τι θέλουν οἱ φυσιολόγοι, οἱ θεολόγοι καὶ οἱ φιλόσοφοι, ἐγὼ δὲ εὐχαρίζομαι ὅτι ἀντιπρονοῦν, ἀντιπρονοῦν ἀπὸ καθαρῶς ἐγωῦσμον κινούμενοι καὶ ὄχι ἐκ πεποιθήσεως, διότι τὰ ἄλλα ζῶα, τὰ ἄλογα παρ' ἡμῶν βαπτισθέντα, δις οὐδέποτε σχεδὸν ἐξαμαρτάνουσι καὶ ἅπαξ τιμωρηθέντα ἢ ἄλλως παθόντα σωφρονίζονται, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος καὶ δέρεται καὶ φυλακίζεται καὶ σωματικὰς παθήσεις ὑποφέρει καὶ ψυχικὰς ἀλγηδόνας, καὶ ὅμως βλέπομεν αὐτὸν συνεχῶς εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα ὑποπίπτοντα· καὶ ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τῶν ἄλλων τὰ παθήματα, ὡς λογικὸν ὄν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας δοκιμασίας τῆς χύστης λησμονεῖ καὶ ὡς τυφλὸς εἰς τὸ βάραθρον καταπίπτει. Θέλει ἐν πράξει τῶν λεγομένων μου, ἄκουσον. Ἐξ ἰδίας πείρας εἶχον χειρίστην ἰδέαν περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐξοχῶν, ἐν αἷς ἄλλο δὲν εὐρίσκεις παρὰ βράχους, ἥλιον καὶ μίαν τὸ πολὺ καλύβην, ἐν ἣ δὲν ἔχεις ποῦ νὰ καθίσῃς· ὁ Πειραιεὺς μάλιστα ἀνέκαθεν μοι ἐνέπνεεν ἀντιπάθειαν διὰ τὸ ἄγονον τῆς γῆς του, τὸν κονιορτὸν του καὶ τὴν μονοτονίαν του, καὶ ὅμως, φίλτατε ἰδοῦ με εἰς τὸν Πειραιᾶ· ἰρατὸς τόπος ἐξορίας! πολυθέλητος διαμονή· Ἐδῶ περίπατοι γοητευτικώτατοι ἐν μέσῳ ἀκνωθῶν καὶ τριβῶν! Ἐδῶ αὔρα θαλασσία, ἐξ ἧς δύναται ὁ Αἰόλος ὅλους αὐτοῦ τοὺς ἀσκούς νὰ ἐμπλήσῃ! Ἐδῶ βαθύσκια δάση καὶ μορμυρίζοντας ῥέεθρας διαχυεστάτου καὶ ψυχροτάτου ὕδατος πλάττει ἡ κεκαυμένη καὶ διψῶσα φαντασία! . . . Ἀφίνα κατὰ μέρος τὸ πλῆθος τῶν παντοπωλείων, ἐνθα δύναται μετ' ἄκρας γλυκυθυμίας ὁ πεινῶν στόμαχος νὰ θαυμάσῃ τοὺς μετὰ πολλῆς χάριτος πικρατεταγμένους σάκους πλήρεις φασουλίων, κυάμων, σακχάρων καὶ ἄλλων ὀρεκτικωτάτων προϊόντων!

Ἐξ τὸν Πειραιᾶ, φίλε, αἱ τέρψεις διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην ἀδιαλείπτως ἀπὸ πρώτης μέχρι νυκτός. Καὶ τὴν μὲν πρώταν σοὶ παρέχεται κατὰ πρῶτον ἡμῶρος προθεσμία διὰ ν' ἀναπνεύσης ὀλίγην δρόσον καὶ ν' ἀποταμειύσης ἐξ αὐτῆς ἀρκετὴν ποσότητα εἰς τὰ θυλάκια τοῦ ἐπενδύτου σου ἐφόδιον διὰ τὸ ἐπιλοιπὸν τῆς ἡμέρας· ὕστερον κλείσον ἐπιμελῶς τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας σου, ἐκδύσου καὶ ἔμβα εἰς ψυχρὸν λουτρὸν, ἐνθα ἐξηπλωμένος ἢ καθήμενος δύνασαι ἐν ἀνέσει καὶ ν' ἀναγνώσης καὶ νὰ διασκεδάσης καὶ νὰ φιλοσοφήσης μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου· νὰ κοιμηθῆς δὲν λέγω, διότι εἶναι σπάνιον πρᾶγμα νὰ μὴ ἀνατιναχθῆς ἐξαφνίζόμενος ἀπὸ τοὺς πυροβολισμοὺς τῶν ἐν τῷ λιμένι πλοίων, ὅτε μεν ἐορταζόντων, ὅτε δε πενθούντων ὅτε δε ἀποχαιρετούντων καὶ ἄλλοτε τέλος πυροβολούντων ἄνευ λόγου καὶ μόνον διὰ νὰ σὲ ἀφυπνίσωσι μετὰ τὸ γλυκὺ αὐτὸ κελάδημα τῶν τηλεβόλων των.

Ἀληθινὰ, σοὶ συνιστῶ πολὺ ὡς δραστήριον ἀντιφάρμακον κατὰ τῆς ἀφορήτου δυσθυμίας τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἰπποτῶν τοῦ στερεώματος. Τὸ ἀστεῖον αὐτὸ μυθιστόρημα εὐρίσκεις μεταπερρασμένον εἰς ἕνα τόμον τῆς Ἐντέρας, ὅστις ἔτυχε μεταξὺ τῶν βιβλίων μου. Ἐγὼ τὸ ἀνέγνω ἐνταῦθα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, διότι λίαν μοι ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον ἡ περιγραφή τῆς τότε πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Πορτογαλλίας. Φαντάσθητι ἕνα νεανίσκον ἀκαμάτην καὶ ἄμουσον κατατρίβοντα τὸν καιρὸν εἰς ἀνατροφήν κυνῶν καὶ ἵππων, εἰς ἡδυπαθεῖς διασκεδάσεις, εἰς ἀηδεῖς καὶ ἀπρεπεῖς ἀστειότητας, καὶ περικυκλωμένον ἀπὸ ἀυλικούς ἐγκωμιάζοντας καθ' ἐκάστην τὰς ἀρετάς του καὶ ὑποβοηθούοντας τὰς ἀκολάστους τέρψεις του. Φαντάσθητι πρὸς τούτοις ὑπουργοὺς οὐδὲν ἄλλο μέλημα ἔχοντας, παρὰ τίνι τρόπῳ νὰ παρατείνωσι καὶ κραταιώσωσι τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐνοίαν τοῦ ἡγεμόνος, ἵνα κορέσωσι τὴν φιλοδοξίαν των καὶ ἐμπλήσωσι τὰ βαλάντια αὐτῶν τε καὶ τῶν φίλων των ἐκ τοῦ ἰδρωτός τοῦ ἀτυχοῦς λαοῦ, ὑπὲρ οὗ οὐδεμίαν πρόνοιαν ἐλάμβανον. Τοιοῦτος ἦτο Ἀλφόνσος ὁ τότε ἡγεμονεύων τῆς Πορτογαλλίας καὶ τοιαύτη, ἡ διέπουσα τὰς τύχας τοῦ ταλαιπώρου ἐκείνου ἔθνους Κυβέρνησις! Τόσῳ δὲ ἐντέχνως καὶ ἀστεῖως περιγράφονται ὅλαι αὐταὶ αἱ λυπηραὶ ἀλήθειαι, ὥστε, σὲ βεβαιῶ, δὲν θὰ μετανοήσης ἐπιχειρῶν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἰπποτῶν τοῦ στερεώματος κατὰ τὸ διάστημα τῶν καυστικῶν ἡμερῶν τοῦ θέρους.

Τὸ δ' ἐσπέρας ἄμα δύση ὁ φοβερός ἥλιος ἐξελθε ἀφ' ὧτος τοῦ λουτροῦ σου, διότι τότε πλέον ὁ καύσιον πράνεται, ἐνδύσου δὲ ταχέως καὶ δράμε εἰς τὴν τερψιθέαν τρέχων, ἀλλὰ πάντοτε ἐννοεῖται μετὰ προσοχῆς, ἵνα μὴ καταπέσης εἰς τι ἀπεξηραμένον φρέαρ ἢ ὀπὴν δεξαμενῆς, ἐξ ὧν εἶναι δολοκλήρος ἐσπαρμένη ἢ εὐλογημένη αὐτὴ γῆ τοῦ Πειραιῶς. Ὁ κύριος δὴμαρχος ἐφρόντισε μετὰ πατρικῆς ὄλως μερίμνης περὶ τῶν στομάχων τῶν Πειραιεῶν καὶ ἔκτισεν ἐπὶ τούτῳ εὐρύχωρον καὶ ὠραῖαν ἀγορὰν. τί ἄλλο θέλεις; ποῦ νὰ πρωτοπροφθάσῃ ἓνας ἄνθρωπος; Τὸ ν' ἀπικτήσῃ νὰ διορθώσῃ τὰς ὁδοὺς καὶ νὰ φράτῃ τὰς ὁπὰς τῶν φρεάτων εἶναι μεγάλη καὶ ἄδικος ἀπαίτησις! Δράμε λοιπὸν εἰς τὴν Τερψιθέαν καὶ προσπάθησον νὰ φθάσῃς, εἰ δυνατόν, πρῶτος καὶ νὰ φύγῃς τελευταῖος διὰ νὰ μὴ χάσῃς οὐδὲ μίαν βράκταν ἢ στροφὴν τινὰ τῆς μελιφθόγγου Δανικῆς μουσικῆς. Σὲ συμβουλεύω ὅμως ν' ἀναβῆς κατὰ προτίμησιν εἰς ἓν τῶν παρκατεμένων ὑψωμάτων καὶ ἐκεῖθεν ν' ἀπολαμβάνῃς τὰς ἠδύτητας τῆς Τερψιθέας, διότι ἐὰν ἐπιμείνῃς νὰ περιπατῇς περὶ τὴν σκιάδα τῆς μουσικῆς ἢ τὰ πάθη ἀπὸ ἀσφιζίαν ἕνεκα τῆς πολλῆς σφύρης τῶν φιλομούσων, ἢ τὰ πατήσης κἀνὲν ἀπὸ τὰς ἑκατοντάδας ἐκεῖνας τῶν μικρῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα τρέχουσιν ἀδικόπως διὰ μέσου τῶν κνημῶν σου. Οἱ Πειραιεῖς εἶναι ἄνθρωποι πλασμένοι διὰ τὰ χρήματα, τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας τέρφεις διὰ τοῦτο ἀφοῦ τὴν ἡμέραν ἐναποταμιεύσωσιν ἀρκετὰ ναπολεόνια ἢ καὶ δεκάλεπτα εἰς τὸ πολυκλειδὸν θησαυροφυλάκειόν των, τὸ ἐσπέρας λαμβάνουσι τὰ τέκνα των, τὰς γυναῖκάς των, τὰς ὑπηρετίας των, τοὺς κύνες των καὶ ἐκστρατεύουσι πανοικεῖ εἰς τὴν τερψιθέαν ἄμα ἀκουσθῆναι τὸ σύνθημα τῆς μουσικῆς. Ὅ,τι νέον καὶ λαμπρὸν ἐνδύμα ἔχουσι τὸ ἐνδύονται τὴν ὥραν ἐκεῖνην καὶ τὸ καπνίζουσιν εἰς τὸν καπνὸν τερσάρων δαυλοφόρων βαρελίων, τοποθετημένων εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς πλατείας. Σημειώσον δὲ ὅτι ὁ περιπάτος τῆς Τερψιθέας ἔχει τὰ ὄριά του, τὰ ὅποια οὐδεὶς τολμᾷ νὰ ὑπερπηδήσῃ ἕκαστὸ δηλαδὴ βημάτων ἀπόστασις παρκαχρεῖται εἰς τοὺς περιπατοῦντας, οὐδὲ δάκτυλον δὲ περιπλεόν δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀπομακρυνθῇ τις τῆς πλατείας, καὶ μάλιστα δύο ἢ τρεῖς τολμηροὶ ἀποφασίζουσι νὰ προβῶσι μέχρι τοῦ παραλίου.

Ὅσάκις δὲν ὑπάρχουσι ξένα πολεμικὰ πλοῖα εἰς τὸν Πειραιᾶ δὲν ὑπάρχει οὐδὲ μουσικὴ εἰς τὴν Τερψιθέαν ἀλλὰ τότε τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς ἀναπληροῦ τὸ κινητὸν πολύφωνον πλάνητός τις ἰταλοῦ καὶ ὁ θόρυβος τῶν προσθριπτομένων αἰσθητῶν καὶ ἡ μέλιτος γλυκυτέρα λαλιά τοῦ ὠραίου φύλου, καὶ μάλιστα ὅταν αἱ ὀμιλίαι γίνονται γαλλιστί διότι πρέπει νὰ ἠξεύρῃς ὅτι πολλὰ ἀβρότητα νεάνιδες, ἀξιώπανοι τρώντι διὰ τὸν περὶ τὴν μάθησιν ζῆλον αὐτῶν, ἀποστηθίζουσιν εἰς τὴν Τερψιθέαν ὅσα παρὰ τοῦ Γάλλου

διδασκάλου ἐδιδάχθησαν τὴν ἡμέραν. *Oh qu' il est gentil, oh! qu' il est charmant! c'est délicieux.* Τοιαῦτα ἐπιφωνήματα συνεχῶς ἐξέρχονται ἀπὸ τὸ ἔρκος 32, ἂν ὄχι ὀλιγωτέρων, ἀδόντων, οἱ δὲ περιστάμενοι νεανίαί μένουσι κελχνότες, μακκαρίζοντες ἑαυτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῇ ἐν πολιτισμῷ προόδῳ, καὶ μάλιστα βλέποντες τοὺς παρεπιδημοῦντας Γάλλους ἢ Ἀγγλους ἀξιοματικῶς οἰκειότατα καὶ περιπαθέστατα συνδιαλεγόμενους μετὰ τῶν εἰς τὸν βραχίονά των στηριζομένων Ἑλληνίδων! . . .

Θέλεις ν' ἀκούσῃς καὶ ἓν ἐπεισόδιον τῆς Τερψιθέας; Πρὸ τινος καιροῦ γηραῖά τις ἄρκτος ἐνέπασεν εἰς παγίδα στηθεῖσαν ὑπὸ νέας ἀλώπεκος. Σημειώσον ὅτι ἡ ἄρκτος ἔχει σύζυγον, ἢ δὲ ἀλώπεγος γονεῖς ἀλλὰ τί τὸ μὴ ὑποκῆπτον εἰς τοὺς δρακοντείους νόμους τοῦ ἔρωτος, ὅσάκις μάλιστα ὁ πονηρὸς οὗτος παῖς τοξεύσῃ καρδίαν οὐδὲ ὑπὸ ἐξήκοστα χειμῶων ψυχρανθεῖσαν, ὅπερ συνέβη εἰς τὴν ταλαίπωρον αὐτὴν ἄρκτον!

Τοιοῦτος εἶναι ὁ Πειραιεὺς καὶ τοιαύτας ἐντυπώσεις μοι ἐνεποίησε κατὰ τὴν δέμηρον ἐν αὐτῷ διαμονῇ μου. Ἐξ αὐτῶν ἔμαθες ἐλπίζω ὅτι ἐπεθύμεις, ὥστε νὰ προσφυλάτῃσαι ἐν τῷ μέλλοντι καὶ νὰ μὴ σκηπνεύσῃσαι εὐκόλως ἀπὸ τὰ θέλητρα τῶν Ἀθηναίων ἐξοχῶν. Πρὶν ὅμως τελειώσω τὴν ἐπιστολήν μου ἃς σοὶ ὁμολογήσω, ἵνα μὴ με ἐλέγγῃ ἢ συνειδησῇς ὅτι παρεπίκρανα τοὺς ἐντίμους καὶ ἀγαθοὺς Πειραιεῖς, ὑπὲρ μέτρον αὐστηρῶς περὶ αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως των λαλήσας, ὅτι, καὶ τοι τοιοῦτος ὢν ὁ Πειραιεὺς δὲν εἶναι πολλῶ κατώτερος τῆς πρωτεύουσας, τῆς ψωρεϊώσης αὐτῆς καμῆλου, τῆς Ἀφρικανῆς αὐτῆς ἐρήμου, ἐφ' ἧς βιοῦσι 50 χιλιάδες ἀνθρώπων βίον ἀβίωτον, πῦρ καὶ κοινορτόν τὸ θέρος ἀναπνέοντες, ὑπὸ ληστῶν καὶ στάσεων νυχθημερῶν ἀπειλούμενον, ὑπὸ ἀπλήστων δημαγωγῶν ἀπομιζόμενοι, ὑπὸ ἀβδηριτῶν διοικούμενοι καὶ οὐδεμίαν στιγμήν ἀναψυχῆς ἔχοντες, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην διασκεδάσιν εὐρίσκοντες, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐνδόξου μεταπολιτεύσεως, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

Αἱ ὠραῖαι ἄλλοτε καὶ κλειναὶ Ἀθηναίαι ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἐξυμνηθεῖσαι διὰ τὸν περικαλλῆ αὐτῶν οὐρανὸν καὶ τὸν ποικίλον καὶ γραφικώτατον αὐτῶν ὀρίζοντα καὶ τοὺς τερπνοτάτους περιπάτους καὶ τοὺς πολλοὺς καὶ κομψοτάτους κήπους, κατήνησαν σήμερον διὰ τῆς ἀδρανείας καὶ ἀνικνητότητας καὶ καταχρήσεως τῶν ἀρχόντων κόλασις ἐπίγειος!

ΟΥΤΙΣ.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ προηγούμενῳ φυλλαδίου αἰνίγματος. — ΠΥΑΗ—ΥΑΗ.

Η ΔΕΣΠΟΣΥΝΗ ΔΕ ΜΑΛΕΠΕΡ ¹⁾.

Ἰσως ἀφοῦ παρέλθη καιρὸς πολὺς θὰ σὰς ἀγαπήσῃ ἢ ἀγέρωχος αὐτὴ κόρη. Ἐπειτα τί σημαίνει; σεις θὰ τὴν νυμφευθῆτε τώρα κἀνὲν ἐμπόδιον δὲν ὑπάρχει ὡς πρὸς τοῦτο

— Ἄλλ' ἂν ἄλλος τις εὐτυχέστερός μου κατέλαβεν ἤδη τὴν καρδίαν της; εἶπον μετὰ δισταγμοῦ, ἀναμνησθεῖς τὸ ἀνισυχησάν με πρῶτον ἀνεξήγητον περιστατικόν.

Εἰς τὴν ὑποψίαν ταύτην ἡ Βαρὼν ὕψωσε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνακράζουσα. — ὦ! κύριε, καὶ ποῖον ὑποκείμενον ὑπάρχει εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἄξιον νέας εὐγενεὺς καταγωγῆς; οὔτε σκιά ἀντιζήλου δὲν ὑπάρχει ἐδῶ. Οὐδεὶς εἰς τὸ χωρίον μας συχνάζει, εἰμὴ τινὲς γείτονες ἠλικιωμένοι εὐγενεῖς, οἵτινες διασκεδάζουσι μετὰ τοῦ βαρώνου κηρυγοῦντες, καὶ οἵτινες τιμῶσιν ἐνίοτε τὸ γεῦμά μας εἶναι δὲ ὁ κύριος δὲ Τουζέτ, ἄρχων τοῦ Πιερρουχᾶ, ὁ κύριος δὲ Βουρδάχης, καὶ ὁ Κ. Καρδάσης, πρῶτον βασιλικὸς δασονόμος, ἄνθρωποι μὲν εὐγενεῖς καὶ τίμιοι, ἀλλὰ συναναστροφῆς ὀχληροτάτης.

Ἐνθὺ δὲ οὕτως μ' ἐνεκαρδίονεν ἡ βαρόνη, παρτήρου μηχανικῶς εἰκόνα τινὰ, ἧτις εἶχε λαμπρὸν ὠσείδες περιθώριον παρίστα δὲ ἡ εἰκὼν αὐτὴ τὴν Ἡρώδα τοῦ Ῥιχαρδῶν, καθ' ἣν στιγμήν ἐγκαταλείπει τὴν πατρικὴν οἰκίαν.

— Ἄ! εἶπεν ἡ βαρωνὶς ἀλλάζουσα ὀμίλιαν μετὰ τὸ σύνθημα αὐτῆ ἐμετάβλητον ἦθος, ἀπορεῖτε ἴσως πῶς ἢ ὄντως πρόστυχος αὐτὴ ἰχνογραφία εὐρίσκειται ἐντὸς τοῦ ὠραίου αὐτοῦ περιθωρίου, καὶ ὅμως ἐγὼ προσήρμισα τὴν εἰκόνα ταύτην εἰς αὐτήν, καὶ νὰ ἰδῆτε διατί. Πρέπει νὰ ἠξεύρετε, κύριε, ὅτι τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ γάμου μου κατελήθη ὑπὸ τοιαύτης μελαγχολίας, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀποθάνω. Ὁ σύζυγός μου ἐπιθυμῶν νὰ με διασκεδάσῃ προσεκέλευσεν Ἰταλὸν τινὰ ζωγράφον, ὅστις περιήρχετο τὰς ἐπαύσεις τῶν εὐγενῶν, διὰ νὰ κάμῃ τὴν εἰκόνα μου. Ἠγάπων πολὺ τὰς ἐκμολυδοκονδύλους εἰκόνας καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐπεθύμουν νὰ με εἰκονίσῃ. Ἄλλ' ὅταν ἦλθεν ὁ ζωγράφος τοσοῦτον ἠδυνατισμένη ἤμην καὶ ἰσχνή, ὥστε ἐστάθη ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ ἡ εἰκὼν μάλιστα ἢ ὑγεία μου ἔχειροτέρευσε πολὺ περισσώτερον καὶ ἠναγκάσθη νὰ μείνω ἐξ ἑβδομάδας κληνῆρης. Ἀφοῦ ὅμως ἀνέλαθον ὁ βαρῶνος με ὠδήγησεν εἰς

τὸ δωμάτιον τοῦτο ἀντικρυ τῆς εἰκόνης ταύτης λέγων μοι περιχαρῶς, — Βλέπεις, ἀκριβῆ μου, πόσον ἡ εἰκὼν αὐτὴ σοὶ ὁμοιάζει; ὁ Ἰταλὸς ζωγράφος μας δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ σὲ ἴδῃ πολλὰς φορὰς; διὰ νὰ σὲ εἰκονίσῃ! ὁ κατηραμένος με εἶχε δι' ἑλαίου ζωγράφισεν ἐνδεδουμένην τουρκιστί καὶ τὴν κόμπην ἀνευ πούδρας. Ἄ! κύριε, εἶπον πρὸς τὸν βαρῶνον, δὲν μ' ἀρέσκει καθόλου ἡ εἰκὼν αὐτὴ, καὶ θέλεις με συγχωρήσει νὰ κρύψω αὐτὴν ἐντὸς τοῦ σκευοφυλακείου μου. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἐπειδὴ τὸ περιθώριον ἔμεινε κενόν, ἡ Βωαναὶ προσήρμισε τὴν Κεράτσα Κλαρίτσα Ἀρλόε.

— Ὀλίγην ζωγραφικὴν γινωρίζω καὶ ἐγὼ, εἶπον τότε, καὶ ἐὰν μοὶ τὸ ἐπιτρέπητε, κυρίως βαρωνίς, θέλω δοκιμάσει νὰ κάμω τὴν εἰκόνα σας.

— Τὴν ἐδικὴν μου; ὄχι, κύριε, σὰ; ὑπερευχαριστῶ δὲν εἶνε πλέον καιρὸς, ἀπεκρίθη μετὰ μελαγχολικῆς ζωηρότητος. Πρέπει νὰ ἦναι τις εἰκασκετὴς διὰ νὰ ζωγραφισθῇ, ὡς ἡ θυγάτηρ μου, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτῆς ἐπεθύμουν ν' ἀποκτήσω.

— Ἐὰν τὸ συγχωρῇ, θέλω ἀρχίσει ἀπὸ τῆς αὔριου, εἶπον ἐμπλεως χαρᾶς.

— Ἀμέσως λοιπὸν! ἀνέκραζεν ἡ βαρόνη, νὰ εἰδοποιήσωμεν τὴν κόρην μου.

Καὶ μοὶ ἐνευσε νὰ τὴν ἀκολουθήσω εἰς τὸ σπουδαστήριον. Ἡ δεσποσύνη δὲ Μαλεπερ ἀνεγίνωσκε ὀρθία πλησίον μικρᾶς βιβλιοθήκης, ἀναμφιβόλως τῆς τοῦ ἀγαθοῦ Ἀρβλαῆ. Ἄμα δὲ μὰς εἶδεν, ἐβρίψε πάραυτα τὸ βιβλίον χωρὶς νὰ προσπαθῆσῃ νὰ τὸ κρύψῃ ἀπὸ τὰ βλέμματά μας καὶ ὅτε ἡ μήτηρ της τῇ εἶπεν, ὅτι ἐμελλον ν' ἀρχίσω τὴν εἰκόνα της, οὐδὲν εὐχαριστήσεως ἢ δυσαρκεσίας σημείον ἐδειξεν, ἀλλ' ἀνασηκώσασα ῥαθύμως τοὺς μακροὺς βοστρύχους τῆς κόμης της ἀπεκρίθη λακωνικῶς.

— Ἄλλ' ὄχι, ὄχι τοιοῦτοτρόπως, κόρη μου, ἀνεφώνησεν ἡ βαρόνη ἐπιθυμῶ νὰ κτενισθῆς ὡς νόμφη, με ὀλίγην πούδραν εἰς τὴν κόμπην σου καὶ κυανᾶς ταινίας.

— Μάλιστα, μήτηρ μου, ἀπεκρίθη μετὰ καρτερίας.

— Ὑπαγε λοιπὸν εἰς τὸ δωμάτιόν σου, καὶ ἐνθὺ ἡ Βωαναὶ θέλει σ' ἐνδύει, ἐγὼ θὰ ἐτοιμάσω τὰ πάντα ἐδῶ.

Ἀφοῦ ἔμεινα μόνος, μ' ἦλθεν ἡ ἐπιθυμία νὰ βίψω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ βιβλίου της. Ἦτο ἡ Νέα Ἐλαιοῖσα. Παρευθὺς ἐνεθυμήθη τὴν ἐξῆς φράσιν τοῦ προλόγου, «Ἦ νεᾶνις, ἧτις ἐτόλμησε

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 63.

ν' ἀναγνώσῃ μίαν μόνην σελίδα τοῦ βιβλίου τούτου ἀπωλέσθῃ. Κατ' εὐτυχίαν, εἶπον κατ' ἑμαυτὸν, δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ μέρη ταῦτα Σαιν-Πρέ! Ἄλλ' ὦν πολλά νέος καὶ ὑπερβολικῶς ἀγαπῶν δὲν ἐσυλλογίσθη βελύτερα τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην, καὶ ἐπανέθετο τὸ βιβλίον εἰς τὴν θέσιν του, λυπούμενος μόνον, ὅτι ἡ τύχη τὸ εἶχε ρίψει εἰς τὰς χεῖρας τῆς Μαρίας δὲ Μαλεπέρ.

Ἡ βρωνίς ἐδείκνυε μεγάλην δραστηριότητα εἰς σπανίας περιστάσεις, ὡς ἅπαντες οἱ ζήσαντες ἐν ὑπερβολικῇ ὀκνηρίᾳ. Παραστάθη εἰς τὴν τακτοποίησιν τοῦ σπουδαστηρίου, καὶ μετεμόρφωσεν αὐτὸ εἰς εἶδος ἐργαστηρίου ζωγραφικῆς. Ἡ δὲ δεσποσύνη δὲ Μαλεπέρ παρευρίσκειτο ἄδιαφοροῦσα εἰς ὅλας ταύτας τὰς ἐτοιμασίας, ἐνδεδυμένη καὶ ἐστολισμένη ὡς εἶχε διατάξει ἡ μήτηρ της. Ἄλλ' ὅταν τὰ πάντα ἔγειναν ἐτοιμα ἐκμετὴν παρατήρησιν εἰς τὴν μητέρα της, ὅτι δὲν ἦτο καιρὸς νὰ σχεδιάσω τὴν εἰκόνα της, διότι ἤρχιζεν ἤδη νὰ νυκτώνη.

— Πραγματικῶς, κόρη μου, εἶπον εἶναι ἡ ὥρα τοῦ δείπνου· σήμανε παρακαλῶ νὰ ἐτοιμαῖσῃς τὰ πλακούντια καὶ τὰ ὀπωρικά.

Ἡ τοίμασκν μικρὰν τράπεζαν μετὰ διάφορα γλυκίσματα καὶ ὀπωρικά, δηλ. μικρὰ κίτρινα βροδάκινα, ἄθλια μὲν τὴν ὄψιν, ἀλλὰ τὰ ὅποια ἐγὼ ἔφαγον μετὰ πολλὴν ὄρεξιν ἐκαίνο τὸ ἐσπέρας. Ἡ καλὴ Βωαναὶ τὰ ἐκαθάριζε ρίπτουσα αὐτὰ ἐντὸς οἴνου μετὰ ζάχαριν, ἡ δὲ βαρόνη λαβοῦσα τεμάχια τινὰ ἐξ αὐτῶν διὰ τῆς χειρὸς της μοὶ προσέφερεν εἰπούσα μετὰ στεναγμοῦ. — Τοῦτο εἶναι τὸ μόνον προϊόν τοῦ τόπου μας.

— Ἐγὼ τὸ εὐρίσκω ἀξιόλογον, ἀπεκρίθη ἄνευ κολακαίχς.

— Εἶθε πολλὴ εὐγενής! σὰ βεβαιῶ δὲ, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατον νὰ τὰ φάγῃ τις, ἐὰν ἡ Βωαναὶ δὲν τὰ κατεσκεύαζε μετὰ οἶνον, ἀφαιρούσα τοιοῦτοτρόπως τὴν τραχύτητα αὐτῶν. Εἶναι σπανία νέα καὶ ἐπιτηδεῖα εἰς ὅποιανδήποτε ἐργασίαν. Ἐπεθύμουν νὰ τὴν ὑπενδρεύσω μετὰ τινὰ χωρικόν, τὸν ὅποιον ἤθελεν συμπαραλάβει ὡς θελαμπόλον μου, καὶ τὸν ὅποιον ἴσως ἤθελεν αὐτὴ ἐπὶ τέλους κτηροθῶσει νὰ μαρρώσῃ, ἀλλὰ δὲν συγκατένευσε νὰ νυμφευθῇ ποτὲ ἓνα ἐκ τῶν ἀγροίκων τούτων!

— Μολοντοῦτο, κυρία, τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι μεγάλη τιμὴ δι' αὐτὴν! εἶπον ἡ δεσποσύνη δὲ Μαλεπέρ ἐξαπτομένη οἱ χωρικοὶ οὗτοι εἰσὶν ἄνθρωποι· ἐλεύθεροι, ἐνῶ αὐτὴ εἶναι τὰς τῆς δουλικῆς!

— Ω! Θεέ μου! Τί λόγοι εἶναι οὗτοι; ἀνέκραξεν

ὑπερηφάνως ἡ βαρόνη. Πόθεν ἐδιδάχθης τοιαύτας ἀνοήτους ἰδέας, κόρη μου; Ἡ Ζουρ, ὅτι διὰ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῶν αἰσθημάτων της ἡ Βωαναὶ ἀνυψώθη ὑπερᾶνω τῆς τάξεως, ἦν σὺ ἀποκλείεις δουλικὴν καὶ μάθε ἀκόμη ὅτι πραγματικῶς ἤθελεν ἐξυτελισθῆ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀγωγὴν, ὑπανδρευομένη ἓνα ἐκ τῶν εὐθῶν καὶ κκαῶς ἀνατετραμμένων τούτων χωρικῶν, οὗς ὀνομάζεις ἐλευθέρους.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἡ δεσποσύνη δὲ Μαλεπέρ κατερυθρίσσε καὶ ἔκυψε τὴν κεφαλὴν μετὰ κατατεθορυθημένον κίνημα καὶ ὑπόκωφον ὄργην. Ἐξεπλάγη, ὅτι μίαν ἀπλὴ ἀντιλογία τοσοῦτον τὴν κατετάρραξεν, ἀλλ' οὐδὲν πλεότερον ἐνόησε. Καὶ ἔπρεπε ἐν τούτοις νὰ καταλάβῃ ὅποια ἄβυσσος μετὰ τὸ ἡμῶν ὑπῆρχεν, ἕνεκα τῆς ἀνατροφῆς, ἦν μόνη της ἐν τῷ κρυπτῷ ἔλαθεν. Ἐπρεπε ἀκόμη νὰ μετρωμῶσιν αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἰσθηματὰ ἅπερ ἐνόησε ἐξέφραζε, καὶ νὰ προῖδω πού ἤθελεν ταῦτα τὴν παρασύρει. Ναί, ὦρριλον τότε νὰ ἀναχωρήσω διὰ παντὸς ἀπαρνούμενος τὴν μισητὴν καὶ πολυθέλητρον ταύτην κόρην· ἤθελεν ἴσως τὴν σώσει ἀπὸ δυστυχίαν μεγάλην. . . Ἄλλ' ἔμεινα καὶ τὸ πεπρωμένον αὐτῆς ἐξεπληρώθη. . .

Δ.

Ὁ Μαρκέσιος διεκόπη εἰς τοὺς λόγους τούτους, καὶ ὑψώσας τὰ βλέμματα πρὸς τὴν εἰκόνα, ἠένισε μελαγχολικῶς τὸ γοητευτικόν ἐκεῖνο πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἠροάζετο μετὰ δῶν μετὰ ταῦτα ἐπανέλαθεν. — Κατεκλείσθη εἰς τὸ προσωρινόν ἐργαστήριόν μου, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐζωγράρισσα τὴν εἰκόνα ταύτην. . .

— Ἐθεσας δὲ καὶ τὰ ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ὀνόματός σου! ἀνέκραξεν ὁ Γερουσάκ' ἰδοὺ ἐν Μ καὶ ἐν Ν κάτωθεν τῆς στεφάνης.

— Πῶς μετὰ τοσαύτης προσοχῆς ἐπαρτήρησας τὴν ἀνώνυμον ταύτην εἰκόνα! ἐπανέλαθεν ὁ Μαρκέσιος· δὲν εἶναι ὅμως μέγα πρᾶγμα.

— Ἀληθῶς ὄχι, ἐψιθύρισε μετὰ τὴν συνήθη ἀπλότητά του ὁ ἀγαθὸς θεὸς μου.

— Μόνον ἀξία λόγου εἶναι, ἐξηκολούθησεν ὁ δὲ Χαμποβέρ, διὰ τὴν ἐντελὴ ὁμοιότητά της. Σ' ἀρίνω νὰ φαντασθῇ; ἀκριβῆ μοι Θωμά, τί ὑπέφρεν ἡ ἀθλία μου καρδίκα κατὰ τὰς τέσσαρας ἐκεῖνας ἡμέρας, μὴ ἀποσπῶντος τὰ βλέμματα μου ἀπὸ τὸ περικαλλεῖς ἐκεῖνο πρόσωπον, τὸ ὅποιον μετὰ τοσαύτης ἐρωτικῆς περιπαθείας ἐζωγράρισον. Αἱ

ὥραί τῆς ἐργασίας παρετίνοντο ἐπὶ πολὺ, διότι ἡ βαρωνίς ἦτον ἀνυπόμονος νὰ ἴδῃ τὸ ἔργον μου τετελεσμένον· ἀμα ἐξύπνα, ἤρξατο εἰς τὸ σπουδαστήριον, ὅπου ἤμην ἤδη, καὶ εἰδοποιεῖ τὴν θυγατέρα της, ἧτις ἐνεφανίζετο πρηνὴς ἐνδεδυμένη ὡς βλέπετε αὐτήν. Εἰσῆρχετο δὲ βραδέως καὶ καθεζομένη βήματὰ τινὰ μακρὰν μου ἠνώρθει τὸ σῶμά της προσηλοῦσα ἐπ' ἐμοῦ τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο βλέμμα της. Μετὰ ταῦτα σταυρόνουςα τοὺς ὠραίους βραχιόνάς της ἔμεινε ἀκίνητος εἰς τὴν θέσιν, ἦν τῇ προσδιόριζον. Τότε ἐγὼ ἐλάμβανον τὰς γραφίδας, ἐνῶ ἡ βαρωνίς τῇ ἔλεγε μετὰ κωμικὴν ἀνυπομονησίαν. «Μειδιά, κόρη μου, μειδιά λοιπὸν! ἄλλ' αὐτὴ διέμενε ἀγέρωχος καὶ σκυθρωπὴ· ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἔπειτα ἡ φησιγενεῖα της ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς μετεβάλλετο, καὶ τὴν ὠραίαν κεφαλὴν της κλίνουσα μετὰ ἀκούσιον νωγέλειαν, ἐβυθίζετο εἰς σιωπηλὸν βεμβασιμὸν, ἐκ τοῦ ὅποιου πολὺ ἐπρόσεχον μὴ τὴν ἀπασπάσω, ὡς ἀποδίδοντας εἰς τοὺς χαρακτῆρας της τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἔκφρασιν· γλυκεῖα τότε φλόξ ἐξήρχετο ἐκ τῶν δικυγῶν ὀφθαλμῶν της, καὶ κατὰ στιγμὰς μ' ἐθεώρει χωρὶς οὐδὲ αὐτὴ νὰ τὸ θέλῃ, μετὰ τὸ ἀγγελικὸν ἐκεῖνο μειδιάμα, τὸ ὅποιον καὶ ἐπέθεσα ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς εἰκόνας. Δις ἢ τρίς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μακρῶν ἐργασιῶν ἔμεινα μόνος μετ' αὐτῆς· ἀλλὰ τότε τὸ ὕφος αὐτῆς μετεβάλλετο καὶ ἀπέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς μετὰ ψυχρὰν ἐπιφύλαξιν, ὅπως μετὰ κάμη νὰ ἐννοήσω, ὅτι τῇ ἀπήρεσκον, ἐὰν ἐτόλμων νὰ διακόψω τὴν σιωπὴν· μετὰ τοιοῦτον ὁμῶς πάθος τὴν ἠγάπων, ὥστε ἅπασαι αὐταὶ αἱ ψυχραὶ ἐνδείξεις καὶ περιφρονησεῖς οὐδόλως μετὰ δυσπρέστου· μάλιστα εἶχον τὴν πεποθησιν, ὅτι ὁ ἔρω μου καὶ αἱ περιποιήσεις μου ἤθελεν ἐπὶ τέλους μαλᾶζει τὴν ὑπερήφανον ταύτην κόρην, καὶ συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ τὴν νυμφευθῶ μετὰ τὴν ἐλπίδα, ὡς ἔλεγε ἡ μήτηρ της, νὰ μεταβληθῇ.

Ὁ Βρωνὸς ἠγνῶει ὅτι ἐζωγράριζον τὴν εἰκόνα τῆς θυγατρὸς του, ἐπιθυμοῦσας τῆς βαρωνίδος νὰ τῷ προετοιμάσῃ ἐκπληξίν τινα· δὲν ἦτο δὲ δύσκολον νὰ κρύψωμεν τὸ μικρὸν τοῦτο μυστήριον, διότι ἐνῶ ἐγὼ εἰργαζόμην, ἐκεῖνος ἐκυνήγει, τὸ δὲ ἐσπέρας δὲν ἐφρόντιζε νὰ μαθαίνῃ πῶς διήλθον τὴν ἡμέραν. Ὅτε τὸ ἀριστούργημά μου ἐτελείωσε, τὸ προσήρμοσα εἰς τὴν κωρονίδα, κρεμάσας αὐτὸ ἀντικρὺ τοῦ ἀνακλίντρου ὅπου συνήθως μετὰ τὸν δείπνον ὁ βαρῶνος ἀνεπαύετο.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἡ

κυρία δὲ Μαλεπέρ, ἀφοῦ ἔκλεισε τὰ παράθυρα, ἤναψε τὸν κρεμαστὸν λύχνον καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἐξίας κηρία, ἡ δὲ Βωαναὶ εἶχεν ἀπεκδύσει τὸν κῆπον διὰ νὰ σχηματίσῃ δι' ἀνθέων σύμπλεγμα· ἐξ ἀρχικῶν γραμμῶν, τὸ ὅποιον καὶ εἴθεσεν ἄνωθεν τῆς εἰκόνας· ἦσαν δὲ δύο Μ συμπλεγμένα εἰς τὸ μέσον συμβολικῆς στεφάνης. Ἡ εὐφροσύνη νῆα ἐνεθυμήθη, ὅτι ὀνομάζομαι Μάξιμος.

— Ἡ ἰδέα εἶναι λαμπρά, ἀνέκραξεν ἡ βαρωνίς ἐκ προθέσεως· παρατήρησον λοιπὸν, κόρη μου, τὸ σύμπλεγμα τοῦτο! . . .

— Εἶναι ἰδικόν μου, ἀντέκοψεν ἐκεῖνη ὡς ἵνα δικμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς ἐρμηνείας τῆς μητρὸς της· τὸ διπλοῦν τοῦτο Μ σημαίνει Μαρία Μαλεπέρ.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆρχετο ὁ βαρῶνος, ἡ δὲ βαρωνίς προχωρήσασα πρὸς αὐτὸν τὸν ἔφερε θριαμβεύουσα μέχρι τῆς θύρας τῆς αἰθούσης.

— Α! ἀνεφώνητεν οὗτος βλέπων τὴν εἰκόνα τῆς θυγατρὸς του, πόσον ὠραία εἰκὼν! ὅποια ὁμοιότης! λαμπρὰ τῶνται!

— Καὶ δὲν ἐρωτᾶτε τίς εἶναι ὁ ζωγράφος; εἶπεν ἡ βαρωνίς μειδιῶσα, ἀφοῦ ἀπήλαυσε ὀλίγην εὐχαρίστησιν διὰ τὴν ἐκπληξίν αὐτοῦ.

— Δίκαιον ἔχεις, φίλη μου· τῷ χρεωστῶ μετὰ τὴν εὐγνωμοσύνην, ἀπεκρίθη ὁ βαρῶνος.

— Εὐρίσκειται ἐνώπιόν σας, ἀνέκραξεν ἡ βαρωνίς λαβοῦσά με ἐκ τῆς χειρὸς καὶ παρουσιάζουσα με εἰς αὐτόν. Ἐκρύπτετο ἐκ μετριοφροσύνης.

— Λοιπὸν κάμνομεν ἀλλαγὴν, μ' εἶπεν ὁ γέρον ἀρχων, ἐναγκαλισθεῖς με μετ' ἐγκαρδίου συγκινήσεως· σοὶ δίδω τὸ πρωτότυπον καὶ μετ' ἀρίνεις τὸ ἀντίτυπον.

Καὶ συγχρόνως στραφεὶς πρὸς τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπέρ ἐκινήθη νὰ λάβῃ τὴν χεῖρα αὐτῆς, ὅπως τὴν θέσῃ ἐντὸς τῆς ἰδικῆς μου, ἀλλ' ἐκεῖνη ὀπισθοδρομήσασα ἐχαμήλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κατέφυγεν ὀπισθεν τῆς μητρὸς της.

— Ἐχετε τὸν λόγον μου, ἐπρόσθεσε μετὰ σαφῶτερον τόνον ὁ βαρῶνος, καὶ τοῦτο σὰς ἀρκεῖ.

Περὶ τὸ ἐσπέρας, ἐνῶ εἰδειπνῶμεν, ὁ βαρῶνος εἶπε πρὸς τὴν σύζυγόν του. — Αὔριον, φίλη μου, εἶναι ἡ ἐπιτόπιος ἐορτὴ τοῦ ἁγίου Λαζάρου.

— Οὔτε τὸ ἐσυλλογίσθη καὶ, ἀπεκρίθη μετ' ἀδιαφορίας ἡ βαρωνίς.

Ἦδη συνῆλθον πολλοὶ πανηγυρισταὶ προσέθηκεν ὁ βαρῶνος· ἐπιστρέφον ἀπὸ τὸ κυνήγιον εἶδον ἀπειρον πλῆθος ἰππεμπόρων καὶ πλανοδιόπων τρέχον πρὸς τὸ μέρος ὅπου γίνεται ἡ πανηγυρίς. Ἄλλοτε ἦτο συνήθεια νὰ ἀρχίζῃ τὸν χορὸν ἡ

σύζυγος ἢ ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀρχόντος μὲ νέον τινὰ χωρικόν, τὴν συνήθειαν ταύτην κητέρησεν ἡ βαρωνίς· ἀλλ' ἡ θυγάτηρ μου τὴν εἰσήγαγε πάλιν τὸ παρελθόν· ἔτος, χορεύσασα, ὡς ἡ προμήτωρ της μὲ τοὺς χωρικούς. Ἐφέτος ὁμως τὰ πράγματα εἶναι ὅλως διάφορα. Αὐριον θὰ καταβῶμεν εἰς τὸ χωρίον μόνον διὰ νὰ ἀκούσωμεν τὴν λειτουργίαν...

— Πῶς, πάτερ μου, διέκοψεν ἡ δεσποσύνη δὲ Μαλεπερ προφανῶς δυσανασχετοῦσα, δὲν θὰ παρευθεῶμεν καὶ εἰς τὰ παιγνίδια;

— Ὅχι, ὄχι, κόρη μου, ἀπεκρίθη ἀποφασιστικῶς· οἱ καιροὶ μετεβλήθησαν· δὲν δύνασθε νὰ παρευρεθῆτε εἰς μέρος, ἐνθα ἴσως δὲν ἤθελον σὰς προσφέρει τὸ ἀνήκον σέβας.

— Μήπως λυπήσκι, ὅτι θέλεις στερηθῆ τιν ἰσορροπία; ἐπρόσθεσε μετ' ἐπιεικούς ἐπιπλήξεως ἡ βαρωνίς· ὡραία χορευταὶ μὰ τὸν Θεόν! ἕνας σωρὸς ἐκεῖ παλαιχωρικών καθίδρων, καὶ ἐνδεδωμένων μὲ μάλλινον πράσινον φόρεμα, ὡς ἐν καρδίᾳ χειμῶνος, μὲ βρακία κοντὰ, κάλτσας χονδράς καὶ χονδρὰ ὑποδήματα.

— Ἄ! μητέρ μου, τί σημαίνει ἡ ἐνδυμασία; ἀνέκραξεν ἡ δεσποσύνη δὲ Μαλεπερ, καταστέλλουσα τὴν ἀγανάκτησίν της. Εἶναι ἀληθές, ὅτι κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρουσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἀφ' ἑτέρου ὁμως εὐχαρίστως δύναται τις νὰ ὑποφέρῃ τὴν συνκναστροφὴν των, διότι ἡ ἀπλότης αὐτῶν εἶναι προκριτοτέρα τῶν ἰδικῶν μας ἐπιτηδεύσεων περὶ τὴν εὐγένειαν.

— Εἰλικρινῶς δὲν λέγω ὄχι! διέκοψεν ἡ βαρωνίς μὲ μικρὸν κάγχασμα γέλωτος.

— Ὁ δὲ νικητὴς τοῦ ἀγῶνος, εἶπον ἐγὼ τότε πρὸς τὸν βρωῶνον ἀνακνησθεὶς τὴν κυανὴν ταινίαν, δὲν θὰ λάβῃ τὸ βραβεῖον ἀπὸ τὰς χεῖρας της δεσποσύνης δὲ Μαλεπερ;

— Ὅχι, ἔλθῃ ἐδῶ ὁ ἴδιος νὰ τὸ λάβῃ, ἀφοῦ τελειώσωσι τὰ παιγνίδια, ἀπεκρίθη ὁ γέρον εὐγενής· ἡ βαρωνίς θελεῖ δεχθῆ αὐτὸν καὶ τοὺς συνεταίρους του κάτω εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἡ περιποίησις αὐτῶν δὲν πιστεύω νὰ φέρῃ κακὸν ἀποτέλεσμα.

Καὶ ἐγερθεὶς προσέφερε τὴν χεῖρά του εἰς τὴν σύζυγόν του ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἐγὼ δὲ μείνας ὅπισθ' ὀλίγον μετὰ τῆς δεσποσύνης δὲ Μαλεπερ τὴν εἶπον σιγανὰ καὶ ὄλως τρέμων. — Αὐριον ἡ μήτηρ σὰς θέλει σὰς διακοινώσῃ, ὅτι ἀπεφασίσθη... ἡ εὐτυχία μου κρέμαται ἐκ της ἀποκρίσεως σὰς· διότι τότε θέλω λογισθῆ εὐδαίμων, ὅταν ἐπιτύχω τὴν πλήρη συγκατάθεσίν σὰς...

— Πῶς! τοσοῦτον ὀλίγησεν! ὑπεψιθύρισεν αὐτὴ ἀτενίσασά με ἀσκαρδαμυκτὴ καὶ ἐν βήμα ὀπισθοποροῦσα.

— ὦ! σύγγνωθι! σύγγνωθι! τῆ ἀπεκρίθη ἐκτὸς ἑμαυτοῦ, ὁ ὑπέμετρος ἔρω; μου μὲ διακαίονει...

— Καὶ ἠθέλετε μὲ νυμφευθῆ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς μου, ἐπανελάθεν αὐτὴ ψυχρῶς.

Εἰς ἀπάντησιν ἐκίνησα μόνον τὴν κεφαλὴν θεωρῶν αὐτὴν περιπαθῶς καὶ ἀπηλπισμένως.

— Ἄ! ἐφώνησε παροξυνθεῖσα, ἔως ἐκεῖ ἠθέλετε προχωρήσει! καλὰ λοιπόν! θὰ ἰδῶμεν!...

Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωτὸ ἦλθεν ἡ Βωαναὶ καὶ μὲ εἰδοποίησεν, ὅτι ἦτο καιρὸς διὰ τὴν ἐκκλησίαν. Εὐρον τὴν βαρωνίδα ἐσολισμένην ὡς δι' ἐκκλησίαν βασιλέως, φέρουσαν μεταξίνων ἰνδικὴν ἐσθῆτα καὶ τρίξ πτερὰ λευκὰ εἰς τὴν κόμην της· ἡ δὲ δεσποσύνη δὲ Μαλεπερ ἦτο ὡσαύτως ἐνδεδωμένη, ἀλλ' ἀπλῶς, φοροῦσα ἐσθῆτα μὲ γρχμαῖς καὶ μικρὸν ψάθινον σκιαδίον, τοῦ ὁποίου αἱ μακρὰι ταινίαι ἐκυμάτιζον ἐπὶ τῶν ὤμων της. — Ὅταν ἐπλησίασα ὅπως τὴν χαιρετήσω, αὐτὴ ἐστράφη πρὸς ἐμὲ καὶ μοὶ ἀνταπέδωκε τὸν χαιρετισμὸν μὲ ὕψος ὅλως ἀδιάφορον καὶ ἀφηρημένον, ἀπολιθωτὰν με, διότι δὲν ἐνόμιζον τοῖλάχιστον νὰ εὐρω αὐτὴν τόσον ἥσυχον. Ἡ βαρωνίς μ' ἔκχευε νεῦμα συνεννοήσεως λέγουσά μοι χαμηλῆ τῆ φωνῆ. — Δὲν τῆ ἀνέφερον ἀκόμη τίποτε· ἔχομεν ὁμως καιρὸν. Ἄς ἀναχωρήσωμεν.

Ἡ εἰς τὸ χωρίον ἄγουσα ὁδὸς ἦτο ἀληθῆς κλίμαξ πέτρινος. Ἡ κυρία δὲ Μαλεπερ τὴν διεῖθε ἐπὶ φορείου, ὁ βρωῶνος ὠδήγει τὴν θυγατέρα του καὶ ἐγὼ μετ' αὐτῶν. Ὅλοι οἱ ὑπνέται καὶ ὑπνέτριαι της οἰκίας τοὺς ἠκολούθουν, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ αὐτῶν ἐβάδιζον ἡ Βωαναὶ καὶ ὁ ἀγροφύλαξ.

Ἡ ἐκκλησία ἦτο πλήρης· οἱ χωρικοὶ ἐνδεδωμένοι τὰ ἐορτάσιμά των ἐσχημάτιζον θορυβώδεις κύκλους, περὶ τῶν σκιαζόντων τὴν πλατεῖαν δένδρων. Περαιτέρω, ὅτι οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν νέων χωρικών ἔφερον εἰς τὰς κομμοδόχους τοῦ ἐνδύματός των καὶ εἰς τοὺς φίλους αὐτῶν ἄκρον ταινίας ἐθνικοῦ χρώματος, ὡς ἔλεγον τότε. Ἐμφανισθέντος δὲ τοῦ βρωῶνου καὶ τῆς οἰκογενείας του ὄλων τὰ βλέμματ' ἐστράφησαν πρὸς αὐτοὺς καὶ σιγῇ ἐβασίλευσεν. Οἱ κύκλοι διελύθησαν, ὅπως ἀφήσωσιν εἰς ἡμᾶς δίοδον, χωρὶς κανεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ χαιρετήσῃ, ἐκτὸς μόνον τινὲς γέροντες. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν ὑπῆρχεν ἀκόμη τὸ σύμβολον τῶν ἀρχόντων μ' ὄλην τὴν νεωστὶ

προβολὴν κατὰ τῶν δικαιωμάτων της εὐγενείας. Ἦτο δὲ τοῦτο ἔδρα ἐκ ξύλου δρυὸς θαυμασίας ἐργασίας ὑψηλὴ καὶ κεκοσμημένη μὲ λαμπρὰ ἀνάγλυφα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐβλεπέ τις τὸ ὑπερήφανον ἔμβλημα τῶν δὲ Μαλεπερ φέρον τὴν ἐξῆς ἐπιγραφοὴν εἰς ἐπαρχιακὴν διάλεκτον, «Ὁὐδεὶς, πλὴν ἐνός». Ἄμα εἰσῆλθον εἰς τὸ προαύλιον ἐντύπωσιν μ' ἔκαμεν εἰκῶν τις κεντημένη, ἣτις εὕρισκετο πλησίον ἐνός ἐκ τῶν κίωνων τῆς ἐκκλησίας. Ἦτο δὲ ἀνάθημα παριστάνον, ἂν καὶ ἀτελῶς, ἐπικηδεῖον λειτανίαν, τελουμένην εἰς τὸ στενὸν δὲ Μαλεπερ. Τὸ φέρετρον ἔκειτο εἰς τοὺς πρόποδες τοῦ βράχου, ἐνῶ ὁ ἱερεὺς ἔτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν θεωρῶν τὴν νέαν νεκρὰν, ἣτις ἀνεσθῆκεν τὸ σάβανόν της. Ἡ κυρία δὲ Μαλεπερ ἰδοῦσά με ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμούς προσηλωμένους ἐπὶ τῆς ἀπλουστάτης ἐργασίας μὲ εἶπεν ἀτενίζουσα τὴν θυγατέρα της μὲ ἀκούσιον κίνημα ἀγάπης καὶ εὐαισθησίας.

— Ὅλιγον ἔλειψε νὰ μοὺ τὴν θάψωσι ζῶσαν! — Ἄλλ' ὁ Θεὸς σὰς τὴν ἀπέδωκεν ὡς ἐκ θαύματος, τὴν ἀπεκρίθη συγκινηθεὶς διὰ τὴν ἀύλητον ἔκφρασιν αὐτῆς· ἀναμφισβότως δὲ διὰ τοῦτο ἀνεθέσατε τὴν εἰκόνα ταύτην;...

Καὶ, μὲ διέκοψε, τὴν ἐκέντησα μὲ τὰς ἰδίας μου χεῖρας, ἐργασθεῖσα ἐν ἔτος.

Ἡ δεσποσύνη δὲ Μαλεπερ, ἀπεκρίθη πρὸς ἐμὲ ὅπως κατὰ τινὰ τρόπον μὲ ἐνθαρρύνῃ καὶ μὲ συγχαρῆ διὰ τὴν εὐτυχίαν μου, πεπεισμένη οὖσα περὶ τῆς συγκαταθέσεως της θυγατρὸς της, ἐνῶ οὔτε κἀν, εἶχε προδικήσει αὐτὴν. Ἐπὶ τέλους ὁ ἱερεὺς διευθύνην κρατῶν χάριτην τινὰ πρὸς τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ ἀνέγνω ὑψηλῆ τῆ φωνῆ ἐν τῷ μέσῳ σιωπῆς βαθείας τὰ ἐξῆς· «Ἀρβραβωνίζεται ὁ ἐξοχώτατος καὶ ἐκλαμπρότατος ἄρχων Μάξιμος δὲ Μονθίλ, κόμης δὲ Χαμπούερ μετὰ τῆς ὑψηλοτάτης δεσποσύνης Μαγδαλινῆς Μαρίας δὲ Μαλεπερ κτλ.»

Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τῶν τίτλων της εὐγενείας ψιθυρισμὸς ἀγανακτικῆς ἠγέρθη μετὰ τῶν παρευρισκομένων, ὅστις ὁμως πάραυτα κατέπαυσεν. Ἐγὼ δὲ μετὰ ψυχικῆς ἀγωνίας ἐθεώρουν τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπερ, ἣτις κάτωχρος καὶ ἀκίνητος ἴστατο μόνον δὲ αἱ τρέμουσαι αὐτῆς χεῖρες ἐδήλουν τὴν ἦν ἐπροσπάθει νὰ καταστείλῃ ταραχὴν.

— Νὰ προσευχηθῶμεν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἀπεκρίθη ἐκείνη ἐνθουσιωδῶς.

Ἡ δεσποσύνη δὲ Μαλεπερ, ἀπεκρίθη πρὸς ἐμὲ ὅπως κατὰ τινὰ τρόπον μὲ ἐνθαρρύνῃ καὶ μὲ συγχαρῆ διὰ τὴν εὐτυχίαν μου, πεπεισμένη οὖσα περὶ τῆς συγκαταθέσεως της θυγατρὸς της, ἐνῶ οὔτε κἀν, εἶχε προδικήσει αὐτὴν. Ἐπὶ τέλους ὁ ἱερεὺς διευθύνην κρατῶν χάριτην τινὰ πρὸς τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ ἀνέγνω ὑψηλῆ τῆ φωνῆ ἐν τῷ μέσῳ σιωπῆς βαθείας τὰ ἐξῆς· «Ἀρβραβωνίζεται ὁ ἐξοχώτατος καὶ ἐκλαμπρότατος ἄρχων Μάξιμος δὲ Μονθίλ, κόμης δὲ Χαμπούερ μετὰ τῆς ὑψηλοτάτης δεσποσύνης Μαγδαλινῆς Μαρίας δὲ Μαλεπερ κτλ.»

Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τῶν τίτλων της εὐγενείας ψιθυρισμὸς ἀγανακτικῆς ἠγέρθη μετὰ τῶν παρευρισκομένων, ὅστις ὁμως πάραυτα κατέπαυσεν. Ἐγὼ δὲ μετὰ ψυχικῆς ἀγωνίας ἐθεώρουν τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπερ, ἣτις κάτωχρος καὶ ἀκίνητος ἴστατο μόνον δὲ αἱ τρέμουσαι αὐτῆς χεῖρες ἐδήλουν τὴν ἦν ἐπροσπάθει νὰ καταστείλῃ ταραχὴν.

Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τῶν τίτλων της εὐγενείας ψιθυρισμὸς ἀγανακτικῆς ἠγέρθη μετὰ τῶν παρευρισκομένων, ὅστις ὁμως πάραυτα κατέπαυσεν. Ἐγὼ δὲ μετὰ ψυχικῆς ἀγωνίας ἐθεώρουν τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπερ, ἣτις κάτωχρος καὶ ἀκίνητος ἴστατο μόνον δὲ αἱ τρέμουσαι αὐτῆς χεῖρες ἐδήλουν τὴν ἦν ἐπροσπάθει νὰ καταστείλῃ ταραχὴν.

Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τῶν τίτλων της εὐγενείας ψιθυρισμὸς ἀγανακτικῆς ἠγέρθη μετὰ τῶν παρευρισκομένων, ὅστις ὁμως πάραυτα κατέπαυσεν. Ἐγὼ δὲ μετὰ ψυχικῆς ἀγωνίας ἐθεώρουν τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπερ, ἣτις κάτωχρος καὶ ἀκίνητος ἴστατο μόνον δὲ αἱ τρέμουσαι αὐτῆς χεῖρες ἐδήλουν τὴν ἦν ἐπροσπάθει νὰ καταστείλῃ ταραχὴν.

Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τῶν τίτλων της εὐγενείας ψιθυρισμὸς ἀγανακτικῆς ἠγέρθη μετὰ τῶν παρευρισκομένων, ὅστις ὁμως πάραυτα κατέπαυσεν. Ἐγὼ δὲ μετὰ ψυχικῆς ἀγωνίας ἐθεώρουν τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπερ, ἣτις κάτωχρος καὶ ἀκίνητος ἴστατο μόνον δὲ αἱ τρέμουσαι αὐτῆς χεῖρες ἐδήλουν τὴν ἦν ἐπροσπάθει νὰ καταστείλῃ ταραχὴν.

Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τῶν τίτλων της εὐγενείας ψιθυρισμὸς ἀγανακτικῆς ἠγέρθη μετὰ τῶν παρευρισκομένων, ὅστις ὁμως πάραυτα κατέπαυσεν. Ἐγὼ δὲ μετὰ ψυχικῆς ἀγωνίας ἐθεώρουν τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπερ, ἣτις κάτωχρος καὶ ἀκίνητος ἴστατο μόνον δὲ αἱ τρέμουσαι αὐτῆς χεῖρες ἐδήλουν τὴν ἦν ἐπροσπάθει νὰ καταστείλῃ ταραχὴν.

Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τῶν τίτλων της εὐγενείας ψιθυρισμὸς ἀγανακτικῆς ἠγέρθη μετὰ τῶν παρευρισκομένων, ὅστις ὁμως πάραυτα κατέπαυσεν. Ἐγὼ δὲ μετὰ ψυχικῆς ἀγωνίας ἐθεώρουν τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπερ, ἣτις κάτωχρος καὶ ἀκίνητος ἴστατο μόνον δὲ αἱ τρέμουσαι αὐτῆς χεῖρες ἐδήλουν τὴν ἦν ἐπροσπάθει νὰ καταστείλῃ ταραχὴν.

Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τῶν τίτλων της εὐγενείας ψιθυρισμὸς ἀγανακτικῆς ἠγέρθη μετὰ τῶν παρευρισκομένων, ὅστις ὁμως πάραυτα κατέπαυσεν. Ἐγὼ δὲ μετὰ ψυχικῆς ἀγωνίας ἐθεώρουν τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπερ, ἣτις κάτωχρος καὶ ἀκίνητος ἴστατο μόνον δὲ αἱ τρέμουσαι αὐτῆς χεῖρες ἐδήλουν τὴν ἦν ἐπροσπάθει νὰ καταστείλῃ ταραχὴν.

Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τῶν τίτλων της εὐγενείας ψιθυρισμὸς ἀγανακτικῆς ἠγέρθη μετὰ τῶν παρευρισκομένων, ὅστις ὁμως πάραυτα κατέπαυσεν. Ἐγὼ δὲ μετὰ ψυχικῆς ἀγωνίας ἐθεώρουν τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπερ, ἣτις κάτωχρος καὶ ἀκίνητος ἴστατο μόνον δὲ αἱ τρέμουσαι αὐτῆς χεῖρες ἐδήλουν τὴν ἦν ἐπροσπάθει νὰ καταστείλῃ ταραχὴν.

— Σύνελθε, κόρη μου, τῆ εἶπεν εὐμενῶς ἡ βαρὼν· δὲν βλέπω τὸν λόγον διατί νὰ ἐκπλήττεσαι καὶ νὰ λυπησῶ.

— Εἶμαι ἡσυχος, κυρία, ἀπεκρίθη μὲ ἠλλοιωμένην φωνὴν καὶ ἀποστρέφουσα τὴν κεφαλὴν.

Οὐδὲν πλείοτερον παρετήρησα, οὐδὲν εἶδον ἐνῶ ἐκ τῶν ὅσα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν διέτρεξαν ἔπρεπε νὰ φωτισθῶ καὶ καταλάβω, ὅτι εἶχον ἀντίζηλόν τινα. Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ θεία λειτουργία ὁ βαρῶνος παραμερίσας, ὅπως προβῶ ἐγὼ πρῶτος, μοι εἶπεν—Τώρα ὅτε ἔγινε γνωστὸς πλέον ὁ ἀρβάνος, προχωρήσατε ἐμπρός, κύριε κόρη, καὶ προσφέρετε τὸν βραχίονα εἰς τὴν μνηστὴν σας.

Ἐπλησίασα, πάλιν τὴν καρδίαν, τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπέρ, ἣτις ἐστηρίχθη χωρὶς νὰ διδάσῃ ἐπὶ τοῦ βραχιόνος μου καὶ ἐξήλωμεν οὕτω τῆς ἐκκλησίας. Τὸ πλῆθος ἤδη ἦτο συνηγμένον ἐξω καὶ ἀνέμενεν ἡμᾶς. Τὸ μικρὸν ἀπόσπασμα, τοῦ ὁποῦ ἀρχηγὸς ἦτον ὁ ἀββάτος μᾶς ἐπλησίασε, καὶ ἐκεῖνος ἀφαιρῶν τὸ σιαδίον τοῦ ἀνηθύνθη εἰς ἐπαρχιακὴν διάλεκτον πρὸς τὸν βαρῶνον.

— Τί λέγει; ἠρώτησεν ἡ κυρία δὲ Μαλεπέρ εἰς τὸ οὖς τῆς θυγατρὸς της.

— Μᾶς παρακαλεῖ νὰ παρευρεθῶμεν εἰς τὰ παιγνίδια, ἀπεκρίθη ἐκείνη ψυχρῶς.

— Εὐχαρίστως, ἀλλὰ μακρόθεν, ἐπανελάθεν ἡ βαρῶνη. Διέταξα νὰ θέσουν καθέδρας πρὸς τὸ μέρος τῆς γεφύρας, ὅπουθεν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν κάλλιστα. Ἐντούτοις πρέπει νὰ προσκαλέσωμεν αὐτὸ τὸ παλληκάριον μετὰ τῶν συντρόφων του νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸ μέγαρον διὰ νὰ πῶσιν ἐν ποτήριον οἴνου καὶ λάβωσι τὴν ταινίαν, τὴν ὁποίαν ἐκέντησας. Θεωρῶ περιττὸν νὰ ἐξηγηθῶ Γαλλιστί, διότι δὲν θὰ μὲ ἐνοήσωσιν. Ὁμίλησον σὺ, κόρη μου, ἐρμήνευσέ τε εἰς ἐπαρχιακὴν γλῶσσαν.

— Ὁ πατήρ μου τοὺς εἰδοποίησεν ἤδη ὅτι θὰ τοὺς ὑποδεχθῆτε τὸ ἑσπέρας, ἀπεκρίθη αὐτῆ.

— Λοιπὸν, ἄς ἐξέλθωμεν, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τοῦ ὄχλου τούτου, καθότι εὐρίσκομαι εἰς μεγίστην στενοχωρίαν, ἀνέκραξεν ἡ βαρῶνη εἰσερχομένη ἐν τῷ φορείῳ της.

Καὶ τῶνόντι τὸ πλῆθος μᾶς συνέθλιβε μὲ τρόπον δυσάρεστον καὶ σχεδὸν αὐθάδη, μὴ ἀφίνον δίοδον νὰ διέλθωμεν, ἀλλ' αἰτίαι ἄλλη ἀνησυχίας δὲν ὑπῆρχε. — Ὅθι προχωρήσω ἐγὼ πρῶτος, μοι εἶπεν ὁ Βαρῶνος, ὑμεῖς ὀδηγήσατε τὴν θυγατέρα μου.

Ἐλαβον τότε τὴν χεῖρα τῆς δεσποσύνης δὲ Μαλεπέρ, ἵνα διέλθωμεν μετὰ τοῦ πλῆθους· ἀλλ'

αὐτὴ ἀποτόμως ἀποσύρασα αὐτὴν ἐστράφη πρὸς τὸν ἀββάτον, ὡς ἵνα τεθῆ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ, εἰπούσα [αὐτῷ]. — Πινατέλι, διέλιθε πρὸς τὰ ἐμπρός! . . .

Ὁ κολοσσὸς ὑπήκουσε, καὶ διασχίσας τὸ πλῆθος ὠθῶν καὶ ὠθούμενος, μᾶς ἤνοιξε δίοδον. Ὅτε δὲ ἐξήλωμεν τῆς πλατείας ἔκαμεν οὗτος μεταβολὴν χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν καὶ ἐπέστρεψε πρὸς ἐντάμωσιν τῶν συντρόφων του.

Ἐπροχωρήσαμεν δὲ πρὸς τὸν πύργον σιωπῶντες, τῆς δεσποσύνης δὲ Μαλεπέρ προπορευομένης ἡμῶν, καὶ τοῦ βαρῶνου κατηφοῦς καὶ τεταραγμένου βαδίζοντος πλησίον μου.

— Εἶδατε, μοι εἶπε τέλος, εἶδατε τὸν τρόπον τούτων τῶν ἀνθρώπων! . . . ὀλίγον ἔλειψε νὰ μᾶς ἐξυβρίσωσιν. . . τίς ἤξευρε ἕως τοῦ θὰ καταντήσωσι τὰ πράγματα! . . . Πρέπει ἀφεύκτως νὰ λάβῃ τὰ μέτρα τοῦ ὁ βασιλεὺς, ἀλλῶς οἱ εὐγενεῖς του εἶναι ἐκτεθειμένοι νὰ συγκρουσθῶσι μετὰ τῶν χωρικῶν. . . Ἐγὼ ὅμως θὰ ἀσφαλισθῶ δὲν θὰ καταβῶμεν πλέον εἰς τὸ χωρίον.

— Καὶ ἐγὼ εἶμαι τῆς γνώμης σας, διέκοψεν ἡ βαρῶνη προκύπτουσα ἐξω τοῦ φορείου· ἄς μείνωμεν εἰς τὸν οἶκόν μας καὶ ὑπανδρεύομεν τὴν θυγατέρα μας εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ πύργου. Ἐμάθετε δὲ καὶ ἐν ἄλλο νέον ἀκόμη κύριοι; ἡ Βικανὰ ἤκουσεν ὀπισθὲν της νὰ λέγωσιν, ὅτι εἰς τὰς ἄλλας ἐνορίας ἐβρίψαν τὰς ἐδρας τῶν εὐγενῶν! ἴσως καὶ σεῖς, βαρῶνε θέλετε ἀναγκασθῆ νὰ πάρητε τὴν ἰδικὴν σας. . .

— Ποτέ! ἀνέκραξεν ἐκεῖνος· ἀρκεῖ ὅτι ἀδιστακτικῶς παρητήθη ὠρελίμων δικαιωμάτων ἀποφορῶν ἀγορζίων ἀγρονομίων, ἐπωνίων καὶ ἄλλων, τὰ ὁποῖα πάντα κατηργήθησαν· δὲν θέλω ὅμως ἐγκαταλείπει τοιοῦτοτρόπως τὰ τιμητικὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα μόνῃ ἡ βία δύναται νὰ μοῦ ἀφαιρήσῃ.

Μετὰ τὴν εἰς τὸν πύργον ἐπιστροφὴν ἐπροσπάθησα νὰ ὀμιλήσω εἰς τὴν δεσποσύνην δὲ Μαλεπέρ· ἀλλ' αὐτὴ ἀπέφυγε τὴν συνδιάλεξιν ταύτην μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα καὶ ἐπιμονήν, ἕωσού μετὰ τὸ γεῦμα κατάρθωσα νὰ τὴν πλησιάσω καθ' ἣν στιγμήν κατεβῆναι εἰς τὸν κῆπον.

— Λοιπὸν, δεσποσύνη, δὲν ἐπιθυμεῖτε τὴν εὐτυχίαν μου! . . . τῆ εἶπον περιλύπως. Ἀλλοίμονον! τί νὰ κάμω διὰ νὰ σὰς συγκινήσω; . . . διὰ ποίου τρόπου νὰ κατασταθῶ ἄξιος τῆς ἐκλογῆς ὑμῶν; . . . Ἐάν ἐννοοῦσατε τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην μου, ἀμέσως ἤθελεν ἡ καρδία σας ἀποφασίσαι. . . Καὶ ἐπειδὴ ἔσπευδε τὸ βῆμα χωρὶς νὰ μ' ἀποκριθῆ

ἐπρόσθεσα. — Συγκατανεύσατε τοῦλάχιστον νὰ σὰς ἐκφράσω ὅ,τι αἰσθάνομαι, καὶ δύνασθε νὰ μοι δώσητε ἀκρόασιν, ἀφοῦ πλέον λογίζομαι μνηστὴρ σας. . .

— Εἰπέτε μᾶλλον σίζυγος! (érouseur) μὲ διέκοψε μὲ τόνον πικροτάτης εἰρωνείας.

Ἐνθυμήθη τότε τὴν Νέαν Ἐλοίζαν καὶ τὴν ἱστολίαν ἐκείνην, ἐν ἣ ἡ ἀνόητος καὶ φιλήθονος θυγάτηρ τοῦ βαρῶνου δ' Ἐτάνζ, ἀποκαλεῖ οὕτω ὅσα μνηστῆρας, τοὺς ὁποῖους κατεφρόνει. Νέα δὲ ὑποψία διεπέρασε τὸν νοῦν μου καὶ ἀνέκραξα παραφροσῆς ὑπὸ προκισθήματος μανιώδους ζηλοτυπίας. — Τίς εἶναι λοιπὸν, ὁ Σαιντ Πρέ, διὰ τὸν ὁποῖον οὕτω μὲ θυσιάζεις;

— Ἐντὸς ὀλίγου θέλετε τὸν μάθει! μ' ἀπεκρίθη εὐτόλμως, καὶ διευθύνθη, χωρὶς νὰ προσθέσῃ ἄλλην λέξιν πρὸς τὸν κῆπον.

Ὁμολογῶ, ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ νὰ παραιτηθῶ αὐτῆς οὐτε κἀν ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου, διότι σφοδρότατος καὶ ἐγωιστικώτατος ἦτον ὁ ἔρωσ μου, ὥστε ἦμην ἔτοιμος νὰ τὴν διαμφισθητῶ πρὸς πάντα ἄλλον εὐτυχῆ ἐραστήν. Ἀπεράσισα δὲ χωρὶς νὰ ῥοθῆθῶ τίποτε νὰ ὀμιλήσω εἰς τὸν βαρῶνον τὸ εὐτὸ ἑσπέρας, διότι τὸ ἐξάπτον με πάθος οὐδεμίαν ἀναβολὴν ἐπέδεχτο καὶ περίσκεψιν· δὲν ἔμεινε ἄλλο παρὰ νὰ συντάξωμεν τὸ συμβόλαιον τὴν ἐπαύριον καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας νὰ τὴν νυμφευθῶ. Ἐσχεδιάζον ὅλα ταῦτα καθήμενος πλησίον τῆς βαρῶνης παρὰ τὴν γεφυραν, ὅπουθεν ἐβλέπομεν ὅ,τι συνέβαιεν ἐπὶ τῆς πλατείας. Τὸ θέαμα ἦτο συγκεχυμένον· τὸ πλῆθος ἐπεσωρεύετο πέραξ περιφράγματος, σχηματισθέντος διὰ σχοινίων καὶ πασσάλων ἐμπηγμένων εἰς τὴν γῆν· καὶ εἰς μὲν τὸ ἐν ἄκρον ὑπῆρχεν ἰστὸς φέρων τὸ ἐκ κασιτέρου ἀγγεῖον λάμπον ὡς μεγαλοπρεπῆς καθρέπτῆς, εἰς δὲ τὸ ἕτερον τύμπανον καὶ σαμβύκη, ἀποτελοῦντα τὴν μᾶλλον κακόηχον καὶ παράτονον μουσικὴν.

Ἡ δεσποσύνη δὲ Μαλεπέρ, καθημένη πλησίον τῆς μητρὸς της δὲν ἀπέσκα τὰ βλέμματά της ἐκ τῆς σκηνῆς ταύτης, ἐνῶ ἐγὼ μὲ ἀνέκραστον αἰσθημα ἔρωτος, λύπης, ζοφερᾶς ζηλοτυπίας τὴν παρετήρουν· ἡ φυσιογνωμία της, ἡ πυρετώδης ἔξαρσις τοῦ προσώπου της ἐπρόδιδον τὴν κρυφίαν ταραχὴν της, ἂν καὶ ἐπροσποιεῖτο ἡθὺς ἡσυχον καὶ σταθερόν.

— Προσέξατε λοιπὸν, κύριε, μὲ εἶπεν ἡ βαρῶνις· ὅθι ἀρχίσωσι τὰ παιγνίδια τώρα.

Δύο ἄνδρες σχεδὸν γυμνοὶ ἐπάλασαν, ἐκ τῶν

ὁποίων ὁ εἰς νικηθεὶς ἀπεσύρθη ἐν σιωπῇ, ὁ δὲ ἕτερος μείνας ὀρθὸς ἐπερίμενεν ἄλλον ἀνταγωνιστήν, ὅστις ἔμεινε καὶ αὐτὸς κύριος τοῦ πεδίου, καὶ τὸν ὁποῖον ἄλλος ἀθλητὴς μετὰ ταῦτα ἐνίκησεν. Ἐπὶ μίαν ὥραν οἱ ἀθληταὶ διεδέχθησαν ἀλλήλους κυλισθέντες εἰς τὸν κονιορτόν, συνοδευόμενοι μὲ τὰς φωνὰς τοῦ λαοῦ, ὅστις τοὺς ὑπεδέχετο ἢ μὲ ζητωκραυγὰς ἢ μὲ συριγμοὺς ὡς εἰς ἕκαστον ἤρμαζεν.

Ἡ βαρῶνις ἐπὶ τέλους ἐστράφη καὶ εἶπεν. — Ἄ! τοῦτο καταντᾷ μονότονον, πρὸ πάντων· μάλιστα διότι ἠξεύρομεν τίς θὰ ἦναι ὁ νικητὴς· ὁ ἀββάτος θὰ καταβάλλῃ πάντας ὡς τὸ περὸν ἔτος.

— Εἶναι ὑπερφυσικῆς ἰσχύος καὶ καλὸς λαθροθήρας ἐπρόσθεσεν ὁ βαρῶνος· ἐάν ἦτον ἐγγώριος· ἤθελον τῷ προσφέρει τὸ δικαίωμα τῆς διαδοχῆς τοῦ ἀγροφύλακός μου καὶ μικρὰν δενδροτομίαν εἰς τὸ δάσος μου διὰ νὰ οἰκονομῇ τὰς ἀνάγκας του.

— Ὡ ἐπανελάθεν ἡ κυρία δὲ Μαλεπέρ μετὰ τινὰ σιγὴν, ἡ πυγμαχία αὐτῆ μοι κάμνει κακόν· ἔλθετε νὰ κάμωμεν ἕνα γύρον εἰς τὸν κῆπον.

Ἀνέφερον προηγουμένως ὅτι ὁ ἀνθὼν ἐκεῖτο ἐπὶ τινος ἀναχώματος, περικυκλουμένου ἀπὸ ζυγίφυτα, μετὰ τῶν ὁποίων ἐφαίνοντο εἰδῶ καὶ ἐκεῖ δρομίσκοι περιστοιχιζόμενοι ἀπὸ πύξους. Ὁ μικροσκοπικὸς βαβυλώνειος οὗτος κήπος ἐξετείνετο ἐμπροσθεν τοῦ φρουρίου. Εἰς μίαν δὲ γωνίαν τοῦ νεοκτισθέντος μέρους, τὸ ὁποῖον ὀλόκληρον κατέκει ἡ βαρῶνη ὑπῆρχε πυργίσκος ὅστις ἐξεῖχεν ἄνω τοῦ ὀχυρώματος, καὶ ἐδέσποζε κρημνοῦς, τῶν ὁποίων τὰ ἀεικλή βάρη ἦσαν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν τῆς πεδιάδος. Ὁ μικρὸς οὗτος πύργος ἐκαλεῖτο κατὰ τὸν ἀρχαῖον χρόνον σκοπιὰ, διότι ὅταν συνέβαιεν ταραχὴ τις εἰς τὸν τύπον ἐτίθετο εἰς τὸ οἰκημάτιον, τὸ κείμενον εἰς τὴν κορυφὴν, σκοπὸς διὰ νὰ ἀνγγέλῃ τὴν προσέγγισιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἀργότερα δὲ τὸ οἰκημάτιον τοῦ σκοποῦ ἀντικατεστάθη διὰ μιᾶς στέγης μαλυθδίνης· εἰς δὲ τὸ πρῶτον πάτωμα ὑποῦ καὶ ἦτο τὸ θυμάτιον τῆς δεσποσύνης δὲ Μαλεπέρ· εἶχον ἀνοίξει παραθύρον τι, τοῦ ὁποῦ ὁ πέτρινος ἐξώστης ἐκρέματο ἀνωθεν βαρᾶθρου στρωμένου ἀπὸ μαυροιδερὰ βρία καὶ βάτους. Ἡ βαρῶνη ἐστάθη καὶ μοι εἶπε δεικνύουσα μοι διὰ τοῦ χροσσοῦ μαστιγίου της τὸν ἐξώστην. — Δὲν δύναμαι νὰ κυτάξω ἀπὸ τὸν ἐξώστην τοῦτον χωρὶς νὰ μοι ἔλθῃ σκοτοδινία· ἡ θυγάτηρ μου ὅμως ἔχει τὰ νεύρα ὀλιγώτερον εὐχάισθηκα! Συχνάκις τὸ ἑσπέρας τὴν

εύρισκω βεμβάζουσαν εἰς τὴν λάμπην τῆς σελήνης, τοὺς ἀγκῶνας ἐστηριγμένους ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ χει-
λους τῆς φωλαῆς ταύτης τῶν χειλιδῶνων.

Ἀνεστήκωσα τὴν κεφαλὴν, ὅπως καταμετρήσω διὰ τοῦ βλέμματος τὸ ἀπέραντον ὕψος τοῦ τεί-
χους καὶ ἐπιθύρισα. — Ἐάν ὑπῆρχεν ἐνταῦθα Λίνδορ τις δὲν ἤθελε δυνηθῆ ἀναμφιβόλως νὰ τραγηθῆσῃ ὑπὸ τὴν ἐξώστην τῆς Ῥοζίνας.

Ὀλίγον δὲ μετέπειτα πρὶν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἠκούσθησαν ἀλλελαγαυοὶ θορυβῶδεις ἐκ τῆς πλατείας καὶ τὸ ἐκ κασσιτέρου κρεμάμενον ἀγ-
γεῖον ἔγεινεν ἄφρατον.

— Ἐταλείωσαν, εἶπεν ἡ βιρόνη παρατηροῦσα μεταξὺ τοῦ βριπίδιου αὐτῆς, ὁ νικητὴς ἐστεφανώ-
θη. Ἰδοὺ διέρχεται τὴν πλατείαν ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς συνοδείας του' ἄς ἔμβωμεν.

Εἶχον ἤδη νυκτώσει, οἱ δὲ χωρικοὶ εἶχον ἀνά-
ψει τὰς ἐκ φητίνης δαδὰς των, τῶν ὁποίων αἱ τρέ-
μουσαι καὶ ζωηραὶ ἀναλαμπαὶ παρίστανον κινή-
τὴν φωτοχυσίαν, παράδοξον τῶντι θέγμα. Ἐβλέ-
πομεν δὲ αὐτοὺς ἐκ τῆς αἰθούσης περιτρέχοντας τὸ χωρίον τυμπανίζοντας καὶ τραγοδοῦντας πα-
τριωτικὰ ᾄσματα καὶ τὰς νεάνιδας αἰτινες ἔχο-
ρευον ἐπὶ τῆς πλατείας.

Μετ' ὀλίγον εἰσελθὼν ὁ ἀγοροφύλαξ ἐσπευσμέ-
νως εἶπεν, — Ἐρχεται ὁ ἀββάτος κύριε βαρώνε, ἀκολουθεῖται ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων· τί πρέπει νὰ κάμω διατάξατέ με.

— Νὰ μὴ ἀφῆσης νὰ εἰσέλθῃ ἄλλος παρ' αὐ-
τὸς καὶ οἱ δώδεκα τιμητικοὶ τοῦ φύλακος, ἀπε-
κρίθη ὁ γέρον ἀρχων, καὶ ἂν οἱ ἄλλοι δοκιμάσωσι νὰ βιάσων τὴν εἴσοδον τότε θέλεις ἐκτελέσει τὰς διαταγὰς μου.

— Ἄς υπάγωμεν λοιπὸν, εἶπεν εὐθύμως ἡ βα-
ρόνη, ἄς υπάγωμεν νὰ ἴδωμεν τοὺς εὐγενεῖς τού-
τους ποιμένις. Τὴν χειρὰ σου κύριε βαρώνε . . .
κόρη μου ἔλθε καὶ σύ . . .

Ἡ δεσποσύνη δὲ Μαλεπὲρ ἐπροχώρησεν ὡχρὰ
κρατοῦσα τὴν κυανῆν ταινίαν εἰς τὰς τρεμοῦσας
χειρὰς τῆς. Κατέβησαν καὶ οἱ τρεῖς, μὴ θελήσαν-
τος ἑμοῦ νὰ τοὺς ἀκολουθήσω, διότι πολλὴν εὐχα-
ρίστησιν δὲν εἶχον νὰ παρευρεθῶ εἰς τὴν παρά-
δοσιν τῆς ταινίας. Ἐμείνα λοιπὸν μόνος ἐν τῇ αἰ-
θούσῃ, ὄρθιος εἰς ἓν παράθυρον, θεωρῶν μηχαν-
ικῶς ἔξω. Ὁ οὐρανὸς ἦτον ἀσέληνος καὶ ἄστερος,
βελθὸν δὲ σκότος ἐβασίλευεν ἐν τῷ κήπῳ καὶ θλι-
βερῶς ὁ ἑσπερινὸς ἄνεμος ἐσύριζε μεταξὺ τῶν
δένδρων. Ἐστήριξα τὸ μέτωπον εἰς τὰς χειρὰς
μου καταληφθεὶς ὑπὸ λυπηροτάτων σκέψεων, συγ-

κινήσεως καὶ μετανοίας. Ἡ εἰλικρινὴς ὁμολογία
τῆς δεσποσύνης δὲ Μαλεπὲρ μὲ εἶχε κατ' ἀρχὰς
προξενήσει παραφορὰν ζηλοτυπίας, ἥτις σχεδὸν
ὠμοιάζε μίσος, ἔπειτα ὅμως σχολιάζων τὴν ἐξελ-
θοῦσαν ἐκ τῶν χειλέων αὐτῆς σκληρὰν λέξιν ἐ-
κείνην ἤρχισα νὰ πείθωμαι ὅτι πιθανὸν νὰ ἦτο μόν-
ον πρόφασις, ἀπλῆ ἀπειλὴ ἢ ψεῦδος καὶ ὅτι ἦτο
ἄδύνατον νὰ ἔχω ἀντεραστήν. Οὕτω καταπέισας
ἑμαυτὸν τὰ πάντα παρέβλεπον, συγχωρῶν τὴν
ψυχρότητα καὶ τὰς καταπληγονούσας με περι-
φρονήσεις τῆς.

Ἦμην ἑτοιμὸς νὰ πέσω γονυκλινὴς ἐνώπιον
τῆς ὑπερφάνου ταύτης κόρης καὶ νὰ τῇ εἶπω ὅτι
διὰ πικρῆς ἤθελον τὴν λατρεύει, ἀνευ ἀνταμοιβῆς,
ἐάν τοιαύτη ὑπῆρχεν ἡ θέλησίς τῆς, ἡ ιδιοτροπία
τῆς . . . Ἐνῷ ἤμην βεβουθισμένος ἀλληλοδιδο-
χως ἀπὸ ἀγανάκτησιν εἰς συντριβὴν, διέκρινα ἀμυ-
δρῶς πως σκιάν τινα ὑπὸ τὸ παράθυρον βραδέως
διερχομένην πλησίον τοῦ τοίχου ὡς τινος ψυλα-
φούντος θύραν ἢ ἐξοδον. Μολονότι δὲ τοῦτο ἦτο
ἀσήμνητον γεγονός ἠκολούθησα ὅμως διὰ τῶν
ὀφθαλμῶν τὸ μαῦρον σχῆμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐγι-
νεν ἄφρατον εἰς τὸ βαθὺ σκότος χωρὶς νὰ ἐνοήσω
πρὸς ποῖαν ὁδὸν ἐτράπη. Μετὰ τινα στιγμὴν ὁ
μικρὸς κύων τῆς βαρόνης ἐσηκώθη γογγύζων
ἐστράφη ἡ θύρα τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ χεραι-
μύσαντός μοι ὡς ἐργαστήριον ζωγραφικῆς, ἦτο
ἡμινεωγμένη, καὶ μ' ἐφάνη, ὅτι τὸ ἔδαφος ἔτριξεν
ὑπὸ βῆμα λαθραίων. Ἡ ἀντίληψις δὲ αὕτη τοσαῦ-
τον ζωηρὰ καὶ φανερὰ ὑπῆρξεν, ὥστε ἐκραύγασα.
— Τίς εἶνε; . . . ἀλλ' οὐδεὶς μοὶ ἀπεκρίθη· ἔλαβον
τότε κηρίον καὶ διευθύνθην πρὸς τὸ σπουδαστή-
ριον ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ κυναρίου. Οὐδεὶς
ὑπῆρχεν ἐκεῖ, οὐδεὶς, μόνον ἡ πρὸς τὸ βάθος θύρα,
ἥτις καὶ συνεκοινωνεὶ μὲ στενὸν τι ἄγον πρὸς τὸν
πυργίσκον, ἡμικλεισθῆ ἀναμφιβόλως ὑπὸ τοῦ
ἀνέμου. Ἐπροχώρησα ὑψόνων τὸ κηρίον καὶ εἰσ-
ἤλθον εἰς τὸ δωμάτιον τῆς δεσποσύνης δὲ Μαλε-
πὲρ, τὸ ὁποῖον δι' ἐνὸς βλέμματός διέτρεξα, διότι
αὐτὸ οὔτε γωνίας, οὔτε παραγωνίας εἶχε· μόνον
δὲ ἐξοδον τὴν θύραν εἰς τῆς ὁποίας τὸ κατώφλιον
ἔμεινεν ὁ σκύλαξ ὅλως φρίσσαν καὶ μανιωδῶς ὑλα-
κτῶν. Ἡ κλίνη ἀνευ οὐρανοῦ ἦτον ἀπλούστατα
ἐστολισμένη μὲ λευκὸν ὕφασμα· μέγα δὲ παραπέ-
τασμα βαμβακερὸν ἐκάλυπτε τὸ παράθυρον, ἐπὶ
δὲ τῆς ἐστίας ὑπῆρχεν ἀρχαῖος καθρέπτης εἰς τὸ
κάτω μέρος τοῦ ὁποίου παρετήρησα τὸν ἄθλιον
ἐκεῖνον ξύλινον ἀνθρωπίσκον, τὸν ὁποῖον ὁ βαρῶνος
εἶχεν εὑρεὶ ἐντὸς τοῦ σάκκου του.